Χ Α Ρ Ο Κ Ο Π Ε Ι Ο Π Α Ν Ε Π Ι Σ Τ Η Μ Ι Ο

Τ Μ Η Μ Α Γ Ε Ω Γ Ρ Α Φ Ι Α Σ

Π.Μ.Σ

Εφαρμοσμένη Γεωγραφία και Διαχείριση του Χώρου

Κατεύθυνση: Ανάπτυξη και Διαχείριση Ευρωπαϊκού Χώρου

(http://www.hellenesonline.com/go/2010/03/a-real-greek-tragedy-repeated-amnesties-fail/)

Θέμα: «Μη νόμιμη μετανάστευση και νησιωτικές περιοχές της Ελλάδας»

Επιβλέπων: Δρ. Απόστολος Γ. Παπαδόπουλος,

Αναπληρωτής Καθηγητής & Αντιπρύτανης του Πανεπιστημίου

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια: Ευθυμία Π. Πουρνάρα

(Α.Μ.: 28212)

Αθήνα

Οκτώβριος 2012

Στους

Καίτη, Παναγιώτη

& Μάκη

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες _____ σελ. 4

Περίληψη (ελληνικά και αγγλικά)_____ σελ. 5-9

Εισαγωγή_____σελ. 10-14

Κεφάλαιο 1ο _____σελ. 15

1. Έννοιες της μετανάστευσης_____σελ. 16

1.1. Ορισμοί και αιτίες της μετανάστευσης_____σελ.16-20

Κεφάλαιο 2ο _____σελ. 21

2. Μεταναστευτική Πολιτική _____ σελ. 22

2.1. Ευρώπη _____ σελ. 22-26

2.2. Νότια Ευρώπη, Νησιωτικές Περιοχές & Frontex _____σελ. 27-37

2.3. Ελλάδα _____σελ. 38-42

Κεφάλαιο 3ο_____σελ. 43

3. Νομοθετικό πλαίσιο περί μετανάστευσης στην Ευρώπη & στην Ελλάδα σελ. 44-54

3.1. Νόμιμοι/ μή νόμιμοι μετανάστες_____ σελ. 54-63

3.2. Κέντρα Κράτησης και Άσυλο _____ σελ. 64-75

Κεφάλαιο 4ο_____σελ. 76

4. Υφιστάμενη κατάσταση στην Ελλάδα (στατιστικά)_____ σελ. 77

4.1. Ροές μή νόμιμων μεταναστών _____ σελ. 77-87

4.2. Άδειες νόμιμων μεταναστών _____ σελ. 88-92

Κεφάλαιο 5ο_____σελ. 93

5. Μή νόμιμη μετανάστευση και νησιωτικές περιοχές_____ σελ. 94

5.1. Περιγραφή του προβλήματος στην Ελλάδα_____ σελ. 94-99

5.2. Επιπτώσεις και γενικά αποτελέσματα_____ σελ. 100-103

5.3. Εμπειρικό Υλικό από συνεντεύξεις ποιοτικής έρευνας _____ σελ. 103-117

Κεφάλαιο 6ο _____σελ. 118

Συμπεράσματα _____ σελ.119-127

Βιβλιογραφία_____ σελ. 128-135

Παράρτημα_____σελ. 136-139

Ευχαριστίες

Από τη θέση αυτή θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον Αντιπρύτανη Οικονομικού Προγραμματισμού και Ανάπτυξης του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου και Διευθυντή του Π.Μ.Σ. Εφαρμοσμένης Γεωγραφίας και Διαχείρισης του Χώρου επιβλέποντα της παρούσας διπλωματικής εργασίας κ. Απόστολο Γ. Παπαδόπουλο, Αναπληρωτή Καθηγητή στη Γεωγραφική και Κοινωνική Ανάλυση του Αγροτικού Χώρου για την πολύτιμη βοήθειά του και τις εύστοχες διορθωτικές παρατηρήσεις του, καθώς και για την αμέριστη υπομονή που επέδειξε μέχρι το παρόν πόνημα να ολοκληρωθεί και να λάβει «σάρκα και οστά».

Επίσης, τα εκάστοτε μέλη της Γενικής Συνέλευσης Ειδικής Σύνθεσης του Τμήματος Γεωγραφίας του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου για την άμεση ανταπόκριση, ένδειξη κατανόησης από μέρους τους και έγκριση των παρατάσεων που αιτήθηκα λόγω πραγματικά βεβαρυμένων υπηρεσιακών καθηκόντων.

Παράλληλα, όλους τους συναδέλφους και φίλους με τους οποίους συζήτησα αναλυτικά τους προβληματισμούς μου σχετικά με την εργασία ταύτη αλλά και με ευρύτερα πανεπιστημιακά θέματα στα δύσκολα ετούτα χρόνια της κρίσης που βιώνει η πατρίδα, και ιδιαίτερα στους Δ. Μαρκοπούλου, Δ. Παπαμιχαλόπουλο και Α. Στυλιανού, αλλά και όλους τους συνεντευξιαζόμενους που μου αφιέρωσαν μέρος του πολύτιμου χρόνου τους, ανταποκρίθηκαν και απάντησαν στην ποιοτική έρευνα.

Τέλος, τους γονείς μου Καίτη και Παναγιώτη και τον αδερφό μου Μάκη που στάθηκαν δίπλα μου, άλλοτε ψυχολογικά και άλλοτε υλικά σε όλα τα χρόνια της φοιτητικής μου και μη ζωής, σε ευτυχισμένες και μη στιγμές.

Περίληψη (ελληνικά)

Μια επίσκεψη στο Μουσείο Μετανάστευσης του Έλλις Άιλαντ στη Νέα Υόρκη, όπου ανάμεσα σε άλλα εκτίθενται και πορτρέτα Ελλήνων, είναι αρκετή για να καταλάβει κανείς την ένταση του μεταναστευτικού κύματος από τα Βαλκάνια προς την Αμερική, ήδη από τις τελευταίες δεκαετίες της Οθωμανικής περιόδου με χαρακτηριστική αναφορά το 1912 όταν το 10% του πληθυσμού της Ελλάδας-ήτοι το μεγαλύτερο ποσοστό μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών μετά το 1900- είχε μετοικήσει στις Ηνωμένες Πολιτείες (Μαζάουερ Μ., 2001: 93). Στη δεκατία του 1950 παρατηρήθηκε νέο κύμα, αυτή τη φορά προς Αυστραλία και Γερμανία (Μαζάουερ Μ., 2001: 93). Η Ελλάδα, ακολουθώντας έτσι το μοντέλο και άλλων περιοχών της δυτικής και νότιας Ευρώπης, γνώρισε σημαντικές μεταβολές στον τομέα της μεταναστευτικής ροής, κατά τα τελευταία τριάντα έτη (Triantafyllidou A., Petronoti M., 2003: 13). Από κατεξοχήν χώρα αποστολής μεταναστών άρχισε σταδιακά να μετατρέπεται σε χώρα υποδοχής τους, χωρίς όμως αρχικά τουλάχιστον, να διαθέτει το κατάλληλο θεσμικό αλλά και ευρύτερο κοινωνικο-οικονομικό υπόβαθρο για να υποστηρίξει έναν τέτοιο χαρακτηρισμό. Ως χώρα υποδοχής μεταναστών άρχισε να νοείται ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1980, όταν ένας αριθμός Αλβανών, Πολωνών, Ασιατών (κυρίως Φιλιππινέζοι) και Αφρικανών βρήκαν απασχόληση στις οικοδομές, τη γεωργία και τις οικιακές υπηρεσίες. Επιπλέον, η επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης σε διεθνές επίπεδο καθώς και η κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων (στην Ανατολική και Κεντρική Ευρώπη το 1989-1991) επέφεραν δραματική διόγκωση στα μεταναστευτικά ρεύματα από την κεντρική και ανατολική Ευρώπη την Ασία και την Αφρική (Triantafyllidou A., Petronoti M., 2003: 13 & Κασίμης Χ., Σερεμέτης Δ., 2007). Στη δεκαετία του ’90 η Ελλάδα υποδέχτηκε μία ανθρωποπλημμυρίδα ήτοι το μεγαλύτερο, σε σχέση με το εργατικό δυναμικό αλλά και τον πληθυσμό της, ποσοστό μεταναστών από όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Κασίμης Χ., Σερεμέτης Δ., 2007). Η πραγματικά κομβική γεωπολιτική θέση της Ελλάδος στο γεωγραφικό στερέωμα αλλά και η ίδια η ιδιότητά της ως κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης την τοποθετεί στις πρώτες θέσεις στις επιλογές των μεταναστών οι οποίοι διασχίζουν με διάφορους τρόπους τα εθνικά σύνορα (χερσαία ή θαλάσσια) χωρίς να διαθέτουν πάντα νόμιμα πιστοποιητικά και εγκαθίστανται, στην

Ελλάδα, προσωρινά ή σε μακροχρόνια βάση (Triantafyllidou A., Petronoti M., 2003: 13). Επιπλέον, η γεωγραφική αυτή θέση, προσδίδει από μόνη της το χαρακτηρισμό στη χώρα ως «ανατολική πύλη» κατά την είσοδο στα εδάφη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ παράλληλα η μορφολογία του εδάφους, η εκτεταμένη ακτογραμμή και οι πάμπολλες ορεινές συνοριακές διαβάσεις, αποτελούν κεντρικά στοιχεία της ελληνικής μετανάστευσης καθιστώντας την Ελλάδα, όπως και άλλες χώρες της νοτίου Ευρώπης, έναν «προθάλαμο» για την προώθηση των μεταναστών στις πιο αναπτυγμένες περιοχές της ηπείρου (Κασίμης Χ., Σερεμέτης Δ., 2007). Η Ελλάδα σύμφωνα με τα παραπάνω ακολουθεί το «νοτιοευρωπαϊκό μοντέλο μετανάστευσης» που χαρακτηρίζεται από τον μη νόμιμο χαρακτήρας της, τη διαφορετική γεωγραφική και κοινωνική προέλευση των μεταναστών, την πολλαπλότητα και την ετερογένεια των εθνικοτήτων και τη συνύπαρξη της μετανάστευσης με την υψηλή ανεργία και υποαπασχόληση στις χώρες υποδοχής (Κασίμης Χ., Σερεμέτης Δ., 2007).

Η παρούσα εργασία εστιάζει στο θεσμικό πλαίσιο που διέπει την ελληνική μεταναστευτική πολιτική όπως αυτή διαμορφώθηκε τα τελευταία χρόνια και όπως ακόμη συνεχίζει να εξελίσσεται και εκ του παραλλήλου πραγματοποιεί μία προσπάθεια καταγραφής των τυχόν διαφορετικών προσεγγίσεων του φαινομένου της μετανάστευσης στις νησιωτικές περιοχές από ότι στην υπόλοιπη Ελλάδα, κυρίως, όσον αφορά στην αντιμετώπιση των μεταναστών στα κέντρα κράτησης των νησιωτικών περιοχών (π.χ. Λέσβος) και στο σεβασμό ή την καταπάτηση των δικαιωμάτων τους, αλλά και στον τομέα χορήγησης πολιτικού ασύλου καθώς και στη δράση της υπηρεσίας προστασίας συνόρων της Ε.Ε., με την επωνυμία Frontex. Το ζητούμενο είναι ποια είναι τα χαρακτηριστικά των μεταναστών που εισέρχονται στη χώρα μας με μή νόμιμες διαδικασίες και από ποιες εισόδους –εστιάζοντας πάντα στις νησιωτικές περιοχές- και εάν υπάρχει ή όχι απόκλιση και σε ποιό βαθμό, από τη θεωρητική προσέγγιση του φαινομένου μέσω των νόμων και διατάξεων μέχρι την πρακτική εφαρμογή τους.

Η μελέτη και ανάλυση του θέματος πραγματοποιήθηκε με τη μετανάλυση ρεαλιστικών/πραγματικών στατιστικών δεδομένων και νομοθεσίας από την υπάρχουσα βιβλιογραφία και τους διάφορους εμπλεκόμενους φορείς (π.χ. Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη, Υπουργείο Εσωτερικών κ.λπ.) καθώς και από περιορισμένης έκτασης ποιοτική έρευνα (ήτοι προσωπικές συνεντεύξεις μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου) σε

στοχευμένους φορείς που δραστηριοποιούνται στην προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εμπλέκονται στην δόμηση ή άρθρωση της σχετικής νομοθεσίας.

Περίληψη (αγγλικά)

A visit to the Migration Museum on Ellis Island - New York, where Greek portraits are also exhibited among others, allows someone to realize the intensive migration waves from the Balkans to the U.S.A. during the last decades of the Ottoman period, with a typical reference to 1912 when 10% of the Greek population - i.e. the largest percentage among European countries after 1900 - had moved to the United States (Mazaower M., 2001: 93). In the 1950's a new migration wave was observed, but this time directed towards Australia and Germany (Mazaower M., 2001: 93). Greece, following the pattern of other west and south European countries, has undergone major changes in migration flows over the last thirty years (Triantafyllidou A., Petronoti M., 2003: 13). After many years of being an emigration country, Greece started gradually transforming into an immigration one, without, at least in the beginning, having the appropriate institutional and wider socio-economic background to support such a shift. Since the early 1980's a large number of Albanians, Polish people, Asians (mostly Filipinos) and Africans arrived to Greece and found employment in the fields of construction, agriculture and domestic services. Moreover, the deteriorating international economic context and the collapse of the communist regimes (in Eastern and Central Europe in 1989-1991) resulted in a dramatic expansion of migration from central and eastern Europe, Asia and Africa (Triantafyllidou A. , Petronoti M., 2003: 13 & Kasimis X., Seremeti D., 2007). In the '90s, Greece welcomed a huge amount of immigrants i.e. the largest percentage among all the other E.U. countries especially compared to its workforce and overall population (Kasimis X., Seremeti D., 2007). Greece's crucial geopolitical position on the world map as well as its membership to the European Union, makes the country one of the top choices for migrants who cross the international borders (by several ways through land or sea), often undocumented, and settle in Greece either on a temporary or on a long term basis (Triantafyllidou A., Petronoti M., 2003: 13). Moreover, Greece's specific geographical position allows itself to be nicknamed as the "eastern gate" of E.U., while the extensive coastline and the numerous mountainous border crossings determine the Greek immigration issue and make Greece a "pre-entering region" that the migrants use as a stopover towards richer European countries (Kasimis

X., Seremeti D., 2007). According to this, Greece follows the "Southern European Immigration Model" characterized by the lack of legality, the immigrants' different geographical and social origins, the multiplicity and variety of nationalities, and the coexistence of migration with the high unemployment and under-employment in the host countries (Kasimis X., Seremeti D., 2007).

This thesis focuses on the institutional framework governing the Greek migration policy as it has been established during the recent years and follows its evolution. It also attempts to record the various migration approaches on the Greek islands, mainly with regard to the immigrants' treatment in the Detention Centers (e.g., Lesvos Island) and on the compliance or violation of their rights, along with examining the process of granting political asylum and the Frontex action. The thesis identifies the characteristics of immigrants entering Greece illegally, focusing on the island regions, and investigates whether or not there is a deviation, and to what extent, of the theoretical approach to the practical application, while taking into account all the relative laws and provisions.

The study is based on the examination of the existing legislation and the analysis of relevant statistical data from various stakeholders (e.g. Ministry of Citizen Protection, Ministry of Interior etc.), as well as on the findings of a limited qualitative research (i.e. personal interviews via email) focused on targeted organizations mostly active in human rights' protection.

Εισαγωγή

Έχει γίνει κοινός τόπος όταν κανείς ασχολείται με τη μετανάστευση να υποθέτει ότι το «εμείς», ως υποδοχείς, είναι κάτι πολύ συγκεκριμένο και στατικό, τη στιγμή που το «αυτοί», ως μετανάστες, δηλαδή μια οντότητα υπό κίνηση, είναι κάτι ευμετάβλητο και δεκτικό με αποτέλεσμα να θεωρείται σχεδόν αυτονόητο, ότι οι δεύτεροι πρέπει να αφομοιώσουν τον τρόπο ζωής και τα ήθη των πρώτων. Εντούτοις, ένα από τα θετικά στοιχεία της μετανάστευσης είναι η ευκαιρία που προσφέρει σε όλους και ειδικά σε όσους τη μελετούν, να αντιμετωπίσουν και να αναιρέσουν αυτό το στερεότυπο υπό την έννοια ότι όλοι μπορούν να αλλάξουν ή να προσαρμοστούν σε κάτι διαφορετικό. Το «εμείς» της υποδοχής μπορεί να αποκτήσει διαφορετική οπτική αν πραγματευτεί τα δεδομένα υπό την προοπτική ενός από «αυτούς», δηλαδή μέσα από τα μάτια ενός δυνητικού μετανάστη.

Προσπαθώντας να αποφύγει την εν λόγω «παγίδα», που νομοτελειακά ορθώνει αναχώματα ως προς την ανάλυση των δεδομένων, και προτάσσει τη μονοδιάστατη – έστω και κατά τα άλλα αντικειμενική – κριτική των δρώμενων, η παρούσα εργασία αποπειράται να ερευνήσει τις γενεσιουργές αιτίες που προκαλούν τη νόμιμη, αλλά κυρίως τη μη νόμιμη μετανάστευση προς την Ελλάδα και δη τις νησιωτικές περιοχές της. Η ανάλυση αποσκοπεί να καταδείξει ότι το μεταναστευτικό μοντέλο που παρουσιάζει, τουλάχιστον μέχρι σήμερα, η Ελλάδα προσιδιάζει για διάφορους λόγους – άλλοτε εγγενείς, άλλοτε επίκτητους – στο «νοτιοευρωπαϊκό μοντέλο μετανάστευσης» που χαρακτηρίζεται από το μη νόμιμο χαρακτήρα του, γεγονός που από μόνο του δυσχεραίνει τη διαδικασία της σαφούς καταμέτρησης αλλά και της ορθής εκτίμησης και διαχείρησης των μεταναστευτικών ροών. Ένα σημαντικό ζήτημα είναι, εάν η εθνική νομοθεσία είναι προσαρμοσμένη ώστε να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις του μοντέλου αυτού.

Εντός ενός θεωρητικού πλαισίου αντιστάθμισης δεδομένων μεταξύ του νοτιοευρωπαϊκού μοντέλου μετανάστευσης και εκείνου που προάγεται από την Ε.Ε. και το κοινοτικό Δίκαιο, και μιας άκαρπης ρητορικής που στηρίζεται στο γεγονός ότι οι ανάγκες της ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής είναι ποιοτικά και θεμελιωδώς διαφορετικές από εκείνες των βορειοκεντρικών ευρωπαϊκών κρατών, διαπιστώνεται ότι η

χώρα βρίσκεται εν τω μέσω ενός χάσματος ως προς τις ανάγκες χάραξης και άσκησης αποτελεσματικής πολιτικής.

Ασφαλώς, η ύπαρξη μη νόμιμων μεταναστών σε μια χώρα-υποδοχέα (ειδικά αν πρόκειται για είσοδο σε μεγάλους αριθμούς) δημιουργεί αμφίσημα συναισθήματα σε σημαντικά ποσοστά του πληθυσμού – χωρίς αυτό να σημαίνει ότι τα εν λόγω συναισθήματα εκφράζονται πάντοτε με ακραίες πράξεις ή συμπεριφορές. Βέβαια η οικονομικο-κοινωνική κρίση ευνόησε την αναζήτηση «αποδιοπομπαίων τράγων» με αποτέλεσμα συχνά να εκδηλώνονται κυρίως από εκπροσώπους και υποστηρικτές ακροδεξιών κομμάτων, έντονα ρατσιστικές συμπεριφορές (Le Monde, 28.05.2012). Επίσης, σύμφωνα με τη θεωρία των Epstein και Weiss (2001) το γεγονός ότι οι παράνομοι μετανάστες είναι ανεπιθύμητοι πηγάζει από το ότι αυτοί παρουσιάζονται ως «free-riders», δηλαδή απολαμβάνουν δημόσια αγαθά και υπηρεσίες, χωρίς τις υποχρεώσεις που επωμίζονται οι νόμιμοι εργαζόμενοι.

Αν και είναι αμφίβολη η αξιοπιστία των επίσημων στοιχείων για το μέγεθος της μη νόμιμης μετανάστευσης, τα δεδομένα και η κοινή αίσθηση στην Ελλάδα είναι ότι τα ποσοστά της είναι υψηλά και διαρκώς διευρυνόμενα. Και αυτό συνάγεται από το διαφορετικό μεταναστευτικό μοντέλο της χώρας μας σε σχέση με εκείνο των κεντρικών και βόρειων κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η παρούσα εργασία καταπιάνεται με το εν λόγω πρόβλημα, δηλαδή τους λόγους που ευνοούν την παράνομη μετανάστευση προς την Ελλάδα, γενικότερα και ειδικότερα στις νησιωτικές περιοχές της.

Τα παραπάνω θα αποτελέσουν οδηγό στην εξέλιξη των κεφαλαίων της εργασίας, τα οποία θα έχουν την εξής δομή:

Στο πρώτο κεφάλαιο θα αναπτυχθεί το θεωρητικό πλαίσιο και θα αναδειχθεί η έννοια της μετανάστευσης και οι γενεσιουργές της αιτίες.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα γίνει αναφορά στη μεταναστευτική πολιτική γενικότερα και ειδικότερα σε εκείνη της Ευρώπης, της Νότιας Ευρώπης και των νησιωτικών περιοχών όπου θα αναλυθεί και το Νοτιο-Ευρωπαϊκό μοντέλο μετανάστευσης και πώς αυτό έχει υιοθετηθεί από την Ελλάδα, ενώ θα γίνει μία προσπάθεια να καθορισθούν οι διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα σε αυτό το μοντέλο και σε εκείνο που προωθεί η Ε.Ε.

και επικρατεί σε μεγάλο βαθμό στα κράτη της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης. Επίσης θα γίνει αναφορά και στη Frontex, ήτοι την υπηρεσία προστασίας των συνόρων της Ε.Ε.

Το τρίτο κεφάλαιο το οποίο είναι και καθοριστικό για την εργασία, αφορά στο νομοθετικό πλαίσιο περί μετανάστευσης στην Ελλάδα. Θα αναλυθεί η εξέλιξή του, και θα επιχειρηθεί μια κριτική ανάλυσή του, προσπαθώντας να φωτισθούν τα κενά του νόμου, οι ασάφειες, καθώς και οι διαφορές που υπάρχουν σε σχέση με την Κοινοτική νομοθεσία. Επίσης θα γίνει αναφορά στο άσυλο και στις συνθήκες που επικρατούν στα κέντρα κράτησης μεταναστών.

Το τέταρτο κεφάλαιο αναφέρεται στα στοιχεία που είναι διαθέσιμα για τη μετανάστευση στην Ελλάδα. Κοινώς, γίνεται μία προσπάθεια χαρτογράφησης των ρευμάτων των εισερχόμενων μεταναστών αναφορικά με τη μη νόμιμη μετανάστευση καθώς και τις άδειες παραμονής των νόμιμων μεταναστών εστιάζοντας πάντα στις νησιωτικές περιοχές της χώρας.

Το πέμπτο κεφάλαιο πραγματεύεται τη γεωγραφική θέση, τη νησιωτική χώρα και τα θαλάσσια σύνορα που είναι πιο εύκολα διαπερατά σε σχέση με τα χερσαία, ο λόγος για τον οποίο και η εργασία εστιάζει σε αυτά. Επίσης στο κεφάλαιο αυτό καταγράφονται και τα αποτελέσματα της ποιοτικής έρευνας.

Τέλος, το τελευταίο κεφάλαιο αποτελεί μία σύνθεση των απόψεων και των επιχειρημάτων που προκύπτουν τόσο από τη βιβλιογραφική επισκόπηση όσο και από τις συνεντεύξεις της πρωτογενούς έρευνας αναφορικά με την τρέχουσα κατάσταση και το μέλλον της ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής.

Μέθοδος ανάλυσης και συγκέντρωση δεδομένων

Η ραχοκοκαλιά της εργασίας δομήθηκε από τα στοιχεία που συνελλέχθησαν από διάφορους κρατικούς και μη κρατικούς φορείς καθώς και από βιβλιογραφικές και άλλες πηγές. Εντούτοις, κρίθηκε απαραίτητο να πραγματοποιηθεί και μία μικρής κλίμακας πρωτογενής έρευνα, μέσω συνεντεύξεων, ώστε να καλυφθούν τυχόν κενά, είτε στα υπάρχοντα στοιχεία, είτε στη βιβλιογραφία. Ειδικότερα, πραγματοποιήθηκε μια ποιοτική έρευνα προκειμένου να περισυλλεγούν δεδομένα που θα έφεραν τη συγγραφέα πιο κοντά στην επεξήγηση των προβλημάτων. Η αρχική βούληση ήταν να πραγματοποιηθούν

περίπου δέκα δια ζώσης συνεντεύξεις με εκπροσώπους κοντά στα κέντρα λήψης αποφάσεων και γενικότερα εκπροσώπους ομάδων συμφερόντων και θεσμών με εμπειρία στο μέτωπο της μετανάστευσης. Τελικά, πραγματοποιήθηκαν επτά συνολικά συνεντεύξεις, ήτοι μία δια ζώσης και έξι μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου κυρίως λόγω της μεγάλης απόστασης από τους φορείς της νησιωτικής χώρας και της δυσκολίας προσέγγισής τους. Ο οδηγός συνέντευξης εστάλη συνολικά σε είκοσι πέντε (25) φορείς οι οποίοι επελέγησαν από τον Οδηγό Μ.Κ.Ο. και Συλλόγων Μεταναστών (Ομάδα Έργου Χαροκοπείου Πανεπιστημίου, Τμήμα Γεωγραφίας, Επιστημονικός Υπεύθυνος Α.Γ. Παπαδόπουλος, 2009), αλλά επεστράφη συμπληρωμένος μόνον από έξι, παρά τις επανειλημμένες υπενθυμίσεις και επικοινωνία μαζί τους.

Επίσης ένας (1) φορέας απάντησε ευχαριστώντας για την επικοινωνία μαζί του και ενημέρωσε ότι δεν μπόρεσε να ικανοποιήσει το αίτημα για συνέντευξη καθώς δεν ασχολείται συστηματικά με το μεταναστευτικό ζήτημα και τα θέματα που θίγονται στο ερωτηματολόγιο, αλλά με παράπλευρα ζητήματα που σχετίζονται με την ομαλή ένταξη μεταναστών στην ελληνική κοινωνία και κυρίως αναφορικά με την περιβαλλοντική εκπαίδευση.

Εν συντομία, οι συνεντευξιαζόμενοι τα ονόματα των οποίων κρίθηκε σκόπιμο να μην δημοσιευθούν, είναι εκπρόσωποι φορέων και οργανώσεων που ασχολούνται με το μεταναστευτικό ζήτημα και τις συνιστώσες του, ερευνητές του χώρου, συγγραφείς σχετικών άρθρων και βιβλίων και ακτιβιστές.

Ο οδηγός συνέντευξης διαρθρώθηκε σε μια στάνταρ φόρμα (βλέπε Παράρτημα) προκειμένου να προκύψουν συγκρίσιμα αποτελέσματα και αποκλίσεις για όλους, πλην όμως ο κάθε συνεντευξιαζόμενος είχε τη δυνατότητα να απαντήσει, εάν επιθυμούσε, μόνον στα πεδία ενδιαφέροντος και εξειδίκευσής του. Οι συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν κατά το διάστημα από τον Σεπτέμβριο του 2011 έως τον Ιούνιο του 2012, είχαν το πλεονέκτημα ότι εφόσον ο συνεντευξιαζόμενος είχε αρκετό χρόνο στη διάθεσή του να σκεφθεί, είχε τη δυνατότητα να δώσει σαφείς, ξεκάθαρες και τεκμηριωμένες απαντήσεις. Σχεδόν όλοι οι συνεντευξιαζόμενοι απάντησαν, τελικά, σε όλες τις ερωτήσεις (εκτός από έναν που δεν απάντησε σε ερωτήσεις περί νομοθεσίας).

Οι ερωτήσεις ήταν όλες ανοιχτές, ήτοι ο ερωτώμενος είχε τη δυνατότητα ελεύθερης διατύπωσης της απάντησής του. Αυτό είναι ιδιαίτερα χρήσιμο, καθώς ο

συνεντευξιαζόμενος μπόρεσε να δώσει τις λεπτομερείς εκείνες πληροφορίες που χρειάζονται για μια αξιόπιστη αναπαράσταση της κοινωνικής πραγματικότητας από τον ερευνητή χωρίς δεσμεύσεις ή περιορισμούς.

Ένα μικρό τμήμα των στοιχείων, που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις, ενσωματώθηκε στο κυρίως κείμενο της εργασίας που προέκυψε από τη βιβλιογραφική έρευνα, πλην όμως παρουσιάζεται αναλυτικά και συγκεντρωτικά στο 5^{ο} Κεφάλαιο της εργασίας και στο Υποκεφάλαιο 5.3 ως εμπειρικό υλικό, ενώ οι απαντήσεις που δόθηκαν στην τελευταία και κρίσιμη ερώτηση του οδηγού συνέντευξης, παρουσιάζονται στα συμπεράσματα της ποιοτικής έρευνας στο 6^{ο} Κεφάλαιο.

Η συγκέντρωση των ποιοτικών στοιχείων δεν ήταν εύκολη διαδικασία, πλην όμως έστω και το μικρό αυτό δείγμα αποτελεί ένα σημαντικό υλικό πρωτογενούς έρευνας, καθώς οι συνεντευξιαζόμενοι επιλέχθηκαν να είναι εκπρόσωποι αντιπροσωπευτικών ομάδων και φορέων, έτσι ώστε οι απόψεις τους να έχουν τη δέουσα βαρύτητα. Σημειώνεται, ότι κάθε αναφορά στις απόψεις των συνεντευξιαζομένων πραγματοποιήθηκε με χρήση της γενικότερης ιδιότητάς τους, ως εκπροσώπων των φορέων τους και όχι ονομαστικά, καθότι κατ' αυτόν τον τρόπο τους απευθύνθηκαν και οι ερωτήσεις του οδηγού συνέντευξης.

Κεφάλαιο 1ο

1. Έννοιες της μετανάστευσης

1.1. Ορισμοί και αιτίες της μετανάστευσης

1. Έννοιες της μετανάστευσης

1.1 Ορισμοί και αιτίες της μετανάστευσης

Ως μετανάστευση ορίζεται η φυσική μετάβαση ατόμων και ομάδων από μία κοινωνία σε κάποια άλλη (Eisenstadt, 1953), ή η μεταφορά ανθρώπινου κι εργατικού δυναμικού από μία περιοχή σε κάποια άλλη (Castles & Kosack, 1973), ή κάθε γεωγραφική μετακίνηση μεγάλου αριθμού ατόμων (Sauvy, 1996) (Ομάδα Έργου ΙΜΕΠΟ, 2005: 8). Η Nancy L. Green (2004) διαχωρίζει τη μόνιμη ή προσωρινή φυγή που έχει ως κίνητρο τη δίψα για ταξίδι, ψυχική αναζήτηση ή άλλο παρεμφερή λόγο (π.χ. περίπτωση Οδυσσέα) από εκείνη που πραγματοποιείται για οικονομικούς, κοινωνικούς και πολιτικούς λόγους (Green N.L., 2004 : 9). Η μετανάστευση, ήτοι η κινητικότητα του ατόμου μέσα στο χώρο δημιουργεί την ανάγκη στο άτομο για επαναπροσδιορισμό του νέου «ξένου» προς αυτό περιβάλλοντος (Κρητικός Γ., 2008:339).

Παρ' όλο που το φαινόμενο αυτό έχει γίνει αντικείμενο έντονης συζήτησης και ενδιαφέροντος, κυρίως τα τελευταία χρόνια, θα μπορούσε να πει κανείς ότι, κάθε άλλο, παρά πρωτόγνωρο είναι. Η μετανάστευση είναι συνυφασμένη με την ανθρώπινη ύπαρξη κι αυτό το μαρτυρά, ήδη, η μετακίνηση των προϊστορικών πληθυσμών κατά τη διάρκεια του χειμώνα προς αναζήτηση τροφής, που αποτελεί και το πρώτο μεταναστευτικό κύμα στις απαρχές της ανθρώπινης παρουσίας στον πλανήτη. Ενώ, όμως, κατά τους προϊστορικούς χρόνους η μετανάστευση αποτελούσε μια πράξη σχεδόν αναγκαστική, ωθούμενη από την προσπάθεια επιβίωσης, στα χρόνια που ακολούθησαν και με την εξέλιξη του ανθρώπινου είδους, αποτέλεσε επίσης την αντίδραση των ατόμων στις συνέπειες πολέμων, σύστασης-κατάρρευσης αυτοκρατοριών και φυσικών καταστροφών, χωρίς βέβαια να έχουν εκλείψει και οι βιοποριστικοί λόγοι που ωθούν ένα άτομο ή έναν πληθυσμό στην μετακίνηση. Το χαρακτηριστικό, όμως, που σχεδόν πάντα αποτελεί βασικό συστατικό της μετανάστευσης είναι η ανάγκη που δημιουργείται στο άτομο για τη βελτίωση του βιωτικού του επιπέδου.

Παρουσιάζει ενδιαφέρον να δει κανείς σε τί συμπεράσματα είχαν καταλήξει ερευνητές παλαιότερων εποχών για το μεταναστευτικό φαινόμενο, όντας μέλη μιας λιγότερο παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας. Έτσι, το 1885, ο E.G. Ravenstein συνοψίζει

στα εξής επτά σημεία τους ονομαζόμενους «νόμους της μετανάστευσης» ύστερα από τη διεξαγωγή μιας σειράς σχετικών μελετών στη Μ. Βρετανία:

«*1) Οι περισσότεροι μετανάστες καλύπτουν μικρές αποστάσεις και ο αριθμός τους μειώνεται καθώς αυξάνει η απόσταση.*

2) Η μετανάστευση γίνεται κατά κύματα και το κενό που δημιουργείται όταν μια ομάδα ανθρώπων φεύγει θα καλυφθεί αργότερα από μια άλλη ομάδα που θα μετακινηθεί εκεί.

3) Η διαδικασία χωρίζεται στη διάχυση στο εσωτερικό μιας χώρας και στη μετανάστευση στο εξωτερικό.

4) Οι περισσότερες μεταναστεύσεις έχουν δύο όψεις, καθώς πληθυσμοί μετακινούνται μέσα κι έξω. Η καθαρή ροή μεταναστευτικού πληθυσμού είναι η εξισορρόπηση ανάμεσα στις δύο αυτές κινήσεις πληθυσμών.

5) Όσο μακρύτερο το ταξίδι τόσο πιο πιθανό είναι να καταλήξει ο μετανάστης σε ένα μεγάλο βιομηχανικό ή εμπορικό κέντρο.

6) Οι κάτοικοι των αστικών κέντρων είναι πιο απίθανο να μετακινηθούν από ότι οι αγρότες.

7) Οι γυναίκες μεταναστεύουν περισσότερο από ότι οι άνδρες στη γενέτειρα χώρας τους, αλλά οι άνδρες μετακινούνται σε πιο απόμακρα μέρη.» (Κρητικός Γ., 2008:340-341).

Από τα στοιχεία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, προκύπτει ότι το 2000, υπήρχαν παγκοσμίως περίπου 175 εκατομμύρια μετανάστες - ήτοι 1 άνθρωπος στους 35 ήταν μετανάστης (το 2,86% του παγκόσμιου πληθυσμού) -ενώ, το 1960 ήταν «μόλις» 79 εκατομμύρια. Το 2008, τα Ηνωμένα Έθνη υπολόγιζαν ότι ο αριθμός- τόσο των εθελουσίων όσο και των εξαναγκασμένων- διεθνών μεταναστών έφθανε τα 185 με 190 εκατομμύρια αυξανόμενος ετησίως κατά 2% (Κοτζαμάνη, Α. et. al, 2008: 28). Το 2010, ο αριθμός αυτός εκτιμάται ότι άγγιζε τα 214 εκατομμύρια, ήτοι το 3,1% του παγκόσμιου πληθυσμού με την πρόβλεψη να ξεπεράσει τα 405 εκατομμύρια το 2050, εάν συνεχίσει με την ίδια δυναμική (IOM, 2010:115 στο Κασίμης Χ. και Παπαδόπουλος Α.Γ., 2012:1).

Πολύ σημαντική είναι η διάκριση ανάμεσα στα διάφορα είδη μετακινούμενων πληθυσμών και στις ονομασίες που τους αποδίδονται. Είναι γεγονός ότι, παρότι υπάρχει η τάση να χρησιμοποιείται ο όρος μετανάστης για να περιγραφεί κάθε άτομο που μετακινείται, υπάρχουν διαφοροποιήσεις. Έτσι, σύμφωνα με την ερευνητική ομάδα του

ΙΜΕΠΟ (2005: 9): «*Οι **αιτούντες άσυλο** είναι άνθρωποι που έχουν καταθέσει αίτηση για άσυλο στη χώρα υποδοχής και αναμένουν την έγκρισή της. Είναι άτομα που εγκατέλειψαν τη χώρα τους λόγω πολιτικών ή ιδεολογικών πεποιθήσεων και που η επιστροφή τους σε αυτές εγκυμονεί κινδύνους για την ακεραιότητά τους εξαιτίας της φυλετικής τους ταυτότητας ή πολιτικών και θρησκευτικών πεποιθήσεων. Σύμφωνα με τη νομοθεσία, δεν έχουν το δικαίωμα εργασίας εκτός αν αποκτήσουν και την αντίστοιχη άδεια. **Πρόσφυγες:** είναι αυτοί που έχουν λάβει πολιτικό άσυλο και τους χορηγείται άδεια αορίστου παραμονής στη χώρα με πλήρη εργασιακά δικαιώματα. **Μετανάστες**: Υπήκοοι κρατών εκτός Ε.Ε. που έχουν εισέλθει <u>νόμιμα</u> ή <u>παράνομα</u> στην Ελλάδα ή άλλες χώρες της Ε.Ε. με σκοπό την εγκατάσταση και την ανεύρεση προσωρινής ή μόνιμης εργασίας*».

Κατά τους Λεζέ (2003) και Τσαούση (1989) (στο Κοτζαμάνη et. al, 2008: 31-33), οι κατηγορίες της μετανάστευσης διακρίνονται επίσης από κριτήρια όπως ο τόπος, το κράτος, η διάρκεια παραμονής, το μέγεθος του μεταναστευτικού πληθυσμού, η οργάνωση μετανάστευσης από τη χώρα υποδοχής, η μεταβολή ή μη του τρόπου ζωής, ο βαθμός εξάρτησης του ανθρώπου από τη φύση κ.λπ. Σύμφωνα με την ερευνητική ομάδα του ΙΜΕΠΟ (2005), η βασικότερη αιτία της μετανάστευσης εντός Ευρώπης είναι η διαφορά οικονομικής, πολιτικής (δημοκρατικής) και πολιτιστικής ανάπτυξης ανάμεσα στις Ευρωπαϊκές μητροπόλεις και στις χώρες της «Περιφέρειας» (ΙΜΕΠΟ, 2005:12). Επιπλέον, υπάρχει και η αναγκαστική μετακίνηση (forced migration) ή τα προσφυγικά ρεύματα, ενώ, υπάρχουν και οι συνδυασμένες ροές (mixed migration) (UNHCR, 2007).

Διάφορες θεωρίες προσπάθησαν κατά καιρούς να εξηγήσουν με επιστημονικούς όρους το μεταναστευτικό φαινόμενο και να διατυπώσουν μοντέλα που μπορούν να το ερμηνεύσουν. Ανάμεσα σε αυτές, πρωταγωνιστικό ρόλο διαδραματίζει η θεωρία του «push & pull» (ώθησης και έλξης) σύμφωνα με την οποία, όπως μαρτυρά το όνομά της, υπάρχουν παράγοντες, που ωθούν ένα άτομο σε άλλη χώρα (π.χ. κακή οικονομική κατάσταση του ίδιου του ατόμου) και παράλληλα, παράγοντες που το έλκουν στην ίδια αυτή χώρα (π.χ. οικονομική ανάπτυξη) (Green N.L., 2004: 114).

Ο Anthony Smith (1991:26), όσον αφορά στις αιτίες εκείνες που προκαλούν την υποχρεωτική μετανάστευση, αναφέρει γεγονότα όπως εξορίες, πόλεμοι, δουλεία, φυσικές καταστροφές και διώξεις λόγω πολιτικών, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων (Κρητικός Γ., 2008: 352).

Η ερευνήτρια María-Eugenia Anguiano-Téllez, από το Ερευνητικό Κέντρο «El Colegio de la Frontera Norte» στο Μεξικό, στο άρθρο της περί επισκόπησης του βιβλίου «*Migration Theory. Talking Across Disciplines» των* Caroline Brettel και James Hollifield αναφέρει, ότι προκειμένου να εδραιωθεί μία κοινή αντιμετώπιση της διεθνούς μετανάστευσης από όλες μαζί τις κοινωνικές επιστήμες που την μελετούν, οι προαναφερόμενοι συγγραφείς κάλεσαν έξι ερευνητές να παρουσιάσουν/επιδείξουν τις θεωρητικές μεθοδολογίες αλλά και εμπειρικές προσεγγίσεις των μελετών για τη διεθνή μετανάστευση υπό το πρίσμα πολλών διαφορετικών επιστημών όπως της ιστορίας, της δημογραφίας, της οικονομίας, της κοινωνιολογίας, της ανθρωπολογίας, της πολιτικής επιστήμης και της νομικής, με σκοπό να δοθεί μία περαιτέρω ώθηση προς μία ενοποιημένη σχετική μελέτη.

Στα πλαίσια της παραπάνω θεώρησης, υπάρχουν επίσης: η θεωρία των Ιστορικών, που δίνει μια χρονική ανάλυση των κυμάτων μετανάστευσης, η Ανθρωπολογική θεωρία, που ερευνά τη μετανάστευση σε επίπεδο ατόμου και σχεσεών του με άλλα άτομα, η Κοινωνιολογική θεωρία, που εστιάζει στο συλλογικό πρόσωπο της μετανάστευσης, όπως και οι θεωρίες των Δημογράφων, Οικονομολόγων, Νομικών και Πολιτικών Επιστημόνων, με την κάθε μια να εστιάζει στην μεταναστευτική πτυχή την οποία μελετά (Brettell C., Hollifield J., 2000: 4-8). Γίνεται βέβαια κατανοητό ότι όλες οι παραπάνω θεωρήσεις και κατηγοριοποιήσεις δεν είναι εξαντλητικές, αλλά προσεγγίζουν το φαινόμενο από διαφορετικές οπτικές γωνίες.

Οι συνέπειες της μετανάστευσης, είναι πολύπλευρες και αφορούν τόσο το άτομο που μεταναστεύει, αλλά και τη χώρα αποστολής του, όσο και τα άτομα και την ίδια τη χώρα υποδοχής. Για παράδειγμα, στη χώρα αποστολής υπάρχει μείωση πληθυσμού και ενεργού εργατικού δυναμικού. Από την άλλη πλευρά, οι επαναπατρισθέντες συμβάλλουν με χρήματα και τεχνογνωσία που απέκτησαν στο εξωτερικό στην περαιτέρω ανάπτυξη της χώρας τους. Στη χώρα υποδοχής, αυξάνονται τόσο ο πληθυσμός όσο και η πολυπολιτισμικότητα και η ομαλή ένταξη των μεταναστών εξαρτάται τόσο από το δικό τους βαθμό προετοιμασίας, όσο και του κράτους υποδοχής.

Αν θα ήθελε κανείς να ορίσει, ή να οριοθετήσει σε ένα βαθμό, την έννοια της μη νόμιμης μετανάστευσης – ειδικά με τα μέτρα και σταθμά που ισχύουν στα Ευρωπαϊκά δεδομένα – θα έλεγε ότι αναφέρεται σε τρεις βασικές κατηγορίες περιπτώσεων ή

ατόμων. Η πρώτη περίπτωση αφορά σε υπηκόους τρίτων χωρών που εισέρχονται σε εθνικό/κοινοτικό έδαφος παράνομα, με οποιοδήποτε μέσο, χρησιμοποιώντας πλαστά έγγραφα ή και χωρίς καθόλου έγγραφα, πιθανώς με τη βοήθεια λαθρεμπόρων και διακινητών που ενδέχεται να ανήκουν σε κυκλώματα οργανωμένου εγκλήματος. Η δεύτερη κατηγορία αναφέρεται σε υπηκόους τρίτων χωρών που ναι μεν, εισέρχονται νόμιμα σε εθνικό/κοινοτικό έδαφος, αλλά παραμένουν σε αυτό πέραν των νόμιμων χρονικών περιθωρίων ή αλλάζουν το λόγο παραμονής τους χωρίς ειδική άδεια. Η τρίτη, ειδική, κατηγορία συμπεριλαμβάνει τους αιτούντες άσυλο σε μια ευρωπαϊκή χώρα, οι οποίοι παραμένουν αδικαιολόγητα σ' αυτήν και μετά τη διοικητική απόρριψη του αιτήματός τους (Νικολακοπούλου-Στεφάνου, 2000: 299-300).

Ολοκληρώνοντας την προσπάθεια παράθεσης ενός ορισμού της έννοιας «μετανάστευση», καθώς επίσης και της αποσαφήνισης των διαφορών με παρεμφερείς όρους, θα ήταν καλό να σταθεί κανείς στην εξίσου σημαντική παρατήρηση του Baldwin-Edwards (2004), πως δεν μπορεί να υπάρξει ένας κοινός ορισμός του όρου μετανάστης μέσα στην Ε.Ε., λόγω διαφορών στην πολιτική κτήσης και απόδοσης της εθνικότητας, αλλά και λόγω της ύπαρξης ομογενών πληθυσμών που, ακόμη κι αν δεν έχουν ζήσει ποτέ στην χώρα καταγωγής τους, δεν καταγράφονται ως μεταναστευτικοί πληθυσμοί σε μια ενδεχόμενη είσοδό τους.

Παρατηρείται, λοιπόν πως, η έννοια του μετανάστη και της μετανάστευσης γενικότερα, δεν είναι ξεκάθαρη και παρουσιάζει δυσκολίες στη συγκεκριμενοποίηση και τον ορισμό της, ακόμη και από τους οργανισμούς που ασχολούνται με το φαινόμενο αυτό. Η εν λόγω δυσκολία, έχει σαν αποτέλεσμα και την αδυναμία χάραξης μιας ενιαίας πολιτικής και μιας συμπαγούς στρατηγικής διαχείρισης των μεταναστευτικών ρευμάτων. Η πρόσφατη οικονομική κρίση, αλλά και οι πολιτικές αναταραχές που έχουν ενταθεί σε διάφορα σημεία του πλανήτη, δεν προμηνύουν ευοίωνες προοπτικές στον μεταναστευτικό τομέα, καθώς, στις ήδη υπάρχουσες μεταναστευτικές κινήσεις, προστίθενται τώρα και νέες, με ποικίλα αίτια.

Κεφάλαιο 2ο

2. Μεταναστευτική Πολιτική

2.1 Ευρώπη

2.2 Νότια Ευρώπη, Νησιωτικές Περιοχές & Frontex

2.3 Ελλάδα

Κεφάλαιο 2^{ο} Μεταναστευτική Πολιτική

2.1 Ευρώπη

Στο πρώτο κεφάλαιο, παρουσιάσθηκε μια από τις βασικότερες συνιστώσες της μεταναστευτικής διαδικασίας, ο ίδιος ο μετανάστης. Για την απόκτηση μιας πιο ολοκληρωμένης άποψης του μεταναστευτικού φαινομένου και όσων σχετίζονται με αυτό, θα πρέπει να εξετασθεί και το δεύτερο, πολύ σημαντικό κομμάτι του παζλ, ήτοι η χώρα υποδοχής των μεταναστών, καθώς και η πολιτική υποδοχής της. Ο χαρακτήρας του εκάστοτε μετανάστη και η συμπεριφορά του, αποτελούν τη μια πλευρά του νομίσματος ενώ στην άλλη, συναντάται ο «χαρακτήρας» και η «συμπεριφορά» της χώρας στην οποία το άτομο επιλέγει ή αναγκάζεται να μετακινηθεί. Όπως σε κάθε αλληλεπίδραση, έτσι και εδώ, ο ρόλος και των δύο πλευρών είναι εξίσου σημαντικός και η αλληλεπίδραση που θα αναπτυχθεί ανάμεσα στις δύο πλευρές, καθοριστική, για την επιτυχία ή μη της μεταναστευτικής διαδικασίας.

Για να γίνει εφικτή η εξέταση των θετικών και αρνητικών σημείων της Ελλάδας ως χώρας υποδοχής μεταναστών, θα ήταν χρήσιμο η εκκίνηση να πραγματοποιηθεί από τη μεγαλύτερη εικόνα λαμβάνοντας υπόψη τη γεωγραφική της θέση μέσα στην Ευρώπη. Η Ελλάδα, αποτελεί το νοτιοανατολικό σύνορο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην οποία υπάγεται και με βάση οδηγίες της οποίας, καθορίζει την μεταναστευτική πολιτική της. Η γεωγραφική θέση της Ελλάδας στην ανατολική «πύλη» της Ε.Ε., η μορφολογία του εδάφους με την εκτεταμένη ακτογραμμή, που συχνά αποτελεί εκτός των άλλων και ευαίσθητη ζώνη-σύνορο, καθώς και οι πάμπολλες ορεινές συνοριακές διαβάσεις, αποτελούν κεντρικά στοιχεία διαμόρφωσης της ελληνικής μετανάστευσης και καθιστούν την Ελλάδα, όπως και άλλες χώρες της νότιας Ευρώπης, έναν «προθάλαμο» για την προώθηση των μεταναστών στις πιο αναπτυγμένες περιοχές της ηπείρου.

Το 2006, περίπου 3,5 εκατομμύρια μετανάστες εγκαταστάθηκαν στην Ε.Ε. των 27, σύμφωνα με έρευνα της Eurostat (Statistics in focus 98/2008). Με δεδομένο το ευμετάβλητο παγκόσμιο πολιτικό τοπίο και την κατάργηση των συνοριακών ελέγχων εντός της Ε.Ε., ο αριθμός των μεταναστών, εάν δεν αυξηθεί περαιτέρω, είναι σχεδόν βέβαιο, ότι δεν προβλέπεται να μειωθεί.

Εάν λοιπόν θέλει κανείς να κατανοήσει πλήρως την μεταναστευτική φιλοσοφία της Ελλάδας, θα ήταν σκόπιμο να ξεκινήσει να μελετά την μεταναστευτική πολιτικής της Ε.Ε., αλλά και ορισμένων άλλων κρατών, τα οποία ανήκουν σε αυτή και τα οποία δέχονται επίσης υψηλό αριθμό μεταναστών.

Στις 04 Νοεμβρίου 1950, με την υπογραφή, στη Ρώμη, της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, διασφαλίζεται το δικαίωμα στην ελεύθερη μετακίνηση των ατόμων και στην εδραίωση κατοικίας μέσα σε μια χώρα, αρκεί η εφαρμογή αυτού του δικαιώματος να μην προσκρούει σε άλλους νομοθετικούς περιορισμούς της χώρας στην οποία βρίσκεται το άτομο (από την επίσημη ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων-ECHR).

Το 1985, η Ευρώπη προχώρησε ένα βήμα πιο κοντά στην ενοποίησή της, με την εισαγωγή της Λευκής Βίβλου για την εσωτερική αγορά, μετά από ώθηση του τότε Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κ. Jacques Delors, που περιελάμβανε προσχέδια για το άνοιγμα των συνόρων και την ελεύθερη διακίνηση ατόμων και αγαθών μέσα στην Ε.Ε. Η συνθήκη Schengen, υπεγράφη σε δύο φάσεις και τέθηκε τελικά σε ισχύ το 1995, οπότε και διασφαλίστηκε πράγματι το δικαίωμα στην χωρίς περιορισμούς μετακίνηση εντός της Ε.Ε. Παράλληλα, ανεπτύχθη το σύστημα SIS, μια πολύπλοκη βάση δεδομένων που επιτρέπει σε αρμόδιες αρχές των κρατών Σένγκεν την ανταλλαγή πληροφοριακών δεδομένων αναφορικά με ορισμένες κατηγορίες προσώπων και αγαθών, βάσει των οποίων θα καθίσταται ευκολότερη η δίωξη του εγκλήματος. Το μεγάλο βήμα για τον καθορισμό μιας ενιαίας μεταναστευτικής πολιτικής, έγινε το 1997, με την υπογραφή της Συνθήκης του Άμστερνταμ, η οποία περιλαμβάνει ρήτρες που οριοθετούν τις συνθήκες εισόδου και παραμονής των πολιτών από μια χώρα σε άλλη, ξεκαθαρίζει τους όρους νόμιμη και μη νόμιμη μετανάστευση και γενικότερα, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις όσων μετακινούνται από και προς τις χώρες της Ε.Ε. Μετά τη συνθήκη του Άμστερνταμ, αυτή η διακυβερνητική συνεργασία ενσωματώθηκε στο πλαίσιο της Ε.Ε. στις 01.05.1999 (από την επίσημη ιστοσελίδα της Ε.Ε.).

Με δεδομένο το γεγονός ότι ο σύγχρονος άνθρωπος ζει σε μια εποχή στην οποία τα δεδομένα αλλάζουν με ταχύτατους ρυθμούς, μεταξύ άλλων και στο μεταναστευτικό ζήτημα, πλην των Συνθηκών που έχουν υπογραφεί, οι Ευρωπαίοι ηγέτες έχουν συναντηθεί κατά καιρούς (Τάμπερε, 1999, Λάακεν, 2001, Σεβίλλη, 2002, Θεσσαλονίκη,

2003, Χάγη, 2004), προσπαθώντας να προβλέψουν τις μελλοντικές ανάγκες στη μεταναστευτική πολιτική και να σκιαγραφήσουν τις δράσεις που θα χρειαστεί να παρθούν μέσα στα επόμενα χρόνια, εκδίδοντας διευκρινιστικές οδηγίες σχετικά με διατάξεις των Συνθηκών (από την επίσημη ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου).

Έτσι, στο πλαίσιο της οδηγίας 2004/38/Ε.Κ., κάθε πολίτης χώρας μέλους της Ε.Ε. δικαιούται να μετακινηθεί και να ζήσει ελεύθερα σε άλλη χώρα-μέλος έως τρεις μήνες και να συνεχίσει, εάν εργάζεται ή διαθέτει επαρκείς πόρους. Όσον αφορά τους υπηκόους τρίτων χωρών, αυτοί μπορούν να εισέλθουν σε ευρωπαϊκό έδαφος, εάν και εφοσόν αυτό αιτιολογείται για λόγους σπουδών, προσωρινής εργασίας και να αποκτήσουν άδεια παραμονής με τη συμπλήρωση ορισμένου χρόνου παραμονής στη χώρα υποδοχής και την επιτυχή απόδειξη κατοχής επαρκών πόρων για την επίτευξη της συνέχισης της παραμονής. Για να μπορέσει κάποιος πολίτης εκτός Ε.Ε. να αιτηθεί το καθεστώς του επί μακρών διαμένοντα, θα πρέπει να έχει συμπληρώσει στη χώρα υποδοχής πέντε συνεχόμενα έτη παραμονής, σύμφωνα με την κοινοτική οδηγία 2003/109/ΕΕ, ενώ η απόκτηση του καθεστώτος αυτού σε μια ευρωπαϊκή χώρα, δεν σημαίνει αυτόματα και την ελεύθερη παραμονή του ατόμου σε οποιαδήποτε άλλη χώρα της Ε.Ε. Κάτι τέτοιο, ορίζεται από την επιμέρους νομοθεσία της εκάστοτε χώρας. Όσον αφορά το καθεστώς της οικογενειακής επανένωσης, ο καθένας έχει δικαίωμα στο σεβασμό της προσωπικής και οικογενειακής του ζωής, ενώ σύμφωνα με την οδηγία 2003/86/ΕΕ, η οικογενειακή επανένωση μπορεί να τεθεί σε ισχύ, εάν και εφόσον ο αιτών έχει συμπληρώσει τρία χρόνια παραμονής στη χώρα υποδοχής, ενώ ισχύει μόνο για τις συζύγους και τα ανήλικα τέκνα του αιτούντα, οι οποίοι δικαιούνται να παραμείνουν μαζί του για ένα έτος.

Στην προσπάθεια σύνταξης ενός κοινού πλαισίου δράσης ενάντια στα φαινόμενα ρατσισμού και ξενοφοβίας, η Ε.Ε. με μια σειρά οδηγιών που εξέδωσε (2000/43/ΕΕ, 2000/78/ΕΕ, 2000/43/ΕΕ 6), προώθησε την συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών σε θέματα αντιμετώπισης ρατσιστικών φαινομένων, καθώς επίσης και την διευκόλυνση ανταλλαγής πληροφοριών ανάμεσα στα κράτη-μέλη για την διευκόλυνση εντοπισμού τέτοιου είδους φαινομένων. Οι παραπάνω οδηγίες, διασφάλισαν επίσης κάποια βασικά δικαιώματα των αλλοδαπών, σχετικά με την καταπολέμηση των διακρίσεων στην αναζήτηση εργασίας και την ισότητα στο εργασιακό χώρο, την ισότητα των ευκαιριών

για κοινωνική περίθαλψη, ασφάλιση και εκπαίδευση (από την επίσημη ιστοσελίδα της πρόσβασης στο δίκαιο της Ε.Ε., EUR-Lex).

Το καθεστώς στο οποίο υπάγονται οι αιτούντες άσυλο ή οι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες, διαφέρει από εκείνο των υπολοίπων μεταναστών. Σύμφωνα με την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (άρθρο 14, παρ. 1.) «κάθε άτομο που διώκεται έχει το δικαίωμα να ζητά άσυλο και να του παρέχεται άσυλο σε άλλες χώρες» (Κοτζαμάνη et. al, 2008). Σε γενικές γραμμές, αν και αυτό διαφέρει και πάλι ανάλογα με το νομικό καθεστώς της κάθε χώρας, τα άτομα που αιτούνται να τεθούν υπό την προστασία του καθεστώτος του πρόσφυγα, δικαιούνται μιας περιόδου παροχής προσωρινού ασύλου, στη διάρκεια της οποίας οφείλουν να αποδείξουν πως δικαιούνται να χαρακτηριστούν πρόσφυγες και πως, η επιστροφή στη χώρα προέλευσής τους, εγκυμονεί κινδύνους για τους ίδιους ή/και για τις οικογένειές τους.

Με την Οδηγία 2004/496/ΕΚ συνάπτεται συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής σχετικά με την επεξεργασία και τη διαβίβαση των καταστάσεων με τα ονόματα των επιβατών από τους αερομεταφορείς προς το Υπουργείο Εσωτερικής Ασφάλειας, Υπηρεσία Τελωνείων και Προστασίας των Συνόρων των Ηνωμένων Πολιτειών, δηλαδή οι αεροπορικές εταιρείες οφείλουν να γνωστοποιούν τα στοιχεία των επιβατών τους πριν από κάθε πτήση, με αποτέλεσμα να ελέγχεται, εκτός των άλλων και η τυχόν παράνομη είσοδος ατόμων σε χώρες-μέλη της Ε.Ε. Επίσης, με πρωτοβουλία των Ιταλικών αρχών, θεσπίστηκε το καθεστώς των οργανωμένων πτήσεων απέλασης, με τη συνεργασία και συνδρομή διαφόρων κρατών μελών. Τέλος, το 2005 (COM-2005-59716), εγκρίνεται η πρόσβαση σε προσωπικά στοιχεία όσων αιτούνται ή κατέχουν ευρωπαϊκή βίζα, η θέσπιση μιας βάσης δεδομένων δακτυλικών αποτυπωμάτων, καθώς και ταξιδιωτικών εγγράφων και εγγράφων ταυτότητας (από την επίσημη ιστοσελίδα της πρόσβασης στο δίκαιο της Ε.Ε., EUR-Lex).

Πριν εξετασθεί αναλυτικά η ελληνική μεταναστευτική πολιτική, θα δοθεί έμφαση σε ορισμένα ευρωπαϊκά μοντέλα ένταξης μεταναστών, τα οποία κατά καιρούς θεωρήθηκαν πρότυπα και επηρέασαν τη σύλληψη και διαμόρφωση των μεταναστευτικών νομοθεσιών και στην υπόλοιπη Ευρώπη.

Τί σημαίνει ένταξη ενός ατόμου σε μια κοινωνία, πώς αυτή ορίζεται και ποιά χαρακτηριστικά της είναι αυτά που προσδίδουν τον χαρακτηρισμό της «επιτυχημένης

πολιτικής ένταξης» μιας χώρας; Το θέμα βέβαια της ένταξης είναι ένα τεράστιο ζήτημα, που θα μπορούσε να αποτελέσει από μόνο του μία ανεξάρτητη εργασία, αλλά στο εν λόγω πόνημα θα γίνει απλώς μία μικρή αναφορά. Για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «η ένταξη πρέπει να νοείται ως μία αμφίδρομη διαδικασία βασισμένη στα αμοιβαία δικαιώματα και τις αντίστοιχες υποχρεώσεις των νομίμως κατοικούντων στη χώρα πολιτών τρίτων χωρών και της κοινωνίας που τους δέχεται, η οποία παρέχει τις συνθήκες για πλήρη συμμετοχή του μετανάστη», ενώ για την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ε.Ε. (ESC), ως ένταξη ορίζεται «η σταδιακή εξίσωση των δικαιωμάτων και καθηκόντων των μεταναστών, όπως και της πρόσβασής τους σε αγαθά και υπηρεσίες, με τα δεδομένα που ισχύουν για τον υπόλοιπο πληθυσμό, υπό συνθήκες ίσων ευκαιριών και ίσης αντιμετώπισης» (από την επίσημη ιστοσελίδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου-Europarliament).

Παρατηρείται λοιπόν ότι, ανεξάρτητα από την διατύπωση του ορισμού, το κοινό χαρακτηριστικό μιας ολοκληρωμένης διαδικασίας ένταξης, είναι η εξίσωση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των πολιτών τρίτων χωρών με αυτών των μόνιμων κατοίκων. Σε κάθε περίπτωση, για μία ομαλή ένταξη, πολύ σημαντικός παράγοντας είναι εκείνος της εξίσωσης του μετανάστη με τον πολίτη της χώρας υποδοχής, διαδικασία που συχνά είναι πολύ δύσκολη και εξαρτάται αρκετά από την ευελιξία του νομικού καθεστώτος της χώρας υποδοχής, αλλά και άλλους παράγοντες.

Στη Γηραιά Ήπειρο, τα μεταναστευτικά κύματα κορυφώθηκαν λίγο μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, όταν άρχισαν να καταφθάνουν στην Ευρώπη μετανάστες από τις χώρες της Ασίας και της Αφρικής, αλλά, την ίδια στιγμή, υπήρξαν και εσωτερικές μετακινήσεις πληθυσμών. Οι χώρες με τη μεγαλύτερη εισροή μεταναστών εκείνη την εποχή, ήταν η Αγγλία, η Γερμανία και η Γαλλία, οι οποίες διαμόρφωσαν και τα πρώτα μοντέλα υποδοχής μεταναστών, τα οποία καθόρισαν και επηρεάζουν ακόμη, τις μεταναστευτικές πολιτικές και των υπολοίπων χωρών (Castles S., 1995: 293-308).

Από τη βιβλιογραφική επισκόπηση συνάγεται ότι τρία είναι τα βασικά ρεύματα και οι αντίστοιχες πολιτικές: η λειτουργική αφομοίωση ή διαφοροποιημένος αποκλεισμός, η πολιτική ενσωμάτωση και το πλουραλιστικό ή πολυπολιτισμικό μοντέλο. Μιλώντας για διαφοροποιημένο αποκλεισμό, γίνεται αναφορά στο μοντέλο που αναπτύχθηκε στη Γερμανία και θεωρείται πως, είναι το μοντέλο που εφαρμόζει και η

Ελλάδα και δίνεται έμφαση, περισσότερο στην εργασιακή ένταξη των μεταναστών, παραμελώντας το πολιτισμικό κομμάτι. Στη συνέχεια, συναντάται το μοντέλο της πολιτικής ενσωμάτωσης, Γαλλικής προέλευσης και με έμφαση στην προσπάθεια αφομοίωσης των ατόμων και ένταξής τους σε ένα ομοιογενές πλαίσιο αξιών και κωδικών ηθικής. Τέλος, το αγγλικό πλουραλιστικό μοντέλο, αποδέχεται την διαφορετικότητα και αφήνει ελεύθερο χώρο στους μετανάστες, να ξεδιπλώσουν τις ποικίλες πτυχές της κουλτούρας και του τρόπου ζωής τους (Rudiger A. and Spencer S., 2003:7-9).

Η N.L.Green (2004), αναφέρει τους όρους αφομοίωση (assimilation) ή χωνευτήρι (melting pot) για να περιγράψει τη διαδικασία εκείνη που έχει ως αποτέλεσμα την οικειοποίηση από την πλευρά των μεταναστών του πολιτισμικού μοντέλου της κοινωνίας υποδοχής, πολιτική που αρχικά εφαρμόστηκε στις Η.Π.Α., αναγνωρίζοντας εμμέσως το μειονέκτημα της καταπάτησης της διαφορετικότητας του ατόμου (Green N.L., 2004:73). Για τον χαρακτηριζόμενο ως «ύποπτο» αυτό όρο, οι διάφοροι ερευνητές προτείνουν ή χρησιμοποιούν στις έρευνές τους άλλους όρους όπως π.χ. «απορρόφηση» για τη χώρα υποδοχής (S.N. Eisenstad), ή προσαρμογή (Alain Girard) (Green N.L., 2004:86).

Κατά τους Abercrombie, Hill και Turner (1991), η κοινωνική ένταξη (social integration) είναι η διαδικασία με την οποία μια κοινωνία ή ένα σύστημα επιτρέπει στα μέλη του να είναι κάτοχοι θέσεων και φορείς ρόλων, στα πλαίσια της κοινωνικής οργάνωσης, προκειμένου να συμβάλλουν όλα τα μέλη στη λειτουργία του κοινωνικού συστήματος (Abercrombie N., Hill S., Turner B., 1991:182).

Για τους Αμίτση και Λαζαρίδη (2001) η κοινωνική ενσωμάτωση (social incorporation) αποτελεί την διαδικασία που χαρακτηρίζει τη δυναμική πορεία προς μια επιθυμητή κατάσταση αλλά και την κατάσταση που χαρακτηρίζει την απουσία διακρίσεων μεταξύ συγκρίσιμων ομάδων ημεδαπών και αλλοδαπών στη χώρα υποδοχής (Αμίτσης Γ., Λαζαρίδης Γ., 2001).

2.2 Νότια Ευρώπη, Νησιωτικές Περιοχές & Frontex

Σύμφωνα με μια αντίληψη (Piore, 1979), οι επιταγές της μεταναστευτικής πολιτικής μιας χώρας, αλλά και η εν γένει θέση της ως προς τη διεθνή μετανάστευση πρέπει να αναζητηθούν εν πολλοίς στο καπιταλιστικό πρότυπο που ακολουθεί ή στο

οποίο είναι προσαρμοσμένη. Η σχετική υπόθεση αναφέρεται επισταμένως στην εισροή μεταναστευτικού εργατικού δυναμικού και στον τρόπο με τον οποίο αυτό το δυναμικό συμβάλλει στη διαρκή μετεξέλιξη του καπιταλιστικού μοντέλου της χώρας, επιτρέποντας (ή ακόμα και προωθώντας) την αναδόμηση της κατατετμημένης αγοράς εργασίας της χώρας-υποδοχέα.

Με αυτά τα δεδομένα, οι ιδιαιτερότητες ενός διακριτού Νοτιοευρωπαϊκού προτύπου μετανάστευσης είναι βαθιά ριζωμένες στο Νοτιοευρωπαϊκό μοντέλο καπιταλιστικής ανάπτυξης, και των συναφών κοινωνικών χαρακτηριστικών του όπως αναπτύσσονται παρακάτω.

Με άλλα λόγια, θα μπορούσε να πει κανείς ότι υπάρχει μια διάκριση ανάμεσα στις χώρες υποδοχής μεταναστών που ανήκουν στην υπόλοιπη Ευρώπη και σε αυτές που ανήκουν στο Νότο (Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία). Οι χώρες αυτές αποτελούν πολλές φορές ένα πέρασμα (transit), μια γέφυρα προσωρινής διαμονής των μεταναστών που τελικό τους προορισμό έχουν κάποια από τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες, συνήθως αυτές του Βορρά (King, 1997: 164-180). Η ευκολία εισόδου στις χώρες της Νότιας Ευρώπης, λόγω του γεγονότος ότι περιβάλλονται από θάλασσες και ψηλά βουνά, κάτι που καθιστά δύσκολη την αποτελεσματική φύλαξη των συνόρων, σε συνδυασμό με απουσία δομών υποδοχής και διαχείρισης των μεταναστευτικών ροών, φαινόμενο που ενίσχυσε την παράνομη παραμονή και την «μαύρη» εργασία, αποτελούν επίσης σημαντικές διαφορές των μεταναστευτικών χαρακτηριστικών στις χώρες του ευρωπαϊκού νότου, σε σχέση με τις υπόλοιπες. Άλλοι σημαντικοί παράγοντες επιλογής της Νότιας Ευρώπης ως αρχικό μεταναστευτικό προορισμό, είναι η γήρανση του πληθυσμού και η στροφή του ενεργού τμήματός του σε εργασίες νέου τύπου (π.χ. παροχή υπηρεσιών), με ταυτόχρονη εγκατάλειψη των γεωργικών και χειρωνακτικών εργασιών, στις οποίες βρήκαν ελεύθερο χώρο οι μετανάστες (King, 1997: 164-180).

Αποδεχόμενος την υπόθεση πως, η Ελλάδα εντάσσεται στο Νότιο-Ευρωπαϊκό μοντέλο, θα μπορούσε κανείς να στραφεί στα γραφόμενα του Mingione (1995: 121-143), ο οποίος προέταξε τέσσερα ειδοποιά χαρακτηριστικά του Νοτιο-Ευρωπαϊκού μοντέλου καπιταλιστικής ανάπτυξης, τα οποία εν πολλοίς επιδρούν και στο μοντέλο της μετανάστευσης. Το πρώτο χαρακτηριστικό είναι ότι οι Νότιο-Ευρωπαϊκές χώρες εξελίχθηκαν σε οικονομίες με καθυστερημένη ανάπτυξη, υπό την έννοια ότι δεν

κληρονόμησαν κάποια βαριά βιομηχανία από τον 19ο αιώνα, αλλά η όποια βιομηχανία ανέπτυξαν έκανε την εμφάνισή της με καθυστέρηση. Το αποτέλεσμα είναι να υπάρχουν ακόμα δομές που θέλγουν μη εξειδικευμένα εργατικά χέρια από χώρες που πρωτοστατούν τις τελευταίες δεκαετίες στην εξαγωγή μεταναστών. Το δεύτερο χαρακτηριστικό είναι ότι ο δρόμος προς τον εκμοντερνισμό έγινε κυρίως μέσω μιας απ' ευθείας μετάβασης από την αγροτική οικονομία (και κοινωνία) σε μια αστική, με προσήλωση στις υπηρεσίες οικονομικής και κοινωνικής δομής. Τρίτον, υπήρξαν δραστικές κλαδικές εργασιακές μεταβολές, οι οποίες είχαν άμεση σχέση με φυλετικές ανακατατάξεις, υπό την έννοια ότι οι θέσεις εργασίας που άρχισαν να χάνονται από τον αγροτικό αλλά και βιομηχανικό τομέα στις χώρες αυτές αφορούσαν σε άρρενες εργάτες με μικρή εξειδίκευση. Τέλος, όλες οι Νότιο-Ευρωπαϊκές οικονομίες ενσωματώνουν έναν ισχυρό, ζώντα μα άτυπο μηχανισμό που βασίζεται στη φοροδιαφυγή και τη «μαύρη» εργασία, αλλά και σε μια ευρεία γκάμα ευέλικτων μορφών απασχόλησης.

Σύμφωνα με τον Mendoza (2001 α), ο θεωρητικός αυτός μορφότυπος του «νοτιοευρωπαϊκού μοντέλου μετανάστευσης» μπορεί να τεθεί υπό αμφισβήτηση διότι οι νοτιοευρωπαϊκές χώρες δεν χαρακτηρίζονται από μία ενιαία γεωγραφική, στο εσωτερικό τους, δομή (π.χ. Ιταλία, Ισπανία) (Κασίμης Χ. και Παπαδόπουλος Α.Γ., 2012: 8). Κατά τον Baldwin – Edwards (2008), η συνειρμική σύνδεση της μη νόμιμης μετανάστευσης με την μορφή άτυπης οικονομίας («μαύρη εργασία») στον ευρωπαϊκό Νότο, δεν πρέπει να θεωρείται πλέον αυτονόητη, καθώς έχει επεκταθεί σε μεγάλο βαθμό στην Κεντρική και Βόρεια Ευρώπη (Κασίμης Χ. και Παπαδόπουλος Α.Γ., 2012: 8).

Οι δομές αυτές καθορίζουν εν πολλοίς και τη μορφή του μεταναστευτικού κινήματος προς τις χώρες της Νότιας Ευρώπης, με τους μετανάστες που περνούν τα σύνορα να βρίσκουν στην πλειοψηφία τους, εργασία σε πολύ συγκεκριμένους κλάδους στους οποίους απαιτείται έντονη σωματική προσπάθεια, αντοχή, υπερωρίες και νυχτερινές βάρδιες, τη στιγμή που χαρακτηρίζονται από χαμηλές αμοιβές και χαμηλό πρεστίζ (Triantafyllidou, 2007: 79). Και σε ακριβώς αυτού του είδους τις εργασίες πολλές φορές καλλιεργούνται οι συνθήκες για την ανάπτυξη της λεγόμενης «μαύρης εργασίας». Επιπλέον, η διαπλοκή των τυπικών και άτυπων μορφών παραγωγής είναι πολύ χρήσιμη για την κατανόηση της ανάπτυξης συγκεκριμένων τόπων (Χατζημιχάλης, Κ., Βαϊου, Ντ., 2003: 137).

Έχοντας κατά νου το προαναφερθέν διαφορετικό μοντέλο καπιταλιστικής ανάπτυξης, μπορεί κανείς να σταθεί σε τέσσερις βασικούς, συναφείς με το μοντέλο, λόγους για τους οποίους η Ελλάδα είναι ουσιαστικά αναγκασμένη να αποτελεί πόλο έλξης μη νόμιμης μετανάστευσης: η γεωγραφική της θέση, η παραοικονομία, η δημογραφική της κατάσταση και το ελλιπές νομοθετικό πλαίσιο.

1. Η γεωγραφική μορφολογία της Ελλάδας, με τη στρατηγική της θέση στη Μεσόγειο αναγάγει τη χώρα σε κόμβο μεταναστευτικής κίνησης (King and Zontini, 2000: 38). Η χώρα χαρακτηρίζεται από μακρά θαλάσσια σύνορα και πληθώρα μικρών νησιών που είναι εύκολα προσβάσιμα από μικροπλοιάρια παράνομης διακίνησης απελπισμένων παράνομων μεταναστών από την Ασία και την Αφρική. Παρά την προηγμένη τεχνολογία που χρησιμοποιείται σ' αυτές τις περιοχές, παραμένει εξαιρετικά δύσκολο να εντοπιστούν τέτοιες μικρές βάρκες με λαθρομετανάστες. Αντίστοιχα δύσκολα εντοπίζεται και η είσοδος μεταναστών από τα ορεινά ελληνικά σύνορα με Αλβανία, Βουλγαρία και Τουρκία.
2. Σημαντικός παράγοντας διαμόρφωσης του Νοτιο-ευρωπαϊκού και κατ' επέκταση ελληνικού μεταναστευτικού μοντέλου είναι η παραοικονομία, ειδικά όταν αυτή συνδυάζεται με κατάτμηση της αγοράς εργασίας, όπως στη χώρα μας. Και αυτό διότι, παρά τα υψηλά ποσοστά ανεργίας στην Ελλάδα, υπήρχαν πάντα τομείς της «μαύρης οικονομίας» όπου υπήρχε ζήτηση για αλλοδαπό εργατικό δυναμικό (Καβουνίδη et. al. 2006: 125). Άλλωστε, σύμφωνα με τη μελέτη του Reyneri (2003: 117-143) για τις Νοτιο-Ευρωπαϊκές χώρες, αλλά και των Cobb-Clark και Kossoudji (2000: 81-98) για τις Η.Π.Α., ο αριθμός των μη νόμιμων μεταναστών και το μέγεθος της παραοικονομίας σχετίζονται άμεσα μεταξύ τους. Η «μαύρη οικονομία» προσφέρει στους παράνομους μετανάστες ένα ευρύ φάσμα θέσεων εργασίας σε δραστηριότητες όπου είναι ευκολότερο να αγνοούν τους διοικητικούς κανόνες, για παράδειγμα η γεωργία, τα οικοδομικά επαγγέλματα, οι μικρές επιχειρήσεις μεταποίησης και των υπηρεσιών, ή η αυτοαπασχόληση.
3. Καθοριστικός είναι και ο δημογραφικός παράγοντας, με τη Μεσόγειο να χωρίζει δύο πληθυσμιακές περιοχές ριζικά διαφορετικές μεταξύ τους ως προς τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά. Στη βόρεια πλευρά συγκαταλέγονται οι χώρες στις οποίες σημειώθηκε δραματική πτώση της γονιμότητας κατά τη δεκαετία του 1990. Αντίθετα,

τα συνολικά ποσοστά γονιμότητας στις νότιες χώρες της Μεσογείου είναι τρεις έως πέντε φορές υψηλότερα. Μολονότι είναι αληθές ότι η γονιμότητα μειώνεται με ταχείς ρυθμούς σε χώρες όπως το Μαρόκο, την Τυνησία και την Τουρκία, εντούτοις διατηρούν πληθυσμιακές δομές που κυριαρχούνται από νεαρές ομάδες που έχουν ένα αμφίβολο οικονομικό μέλλον στις χώρες καταγωγής τους (King, 1997: 164-180).

4. Παρά τις αυξημένες ανάγκες από τα κύματα μεταναστών, η Ελλάδα εξακολουθεί να διατηρεί ένα ελλιπές και ασαφές, ως προς ορισμένα σημεία του νομοθετικό πλαίσιο αναφορικά με τη μετανάστευση. Ενδεικτικό είναι ότι ο πρώτος αμιγώς μεταναστευτικός νόμος θεσμοθετήθηκε μόλις το 1991. Μέχρι τότε η Ελλάδα δεν είχε ένα ρυθμιστικό νομοθετικό πλαίσιο που να ελέγχει και να διαχειρίζεται τη μετανάστευση. Μάλιστα, ο εν λόγω νόμος (ν. 1975/1991) έφερε την ονομασία «Είσοδος, έξοδος, παραμονή, απασχόληση, απομάκρυνση των αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης των προσφύγων και άλλα μέτρα», όντας ιδιαίτερα σκληρός για τους οικονομικούς μετανάστες που επιθυμούσαν να εισέλθουν και να παραμείνουν στη χώρα έχοντας ως στόχο την εξεύρεση εργασίας. Στη συνέχεια θα αναλυθεί περισσότερο η εξέλιξη του νομοθετικού πλαισίου για τη μετανάστευση.

Επίσης, στο σημείο αυτό πρέπει να τονισθεί ότι τα χαρακτηριστικά της ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής (ως προς την υποδοχή) παρουσιάζουν μικρές – αλλά σημαντικές – ιδιαιτερότητες σε σχέση με το ευρύτερο Νοτιο-Ευρωπαϊκό μοντέλο αν και έχουν διαφοροποιηθεί αρκετά τα τελευταία χρόνια. Οι τρεις σημαντικότερες έχουν ως εξής: Πρώτον, μέχρι πριν μερικά χρόνια η πλειοψηφία των μεταναστών στην Ελλάδα προερχόταν από χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ κάποιες από τις οποίες είναι πλέον μέλη της Ε.Ε., ενώ πλέον οι πιο πολλές ροές προέρχονται από χώρες της Μέσης Ανατολής, Κεντρικής Ασίας, Άπω Ανατολής και υπο-σαχαρικής Αφρικής. Δεύτερον, η Ελλάδα μέχρι πρόσφατα γειτνίαζε με τις χώρες προέλευσης της πλειονότητας των μεταναστών της, ενώ τώρα προσελκύει μεταναστευτικά ρεύματα από πολύ μακρινές χώρες. Τρίτον, μέχρι πριν μερικά χρόνια παρατηρείτο στη χώρα αριθμητική επικράτηση από μια συγκεκριμένη χώρα προέλευσης, την Αλβανία, ενώ στις υπόλοιπες χώρες της Νότιο-Ευρωπαϊκής περιφέρειας η κατανομή των μεταναστών παρουσίαζε μεγαλύτερη ισορροπία. Να σημειωθεί βέβαια, ότι σήμερα όλες αυτές οι αναλογίες έχουν διαφοροποιηθεί καθώς αρκετοί από τους αλβανούς μετανάστες πρώτης και δεύτερης

γενιάς έχουν επιστρέψει στην πατρίδα τους όπου υπάρχει πλέον αρκετή ανάπτυξη και χώρος για επενδύσεις, εν συγκρίσει με την άσχημη οικονομική κρίση που βιώνει η Ελλάδα.

Μέσα σε αυτό το θεωρητικό πλαίσιο, η παρούσα εργασία αποπειράται να εντοπίσει, οριοθετήσει και επεξηγήσει το πρόβλημα της μη νόμιμης μετανάστευσης στην Ελλάδα και κυρίως στα ελληνικά νησιά. Το επιχείρημα είναι ότι μια σειρά παραγόντων επιβάλλει στην Ελλάδα να διατηρεί το Νότιο-Ευρωπαϊκό μεταναστευτικό μοντέλο υποδοχής, αποκλίνοντας από το Κοινοτικό μοντέλο αναφορικά με τη σταδιακή εξίσωση των δικαιωμάτων και καθηκόντων των μεταναστών, με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζει πρόβλημα αναχαίτισης ή διαχείρισης της μη νόμιμης μετανάστευσης – ειδικά στις νησιωτικές της περιοχές.

Προκειμένου να υποστηριχθεί το εν λόγω επιχείρημα, είναι ανάγκη να απαντηθούν δύο κομβικά ερωτήματα: Πρώτον, ποιοι είναι οι λόγοι που αναγκάζουν την Ελλάδα να διατηρεί το Νότιο-Ευρωπαϊκό μοντέλο μετανάστευσης; Δεύτερον, πώς διαμορφώνεται η κατάσταση εντός της επικράτειας με δεδομένη την ύπαρξη εισερχόμενου ρεύματος μη νόμιμης μετανάστευσης (διάρθρωση του ρεύματος, διαμόρφωση νομοθετικού πλαισίου, κέντρα κράτησης κ.ο.κ.).

Η ανάλυση θα καθοδηγηθεί μέσα από τρεις βασικές υποθέσεις. Πρώτον, ότι το ελληνικό μεταναστευτικό μοντέλο προσιδιάζει στο Νότιο-Ευρωπαϊκό και διαμορφώνεται εν πολλοίς από τις ιδιαίτερες πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές δομές που χαρακτηρίζουν τη χώρα σε σχέση με τα κράτη της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης. Δεύτερον, ότι η ελληνική νομοθεσία περί μετανάστευσης έχει κενά, τα οποία και θα γίνει προσπάθεια να καταδειχθούν. Τρίτον, ότι η γεωγραφική θέση της χώρας και η μορφολογία της αποτελούν καθοριστικό παράγοντα επίρρωσης της εισροής μη νόμιμης μετανάστευσης, καλώντας για διαμόρφωση ενός κατάλληλου πλαισίου εισδοχής και αφομοίωσης τόσο των νόμιμων όσο και των μη νόμιμων μεταναστών.

Γενικά παρατηρείται μια σχεδόν καθολική αναγνώριση της διαφοράς μεταξύ των χωρών της Βόρειας και Νότιας Ευρώπης. Για τον Ευρωβουλευτή Moraes (σε Παπαμιχαλόπουλος, 2009: 77), πέντε είναι οι λόγοι για τους οποίους στην Ευρώπη δεν μπορεί να υπάρξει ενιαία μεταναστευτική πολιτική: προβλήματα στην γενικότερη πολιτική της Ε.Ε., διαφωνίες και εντάσεις μεταξύ των οργάνων της Ε.Ε., διαφωνίες και

διαφορές μεταξύ των κρατών μελών, φόβος των κυβερνήσεων να αντιμετωπίσουν τις αντιδράσεις της κοινής γνώμης και των Μ.Μ.Ε., καθώς επίσης και η καχυποψία που αυξήθηκε μετά τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου στην Αμερική. Παρατηρείται πως, η πλειοψηφία των προβλημάτων οφείλεται σε παράγοντες ενδογενείς της Ε.Ε., που σχετίζονται με διαφορές και αντιθέσεις μεταξύ των ίδιων των μελών της, άλλη μια επιβεβαίωση των αντιθέσεων στο ίδιο το εσωτερικό της Ευρώπης. Θα μπορούσε αυτό να σημαίνει πως, ίσως, η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν είναι τελικά τόσο ενιαία και ομοιογενής, όσο οι ίδιοι οι εμπνευστές της θα ήθελαν; Ή ότι απλά δεν θέλει να βρει μία λύση στη διαχείριση του μεταναστευτικού ζητήματος; Οι εξελίξεις θα δώσουν τις απαντήσεις τους.

Για τη Ζολώτα (2010), ο μετανάστης αντιμετωπίζεται από την Ε.Ε., όχι ως ατομική μονάδα, που φέρει μια προσωπικότητα, αλλά ως κάτι μαζικό και αποτελεί κλειδί για την επίλυση πληθώρας προβλημάτων που έχουν δημιουργηθεί στα κράτη – μέλη της, τα οποία εμποδίζουν την αποτελεσματική αποδοτικότητά της, την οικονομική της ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα στην παγκόσμια σκηνή. Επομένως, ο ρόλος του μετανάστη μέσα στους ίδιους τους κόλπους της Κοινότητας, αφορά, πολύ συγκεκριμένα, στην οικονομική ανάπτυξη. Η αντιμετώπιση αυτή διευκολύνει μεν, τη διαδικασία της επαγγελματικής αποκατάστασης και της πρωταρχικής ενσωμάτωσης των μεταναστών, παρεμποδίζει δε, την διαδικασία ολοκληρωτικής ένταξης των ατόμων στη νέα κοινωνία (Ζολώτα, 2010: 23)

Στις απαντήσεις της ποιοτικής έρευνας, από την ερευνήτρια του ΕΛΙΑΜΕΠ, υπογραμμίζεται ότι όσον αφορά τα κύρια χαρακτηριστικά της ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής, αυτά αναφέρονται αφενός στην ύπαρξη οικονομικών δομών που είναι σημαντικές όπως η μεγάλη άτυπη αγορά εργασίας και συνάμα η κατακερματισμένη– με δουλειές «καλές» για τους ημεδαπούς και «κακές» (3D: Dirty, Dangerous and Demanding) για τους αλλοδαπούς, νόμιμους και μη και αφετέρου στο γεγονός ότι κοινωνικά δεν υπάρχει επαρκές πλαίσιο κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων για τους αλλοδαπούς. Χαρακτηριστική αναφορά γίνεται στο γεγονός πως «ό,τι τους δίδεται, δίδεται σαν να ήταν χάρη που κάνουμε εμείς, οι ημεδαποί και η πολιτεία, προς αυτούς, τους φιλοξενούμενους». Αυτό έχει λιγότερο να κάνει με το νομικό πλαίσιο – το οποίο βελτιώθηκε πάρα πολύ με το νέο νόμο περί πολιτογράφησης του Μαρτίου 2010 – και περισσότερο με την εθνική ταυτότητα και νοοτροπία (ότι π.χ. «η

Ελλάς ανήκει στους Έλληνες» ή «Έλληνας γεννιέσαι, δεν γίνεσαι»). Επιπλέον, οι πολιτικές δομές χαρακτηρίζονται από έντονες πελατειακές σχέσεις που καθορίζουν την επίλυση γραφειοκρατικών θεμάτων και την πρόσβαση στην αγορά εργασίας και στις οποίες οι μετανάστες εντάχθηκαν εύκολα, καθώς η πλειοψηφία αυτών προέρχονται από χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, όπου τα κομμουνιστικά συστήματα παρουσίαζαν υψηλά ποσοστά διαφθορά τις τελευταίες δεκαετίες.

Frontex

Η προώθηση της ελεύθερης κυκλοφορίας των ανθρώπων υπήρξε ένας σημαντικός στόχος για την Ε.Ε. ήδη από τη δεκαετία του 1950 μέσα στα πλαίσια πάντα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Η ελεύθερη διακίνηση εμπορευμάτων, ατόμων, υπηρεσιών και κεφαλαίων τέθηκαν ως θεμέλια της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στη Συνθήκη της Ρώμης το 1957. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του ‘80 πέντε κράτη μέλη (Βέλγιο, Γαλλία, Γερμανία, Λουξεμβούργο και Κάτω Χώρες) αποφάσισαν να δημιουργήσουν, εντός της Ένωσης, έναν χώρο χωρίς εσωτερικά σύνορα και υπέγραψαν τις πρώτες σχετικές συμφωνίες σε μια μικρή πόλη του Λουξεμβούργου το Σένγκεν. Η αρχική συμφωνία συμπληρώθηκε το 1990 από μια σύμβαση που τέθηκε σε ισχύ το 1995, και με την οποία καταργήθηκαν οι έλεγχοι στα εσωτερικά σύνορα της Ε.Ε. και δημιουργήθηκαν έτσι ενιαία εξωτερικά σύνορα αυτής με τρίτες χώρες μή κράτη-μέλη της. Όποια και αν είναι η θέση τους, οι υπάλληλοι που εργάζονται σε θέσεις που έχουν να κάνουν με τα εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε. διενεργούν ελέγχους, σύμφωνα με τους ίδιους κανόνες και διαδικασίες. Οι κανόνες που διέπουν τις θεωρήσεις και το δικαίωμα στο άσυλο είναι επίσης κοινοί για όλες τις χώρες του Σένγκεν (από την επίσημη ιστοσελίδα της Frontex).

Προκειμένου να διατηρηθεί μια ισορροπία μεταξύ ελευθερίας και ασφάλειας, τα συμμετέχοντα κράτη μέλη συμφώνησαν να εισαγάγουν τα λεγόμενα "αντισταθμιστικά μέτρα". Αυτά επικεντρώνονται στην συνεργασία και στο συντονισμό του έργου των αστυνομικών και δικαστικών αρχών. Τα δίκτυα του οργανωμένου εγκλήματος δεν σέβονται τα σύνορα, επομένως αυτή η συνεργασία είναι το κλειδί για τη διαφύλαξη της εσωτερικής ασφάλειας. Το 1999, με την υπογραφή της Συνθήκης του Άμστερνταμ, η διακυβερνητική συνεργασία ενσωματώθηκε στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Από το 1999, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων έχει λάβει διάφορα μέτρα για την ενίσχυση της συνεργασίας στον τομέα της μετανάστευσης, του ασύλου και της ασφάλειας. Στον τομέα της διαχείρισης των εξωτερικών συνόρων αυτό οδήγησε στη δημιουργία ενός Φορέα με την επωνυμία «External Border Practitioners Common Unit» ήτοι Κοινή Μονάδα Ενασχολουμένων με τα Εξωτερικά Σύνορα που αποτελείται από τα μέλη της Στρατηγικής Επιτροπής για τη Μετανάστευση, τα Σύνορα και το Άσυλο (SCIFA) και τους επικεφαλής των Εθνικών Υπηρεσιών Ελέγχου των Συνόρων (από την επίσημη ιστοσελίδα της Frontex).

Η Κοινή αυτή Μονάδα είχε ως έργο το συντονισμό εθνικών προγραμμάτων των "ad hoc" Κέντρων για τον Έλεγχο των Συνόρων την επίβλεψη ολόκληρη όλων των πιλοτικών σχεδίων και κοινών ενεργειών που σχετίζονται με τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε..

Υπήρχαν έξι ad-hoc κέντρα:

• Κέντρο Ανάλυσης Κινδύνου (Ελσίνκι, Φινλανδία)

• Κέντρο για τα Χερσαία Σύνορα (Βερολίνο, Γερμανία)

• Κέντρο Εναέριων Συνόρων (Ρώμη, Ιταλία)

• Κέντρο Δυτικών Θαλάσσιων Συνόρων (Μαδρίτη, Ισπανία)

• Ad-hoc Κέντρο Εκπαίδευσης Κατάρτισης (Traiskirchen, Αυστρία)

• Κέντρο Αριστείας (Dover, Ηνωμένο Βασίλειο)

• Κέντρο Ανατολικών Θαλάσσιων Συνόρων (Πειραιάς, Ελλάδα)

Δύο χρόνια μετά την ίδρυση αυτών των "ad-hoc" κέντρων, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε να πάει ένα βήμα παραπέρα. Με στόχο τη βελτίωση των διαδικασιών και των μεθόδων εργασίας της Κοινής Μονάδας, ιδρύθηκε στις 26 Οκτωβρίου 2004 με τον κανονισμό (ΕΚ) 2007/2004 η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύνορα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ευρέως γνωστή ως Frontex (από την επίσημη ιστοσελίδα της Frontex).

Η δημιουργία αυτής της υπηρεσίας στην Ελλάδα παίζει πολύ σημαντικό ρόλο για τη χώρα, διότι αφενός αναδεικνύει το αυτονόητο, ότι αυτή αποτελεί πραγματικά κομβικό γεωπολιτικό σημείο ανάμεσα σε τρεις Ηπείρους και με δεσπόζουσα θέση στο θαλάσσιο χώρο της Μεσογείου, και αφετέρου δίνει τη δυνατότητα και στην ίδια τη χώρα, αλλά και στην Ε.Ε. μέσω αυτής με σωστούς χειρισμούς να μπορέσει να ελέγξει τα σύνορά της. Η

παρούσα εργασία ξεκίνησε να πραγματεύεται το θέμα της μή νόμιμης μετανάστευσης στις νησιωτικές περιοχές σε μια χρονική στιγμή καμπής των ροών του φαινομένου, που παρουσιαζόταν να απομακρύνεται από αυτές και να μεταφέρεται στα χερσαία σύνορα και κυρίως στον Έβρο, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από τα στατιστικά στοιχεία, αλλά και από την στατιστική και ποιοτική έρευνα στα κεφάλαια 4 και 5 αντιστοίχως. Μέχρι όμως την ολοκλήρωσή της, δημοσιεύματα και νεότερα στοιχεία εμφανίζουν τα μεταναστευτικά ρεύματα να επιστρέφουν στις νησιωτικές περιοχές και την ανάγκη ενίσχυσης της Υπηρεσίας της Frontex να γίνεται ολοένα και εντονότερη. Χαρακτηριστικό είναι το σχετικά πρόσφατο από 03.09.2012 δημοσίευμα της ηλεκτρονικής έκδοσης της εφημερίδας «Το Βήμα» όπου αναφέρεται ότι «*...σε ενίσχυση των δυνάμεων που έχει διαθέσει ήδη η Frontex στη χώρα μας προχωρά ο οργανισμός μετά από σχετικές επιστολές του Υπουργού Ναυτιλίας και Αιγαίου προς την Ευρωπαία Επίτροπο Εσωτερικών Υποθέσεων και του Αρχηγού* του *Λιμενικού Σώματος - Ελληνικής Ακτοφυλακής προς τον Εκτελεστικό Διευθυντή της Φρόντεξ κ.Ilkka Laitinen.* Αφορμή για τις επιστολές, σύμφωνα με ανακοίνωση του υπουργείου, *ήταν «..οι αυξανόμενες μεταναστευτικές πιέσεις στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου».* Όπως αναφέρεται στην ανακοίνωση *«...τα επιχειρησιακά μέσα των εταίρων μας στην Ε.Ε. θα ενταχθούν στον επιχειρησιακό σχεδιασμό που υλοποιείται από το Λιμενικό Σώμα στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου με σκοπό την αποτελεσματικότερη επιτήρηση των εξωτερικών θαλασσίων συνόρων της Ε.Ε. στην περιοχή. Παράλληλα λόγω των αυξημένων ροών παρανόμων αλλοδαπών που παρατηρούνται το τελευταίο διάστημα στα νοτιοανατολικά σύνορα της χώρας, το Λιμενικό Σώμα έχει εντείνει τις περιπολίες του στην συγκεκριμένη περιοχή και έχει διαθέσει επιπρόσθετο αριθμό επιχειρησιακών μέσων και προσωπικού για την αντιμετώπιση του φαινομένου».*

Στο ίδιο άρθρο σημειώνεται ότι *«... σε σχετική σύσκεψη που πραγματοποιήθηκε τις προηγούμενες ημέρες στο υπουργείο Ναυτιλίας επισημάνθηκε η ανησυχητική αύξηση του μεταναστευτικού ρεύματος από τις ακτές της Τουρκίας προς τα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου. Μόνο τον Αύγουστο έγιναν (397) συλλήψεις αλλοδαπών στο Ανατολικό Αιγαίο, ενώ τον αντίστοιχο μήνα του 2011 ο αριθμός αυτός έφτανε μόλις στις (168) συλλήψεις. Τα νησιά που προσελκύουν περισσότερο τους διακινητές είναι η Λέσβος, η Σάμος, η Πάτμος, η Λέρος και η Σύμη, όπου έχουν σημειωθεί τα περισσότερα περιστατικά και κατ' αναλογία η*

πλειονότητα των συλλήψεων από το Λιμενικό Σώμα και την ΕΛ.ΑΣ. την περίοδο από την 1η μέχρι και τις 29 Αυγούστου».

Είναι προφανές, ότι η δυναμικότητα του μεταναστευτικού φαινομένου κάνει εμφανή την παρουσία της, μετατοπίζοντας αυτή τη δυναμική της σε διαφορετικό κάθε φορά σημείο, ανάλογα με τις πιέσεις που δέχεται.

2.3 Ελλάδα

Όπως αναφέρθηκε ήδη στην προηγούμενη υποενότητα, η μετανάστευση δεν αποτελεί ένα πρωτοφανές φαινόμενο. Μάλιστα, αν συγκρίνει κανείς τα στατιστικά στοιχεία σε παγκόσμιο επίπεδο, θα διαπιστώσει πως ο 20^{ός} αιώνας υπολείπεται σε μεταναστευτικά νούμερα του 19^{ου}. Η διαφορά, έγκειται στο γεγονός ότι, κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, οι άνθρωποι μετανάστευαν σε περιοχές σχεδόν ανεκμετάλλευτες, χωρίς καθορισμένες δομές, κάτι που δεν ίσχυε στον αιώνα που πέρασε (Κοτζιάς Ν., 2003:138).

Η Ελλάδα βρίσκεται στα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο σταυροδρόμι μεταξύ Ασίας, Αφρικής και Ευρώπης. Η χώρα άρχισε να λειτουργεί ως υποδοχέας μεταναστών από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 όταν ένας αριθμός Αλβανών, Πολωνών, Ασιατών και Αφρικανών βρήκαν απασχόληση στις οικοδομές, τη γεωργία και τις οικιακές υπηρεσίες. Η δραματική διόγκωση στα μεταναστευτικά ρεύματα από την κεντρική και ανατολική Ευρώπη την Ασία και την Αφρική, επήλθε με την επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης σε διεθνές επίπεδο και την κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων της Ανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης το 1989-1991 (Triantafyllidou A., Petronoti M., 2003: 13 & Κασίμης Χ., Σερεμέτης Δ., 2007). Ο υπέρογκος αριθμός ανθρώπων που ξεχύθηκαν προς την Ελλάδα στη δεκαετία του 1990, έκανε τη χώρα να υποδεχθεί το μεγαλύτερο, σε σχέση με το εργατικό δυναμικό αλλά και τον πληθυσμό της, ποσοστό μεταναστών από όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Κασίμης Χ., Σερεμέτης Δ., 2007).

Πολλοί είναι οι λόγοι που αποτελούν αιτίες έλξης των ως άνω κατηγοριών μεταναστών στην Ελλάδα. Η λιγότερο επώδυνη πρόσβαση λόγω, κυρίως, των πιο εύκολα διαπερατών θαλασσίων συνόρων, γεγονός που υποβοηθάται από τη γεωφυσική ιδιομορφία της χώρας, αποτελεί και τον κύριο λόγο. Η αυξανόμενη ζήτηση για εργασία χαμηλής εξειδίκευσης (Π.Α.Ε.Π., 2003:19) καθώς και η «αλυσιδωτή μετανάστευση», κατά την οποία η αρχική εγκατάσταση μιας ομάδας μεταναστών σε ένα κράτος ή μια περιοχή γενικότερα, λειτουργεί ως πόλος έλξης για τους ομοεθνείς του (Μουσούρου Λ., 1991: 43), αποτελούν επίσης βασικό παράγοντα έλξης των μεταναστευτικών ροών στην Ελλάδα.

Μεταναστευτικά Ρεύματα και ελληνική κοινωνία
1900-1920 : Έντονο μεταναστευτικό ρεύμα προς Η.Π.Α, Καναδά
1920-1955 : Φυσιολογική μεταναστευτική κίνηση των Ελλήνων
1955-1959 : Νέο μεταναστευτικό ρεύμα Ελλήνων προς άλλες χώρες
1960-1974 : Εκρηκτικό ρεύμα των Ελλήνων προς Γερμανία, Αυστραλία και Π.Α.(κυρίως)
1974-1980 : Αρχίζει το μεταναστευτικό ρεύμα προς την Ελλάδα
1981-1988 : Παρατηρείται έντονο μεταναστευτικό ρεύμα με τη μορφή της παράνομης απασχόλησης
1988-1991 : Υπερβολική αύξηση των ξένων παράνομα απασχολούμενων που υπολογίζονται πλέον σε 300.000.

Πηγή: Σούλης Σ., (1993: 443) σε ΙΜΕΠΟ (2005: 8)

Η απογραφή του 2001 κατέγραψε 797.000 πρόσωπα που δεν είχαν την Ελληνική ιθαγένεια, από τα οποία τα 650-700.000 περίπου ήταν πολίτες τρίτων χωρών και δεν ήταν Ελληνικής καταγωγής. Το 2003 τα δημόσια σχολεία φιλοξενούσαν περίπου 130.000 ξένα παιδιά (από τα οποία τα 32.000 ήταν Ελληνικής καταγωγής), ήτοι το 11% των εγγεγραμμένων στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και το 8% των εγγεγραμμένων στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι μισοί σχεδόν από τους μετανάστες στην Ελλάδα ζουν στη μητρόπολη των Αθηνών (Αττική) (Baldwin-Edwards, 2004). Σύμφωνα με τα στοιχεία και τους υπολογισμούς του ΙΜΕΠΟ, οι μετανάστες αποτελούν το 10% του συνολικού ελληνικού πληθυσμού. Ζουν κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα και απασχολούνται κυρίως στον κατασκευαστικό τομέα και ως βοηθοί σε οικιακές εργασίες, αλλά παρουσιάζουν δραστηριότητα και στο λιανικό εμπόριο και την τουριστική βιομηχανία.

Σε αντίστοιχη έρευνα της Καβουνίδη (2003) επί δείγματος 1.074 ατόμων στην Αττική, που επίσης δανείζεται το ΙΜΕΠΟ (2005: 23) προκύπτουν τα εξής:

- Το 58,1% των μεταναστών προέρχεται από την Αλβανία και το 7,4% από τη Βουλγαρία.
- Το 74,3% είναι άνδρες και το 25,7% είναι γυναίκες.
- Το μεγαλύτερο ποσοστό των μεταναστών (72,3%) είναι ηλικίας 25 – 44 ετών.
- Το 54% των μεταναστών είναι απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης, το 11,7% είναι πτυχιούχοι ανώτατης εκπαίδευσης και το 10% πτυχιούχοι ανώτερης εκπαίδευσης.
- Το 49,4% των μεταναστών είχε στην Ελλάδα, προτού ο ίδιος έρθει, κάποιον άλλο συγγενή, το 23% κάποιο φίλο ή γνωστό και το 27,6% δεν είχε κανένα.

- Ο σημαντικότερος λόγος έλευσης στην Ελλάδα για την πλειοψηφία των μεταναστών (31,1%) είναι η ύπαρξη συγγενούς, φίλου ή γνωστού.
- Το 68,6% των μεταναστών βλέπει την Ελλάδα ως χώρα τελικού προορισμού.
- Το 34,1% των μεταναστών απασχολείται σε οικοδομές και άλλα δομικά έργα, ενώ το 25,5% είναι στην παροχή προσωπικών υπηρεσιών και καθαρισμού.
- Το 92,5% των μεταναστών είναι μισθωτοί (πληρώνονται είτε με μισθό είτε με ημερομίσθιο).

Από έρευνα της Τριανταφυλλίδου (2005), προκύπτει ότι ο συνολικός αριθμός των μεταναστών στην Ελλάδα εκτιμάται σε ένα εκατομμύριο, με περίπου 700.000 να έχουν νόμιμη άδεια διαμονής και εργασίας και περίπου 300.000 να είναι παράτυποι (Τριανταφυλλίδου, 2005:20).

Σε μελέτη του ερευνητή του ΕΛΙΑΜΕΠ, Θάνου Μαρούκη όπως δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ» (14.01.2011), οι μετανάστες χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: α) σε αυτούς που διαβιούν εδώ και χρόνια στην Ελλάδα και β) σε αυτούς που δημιούργησαν νεοσυσταθείσες κοινότητες. Στην πρώτη ομάδα ανήκουν οι Αλβανοί, Πακιστανοί, Γεωργιανοί και Μπαγκλαντεσιανοί. Οι μη νόμιμοι Αλβανοί απασχολούνται στους ίδιους τομείς με τους νόμιμους ομοεθνείς τους και αντιμετωπίζουν παρεμφερή προβλήματα εξαιτίας της κρίσης. Οι μη νόμιμοι Πακιστανοί απασχολούνται στον αγροτικό τομέα, «παραδοσιακό» τομέα ενασχόλησης των ομοεθνών τους. Οι Μπαγκλαντεσιανοί δουλεύουν στα χωράφια, πωλούν μικρο-αντικείμενα στο δρόμο ή ζητιανεύουν στα φανάρια. Τη δεύτερη ομάδα αλλοδαπών αποτελούν οι «νεοσυσταθείσες» κοινότητες Αφγανών, Σομαλών, Αλγερινών, Μαροκινών και προερχομένων από κράτη της δυτικής και υποσαχάριας Αφρικής. Εργάζονται περιστασιακά και ζουν με δανεικά από φίλους, με πίστωση από μικρομάγαζα άλλων αλλοδαπών ή από συγγενείς που στέλνουν χρήματα από το εξωτερικό.

Ποιοι είναι όμως οι λόγοι για τους οποίους ένας μετανάστης επιλέγει συγκεκριμένα την Ελλάδα ως τόπο προορισμού; Λαμβάνοντας υπόψιν τις θεωρίες διαφόρων ερευνητών, η Δημοπούλου (2010), αναφέρει:

α) την στροφή στο Νότο της Ευρώπης, μετά τα κατασταλτικά μέτρα που πάρθηκαν στη Βόρεια Ευρώπη για τον περιορισμό εισόδου των ατόμων.

β) τη γεωγραφική θέση της χώρας, σταυροδρόμι Ανατολής και Δύσης που την καθιστά δελεαστικό κομβικό σημείο, καθώς επίσης και την μορφολογία της, που καθιστά δύσκολη τη φύλαξη των συνόρων.

γ) το γενικότερο άνοιγμα των συνόρων και των οικονομιών στον ευρωπαϊκό χώρο.

δ) το αποικιοκρατικό παρελθόν των υπολοίπων νότιων χωρών, που ωθεί πληθυσμούς από τις πρώην αποικίες να εισέρχονται στη Νότια Ευρώπη και, κατά συνέπεια και στην Ελλάδα.

ε) την ραγδαία οικονομική ανάπτυξη της Νότιας Ευρώπης, κατά τη δεκαετία του 1970, κυρίως στον τουριστικό τομέα.

στ) Το άνοιγμα νέων επαγγελμάτων, όπως παροχή υπηρεσιών, οικιακές εργασίες, που έδωσαν την ευκαιρία εργασίας σε αρκετούς μετανάστες που, είτε ήταν ανειδίκευτοι, είτε στράφηκαν σε αυτή τη λύση εργασίας από ανάγκη.

ζ) Τη μείωση της εσωτερικής μετανάστευσης και την αποστροφή των ελλήνων προς τις παραδοσιακές εργασίες, όπως τις γεωργικές, τις οποίες αναλαμβάνουν πλέον οι εισερχόμενοι.

η) Τη μείωση των γεννήσεων και τη γήρανση του πληθυσμού.

Οι επιπτώσεις για την ελληνική οικονομία από την έλευση των μεταναστών εμφανίζονται περισσότερο θετικές παρά αρνητικές, καθώς απασχολούνται σε εργασίες που οι Έλληνες απορρίπτουν, κρατώντας ζωντανούς κάποιους ξεχασμένους παραγωγικούς κλάδους. Από την άλλη πλευρά, η παράνομη απασχόληση κάνει τα ασφαλιστικά ταμεία να «αιμορραγούν» και το κράτος να χάνει έσοδα (Δημοπούλου (2010: 83-86).

Για την Μπόζκοβα (2008), υπάρχουν θετικές επιπτώσεις, που συνοψίζονται στα εξής:

- Η μετανάστευση συμβάλλει στην αύξηση των συνολικών ιδιωτικών επενδύσεων και στη μείωση του δείκτη τιμών καταναλωτή.
- Οδηγεί στην αναζωογόνηση ορισμένων τομέων της οικονομίας.
- Ενισχύεται η απασχόληση των γυναικών.
- Η συμβολή των μεταναστών στην αύξηση της φτώχειας είναι ασήμαντη, καθώς η ύπαρξή τους αυξάνει το ποσοστό φτώχειας μόνο κατά 0,2%.
- Ξοδεύουν επί τόπου ένα μεγάλο ποσοστό από όσα βγάζουν.

- Σύμφωνα με έρευνα του Ινστιτούτου Μεταναστευτικής Πολιτικής (Ι.ΜΕ.ΠΟ), υπολογίζεται ότι το 1 εκατομμύριο μεταναστών που βρίσκονται στην Ελλάδα καταβάλλουν το 11% των εισφορών που εισπράττουν τα ασφαλιστικά ταμεία. Δηλαδή, ενισχύουν το ασφαλιστικό σύστημα στην Ελλάδα και ιδιαίτερα το Ι.Κ.Α., στο οποίο ασφαλίζονται περίπου 500 χιλιάδες μετανάστες, καθώς στηρίζουν οικονομικά το σύστημα χωρίς ακόμα να λαμβάνουν συντάξεις, αλλά και ούτε να υπόκεινται σε κάποια ιδιαίτερη ιατροφαρμακευτική περίθαλψη λόγω του νεαρού της ηλικίας τους. Η ενίσχυση αυτή θα μπορούσε να είναι πιο ισχυρή, όμως εξαιτίας του γεγονότος πως ένα μεγάλο μέρος των μεταναστών είναι παράνομοι αυτό δεν συμβαίνει.
- Επιβραδύνουν την πληθυσμιακή γήρανση (Μπόζκοβα, 2008: 58-59).

Η Siadima (2001) στις οικονομικές επιπτώσεις της μετανάστευσης, εντοπίζει ένα παράδοξο το οποίο εξηγώντας το με απλά λόγια έχει ως εξής: Στην Ελλάδα, το 45% των επιχειρήσεων εντάσσονται στην κατηγορία των μικρομεσαίων. Οι επιχειρήσεις αυτές καταφέρνουν να επιβιώσουν, προσλαμβάνοντας μεταναστευτικό εργατικό δυναμικό, το οποίο πληρώνουν σε χαμηλές τιμές και χωρίς ασφάλιση. Η ίδια αιτία που κάνει τα κρατικά ταμεία να χάνουν χρήματα, φαίνεται πως κρατάει στη ζωή με τεχνητή αναπνοή τις Μικρομεσαίες ελληνικές επιχειρήσεις (Siadima, 2001:13).

Κατά την ποιοτική έρευνα, η ερευνήτρια του ΕΛΙΑΜΕΠ αναφέρει, ότι γενικά η Ελλάδα δεν έχει συνειδητό -ή μάλλον δεν είχε μέχρι πριν ένα χρόνο- μοντέλο μεταναστευτικής πολιτικής, κι έτσι αντιδρούσε δεν δρούσε, δεν είχε σχέδιο.

Αντίλογο στο προαναφερθέν, αποτελεί το Ελληνικό Σχέδιο Δράσης (Greek Action Plan) για τη Διαχείριση των Παράνομων Μεταναστευτικών Ροών 2010-2013, ήτοι «...μια καινοτόμα πρωτοβουλία που κατατέθηκε από το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Αύγουστο του 2010 και εγκρίθηκε από την Ε.Ε. τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους, ενώ παράλληλα χαιρετίστηκε με ενθουσιασμό από την συντριπτική πλειονότητα των διεθνών οργανισμών και οργανώσεων που ασχολούνται με το μεταναστευτικό ζήτημα και από το φθινόπωρο του 2011, έχει ενταχθεί στην ατζέντα της Task Force για την Ελλάδα υπό τον κ. Horst Reichenbach.» (Γκούγκλας Α., άρθρο του στο protagon.gr, 04.05.2012).

Κεφάλαιο 3ο

3. Νομοθετικό πλαίσιο περί μετανάστευσης στην Ελλάδα

3.1 Νόμιμοι/μή νόμιμοι μετανάστες

3.2. Κέντρα Κράτησης και Άσυλο

Κεφάλαιο 3ο

3 Νομοθετικό πλαίσιο περί μετανάστευσης στην Ευρώπη και στην Ελλάδα

Στο υπο-κεφάλαιο αυτό, θα εξετασθούν οι αδυναμίες που φαίνεται να υπάρχουν, τόσο στο ευρωπαϊκό, όσο και στο ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο, οι οποίες έχουν κατά καιρούς εντοπιστεί και επισημανθεί από διάφορους μελετητές, καθώς επίσης και οι λύσεις που έχουν προταθεί.

Ξεκινώντας και πάλι από την γενικότερη θεώρηση, δηλαδή την ευρωπαϊκή, διαπιστώνεται ότι, το μεγαλύτερο μειονέκτημα και η δυσκολία που συναντάται, είναι η αδυναμία χάραξης μιας κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής σχετικά με τη μετανάστευση. Σε σχετική έκθεση του ευρωβουλευτή Βαρβιτσιώτη, σχετικά με την ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική, κατά τα έτη 1999-2005 (Βαρβιτσιώτης Ι., 2005), επισημαίνεται, πρώτα απ'όλα, η δυσκολία συνεργασίας των ευρωπαϊκών χωρών με τις τρίτες χώρες, από τις οποίες προέρχονται οι μετανάστες, πράγμα που δυσχεραίνει το έργο της Ε.Ε. Σύμφωνα με τον ίδιο, κρίνεται σκόπιμο να αναπτυχθεί «ένας μηχανισμός αξιολόγησης των σχέσεων με τις τρίτες χώρες κατά την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης, ο οποίος μπορεί να εξελιχθεί σε εργαλείο κατεύθυνσης στον τομέα αυτόν της μεταναστευτικής πολιτικής». Επισημαίνεται επίσης, η αναγκαιότητα να υπάρξει συνεργασία με τις χώρες αυτές, παρέχοντας κίνητρα υποδοχής επαναπατρισθέντων, ώστε οι μετανάστες να επιθυμούν να επιστρέψουν οικειοθελώς στη χώρα τους και τονίζεται η δυσκολία που είχε η κατάρτιση ενός ενιαίου καταλόγου με τις χώρες εκτός Ε.Ε., των οποίων οι κάτοικοι θα έπρεπε να αιτηθούν VISA για να εισέλθουν στο ευρωπαϊκό έδαφος, ενώ από το 2004, γίνονται προσπάθειες να υπάρχουν ενιαίες, ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων και ομογενοποίηση των κριτηρίων για την έκδοση άδειας εισόδου σε κάθε χώρα-μέλος της Ε.Ε (Βαρβιτσιώτης Ι., 2005).

Σε συνέχεια της κριτικής των ευρωπαϊκών πολιτικών, ο Βασιλείου (2010) τονίζει πως, με την ισχύουσα πολιτική της, η Ε.Ε. χαράσσει και εντείνει έναν διαχωρισμό ανάμεσα στους πολίτες αυτής, οι οποίοι παρουσιάζονται ως προνομιούχοι και στους

πολίτες εκτός Ε.Ε., οι οποίοι, ακόμη κι αν διαμένουν νόμιμα στον ευρωπαϊκό χώρο, εντούτοις στερούνται βασικών δικαιωμάτων, όπως αυτό της ψήφου ή/και της συμμετοχής σε δημοτικές εκλογές, κάτι που τους κάνει να αισθάνονται πολίτες δεύτερης κατηγορίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η οικογενειακή επανένωση, η οποία, για να επιτευχθεί, απαιτεί από τον μετανάστη να διαθέτει το επαρκές εισόδημα για να συντηρήσει όλα τα μέλη της οικογένειας με τα οποία θέλει να επανενωθεί, όταν, την ίδια στιγμή, κοινωνική βοήθεια προσφέρεται από τα κράτη-μέλη στις ντόπιες οικογένειες, χωρίς ανάλογο περιορισμό.

Για τον Παπαμιχαλόπουλο (2009), το πρόβλημα της Ε.Ε. είναι επίσης η απροθυμία των κυβερνήσεων να εφαρμόσουν τις πολιτικές που αποφασίζονται στις κοινές ευρωπαϊκές διασκέψεις. Υπενθυμίζει πως, στη Συνθήκη του Άμστερνταμ, τα κράτη-μέλη συμφώνησαν να τηρούν τις κοινές αποφάσεις, μέχρι του σημείου που θεωρούν ότι δεν θίγεται η εθνική τους κυριαρχία. Εάν οποιαδήποτε στιγμή νιώσουν πως «απειλούνται» από μια «εισβολή» μεταναστών, έχουν το δικαίωμα να εφαρμόσουν μια πολιτική αποκλειστικά δική τους. Η Ευρωπαϊκή Ένωση μοιάζει πρόθυμη να υιοθετήσει μια κοινή μεταναστευτική πολιτική και σε αλλεπάλληλες συνόδους και αποφάσεις δεν παύει να τονίζει τη σπουδαιότητά της, η οποία, όμως χωλαίνει στην εφαρμογή και τελικά επαφίεται στην διάθεση κάθε κράτους μέλους ξεχωριστά.

Σύμφωνα επίσης με τον Παπαμιχαλόπουλο (2009), μια πραγματικά εφαρμόσιμη κοινή πολιτική, θα πρέπει να εστιάζει στο να προωθεί τη νόμιμη μετανάστευση και η νομιμοποίηση να διέπεται από κοινούς κανόνες σε όλα τα κράτη, προσαρμοσμένους βέβαια ανάλογα με τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες του καθενός.

Η ίση κατανομή των οικονομικών και κοινωνικών βαρών της μετανάστευσης είναι το κλειδί του προβλήματος και θα επιτευχθεί μόνο εάν τα κράτη-μέλη δράσουν ως ενότητα και αποφασίσουν να αντιμετωπίσουν αλληλέγγυα τη μετανάστευση, όχι πλέον ως υπόθεση του κάθε κράτους, αλλά ολόκληρης της Ε.Ε. στην οποία και ανήκουν. Σημαντικό ρόλο σε όλα τα παραπάνω, θα μπορούσε να διαδραματίσει η τεχνολογία, με τη βοήθεια της οποίας καθίσταται ευκολότερη η ανταλλαγή στοιχείων και η συνεργασία μεταξύ των κρατών. Τέλος, όπως ο Βαρβιτσιώτης (2005) τονίζει, ο σημαντικότερος τρόπος αντιμετώπισης της μετανάστευσης, είναι η αναπτυξιακή βοήθεια προς τις χώρες αποστολής, ώστε οι πολίτες τους να μην αναγκάζονται να τις εγκαταλείπουν. Το

εγχείρημα αυτό, προϋποθέτει στενή και αρμονική συνεργασία με τις χώρες εκτός Ε.Ε. και την συνακόλουθη εξάλειψη της λογικής διαχωρισμού «εμείς» και «αυτοί». Η «κυκλική μετανάστευση» (circular migration) και η φιλοσοφία της που συνδέεται κυρίως με τη μετακίνηση των μεταναστών ανάμεσα στη χώρα καταγωγής και υποδοχής τους μπορεί να υποστηρίξει την προαναφερόμενη πολιτική αποστολής αναπτυξιακής βοήθειας καθώς οι μετανάστες θα εισέρχονται στην Ε.Ε. αποκτώντας πόρους και τεχνογνωσία και στη συνέχεια θα επιστρέφουν στις χώρες τους για να μεταδώσουν τις γνώσεις αυτές και να τις οδηγήσουν σε αναπτυξιακή πορεία, καθιστώντας τες, σιγά σιγά, ανεξάρτητες από την ανάγκη μετανάστευσης για την αναζήτηση καλύτερης ζωής.

Πολύ ενδιαφέρουσες είναι και οι απόψεις του Ρομπόλη (2007), σχετικά με τη μεταναστευτική πολιτική της Ε.Ε. και την κατεύθυνση που αυτή θα πρέπει να ακολουθήσει και διακρίνει τις ακόλουθες βασικές αρχές:

α) Η ασφάλεια των συνόρων αποτελεί βασικό άξονα χάραξης μεταναστευτικής πολιτικής αλλά πρέπει να ακολουθεί και όχι να προηγείται της διαφύλαξης της εσωτερικής κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης.

β) Καμία μεταναστευτική πολιτική δεν μπορεί να πετύχει εάν δεν σχεδιασθούν επιμελώς εθνικές πολιτικές ένταξης ή ενσωμάτωσης των ήδη εγκατεστημένων και νόμιμων μεταναστών αλλά και εκείνων που εισέρχονται και εγκαθίστανται με νόμιμους όρους.

γ) Διαμόρφωση ευρωπαϊκού πλαισίου μεταναστευτικής πολιτικής με δυνατότητα περιθωρίων νομικής ρύθμισης και εξειδίκευσης των μεταναστευτικών μέτρων στο επίπεδο της περιφέρειας ακόμη και της τοπικής κοινωνίας.

δ) Η αξιοποίηση της εμπειρίας των χωρών υποδοχής μεταναστών είναι πολύτιμη για τις νέες χώρες υποδοχής μεταναστών.

Πράγματι, μετά την εγκατάλειψη της ιδέας των εθνικών πολιτικών μετανάστευσης που με διάφορους τρόπους συνέπλεαν με τη λογική της «μηδενικής μετανάστευσης», η Ευρωπαϊκή Ένωση διαμορφώνει σταδιακά ένα νέο κοινό πλαίσιο άσκησης μεταναστευτικής πολιτικής, οι αρχές της οποίας είναι οι εξής:

1) Ολοκληρωμένη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, η οποία θα εξισορροπεί τις εισόδους για ανθρωπιστικούς και οικονομικούς λόγους, καταπολεμώντας την παράνομη είσοδο, ειδικά δε την είσοδο διαμέσου των

παράνομων κυκλωμάτων.

2) Δίκαιη μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών που ζουν και εργάζονται σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
3) Συνεργασία με τις χώρες προέλευσης για την ρύθμιση των μεταναστευτικών ροών.
4) Μακροπρόθεσμη επιδίωξη ύπαρξης κοινής πολιτικής αναφορικά με το πολιτικό άσυλο (Ρομπόλης, 2007: 3-4).

Για τον Ρομπόλη (2007), όπως και για τους υπόλοιπους ερευνητές, η λογική μιας «Ευρώπης-Φρούριο», χαρακτηρίζεται άσκοπη. Αντίθετα, προωθεί την ιδέα της συνεργασίας μεταξύ των μελών της Ε.Ε. με τις τρίτες χώρες, για την ομαλότερη χάραξη ενιαίων πολιτικών όσον αφορά στη μετανάστευση. Ιδιαίτερη έμφαση, κατά τον ίδιο, θα πρέπει ακόμη να δοθεί στην διεύρυνση της ευρωπαϊκής «οικογένειας», στην καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης και τον διαχωρισμό οικονομικών μεταναστών και πολιτικών προσφύγων, έτσι ώστε, ο καθένας να αντιμετωπίζεται ανάλογα με τις ανάγκες του.

Τέλος, αξίζουν ιδιαίτερης αναφοράς και οι προτάσεις που διατύπωσε η ίδια η ελληνική προεδρία της Ε.Ε. κατά τη θητεία της, το α΄ εξάμηνο του 2003 και τις οποίες επίσης μνημονεύει ο Ρομπόλης (2007) στο κείμενό του. Οι ελληνικές προτάσεις, είχαν ως εξής:

1) Ισομερής καταμερισμός δαπανών μεταξύ των κρατών-μελών.

Η Ελλάδα υποστηρίζει ότι τα κράτη- μέλη πρέπει να συνεισφέρουν για θέματα που τους αφορούν, ανεξάρτητα αν οι σχετικές δράσεις εκτελούνται στο έδαφος της δικής τους χώρας.

2) Ενιαία διαχείριση εξωτερικών συνόρων, με την συγκρότηση ευρωπαϊκής μεθοριακής φρουράς.
3) Παράνομη μετανάστευση διαμέσου της θαλάσσης, για την αντιμετώπιση της οποίας η Ελλάδα θεωρεί αναγκαία την ανάπτυξη συστήματος παρακολούθησης, ελέγχου και ανταλλαγής πληροφοριών κρίνοντας απαραίτητη τη θέσπιση συστήματος κοινής χρηματοδότησης αυτών των πρωτοβουλιών.
4) Καταπολέμηση της λαθρομετανάστευσης και συνεργασία με τρίτες χώρες.

Περνώντας τώρα στην εξέταση του σχετικού ελληνικού νομικού πλαισίου και στην κριτική της ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής, οι απόψεις των ερευνητών είναι ποικίλες και ενδιαφέρουσες.

Για την Μπόζκοβα (2008), το κύριο πρόβλημα της Ελλάδας, είναι πως βρέθηκε απροετοίμαστη από άποψη οργάνωσης και νομοθεσίας στις ισχυρές μεταναστευτικές ροές που δέχτηκε ξαφνικά, όταν το 1990, άρχισε, από χώρα αποστολής να μετατρέπεται ραγδαία σε χώρα υποδοχής. Οι προσπάθειες αυτές, είναι μεν αξιοπρόσεκτες, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η ίδια, αλλά «*οι πρακτικές που χρησιμοποιήθηκαν και οι καταστάσεις που δημιουργήθηκαν, δεν μας τιμούν καθόλου ως την χώρα στην οποία γεννήθηκε η δημοκρατία. Οι εικόνες χιλιάδων μεταναστών να ξενυχτούν για να πάρουν το πολυπόθητο «νουμεράκι», για να μπορέσουν να εξυπηρετηθούν το πρωί από τις ελληνικές αρχές, το ολοήμερο στρίμωγμα και στο τέλος η δήλωση του υπαλλήλου πως «δεν έχεις όλα τα χαρτιά για να κάνεις την αίτηση», ενώ την προηγουμένη έλειπε μόνο ένα δικαιολογητικό: αυτό που ο μετανάστης έχασε το μεροκάματο του για να βγάλει, χρήματα για να το επικυρώσει, τον ύπνο του για να περιμένει στην ουρά και τα νεύρα του για την ελλειπή ενημέρωση και χωρίς τελειωμό γραφειοκρατική διαδικασία, αυτές οι εικόνες ήταν η πραγματικότητα αυτών των νομιμοποιήσεων*» (Μπόζκοβα, 2008:67-68).

Η ίδια συγγραφέας παίρνει ξεκάθαρη αρνητική στάση απέναντι στη γραφειοκρατική ολιγωρία του ελληνικού κράτους και στην έλλειψη ικανότητας τακτοποίησης του μεταναστευτικού ζητήματος. Κατά την ίδια, οι μετανάστες θα πρέπει να αντιμετωπίσουν μια συμπεριφορά ενθάρρυνσης της ένταξής τους στην ελληνική κοινωνία, να νιώσουν αποδεκτοί για να μπορέσουν και οι ίδιοι να ενταχθούν. Σε πρακτικό επίπεδο, κάτι τέτοιο θα μπορούσε να επιτευχθεί με την τοποθέτηση, στις ανάλογες θέσεις, ατόμων που έχουν την ικανότητα και την εμπειρία να σχεδιάσουν μεταναστευτικά προγράμματα. Τα κράτη-μέλη, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, θα πρέπει πρώτα να προχωρήσουν σε μια συστηματική και συντονισμένη καταγραφή της υπάρχουσας κατάστασης, να κάνουν έναν ειλικρινή απολογισμό της αποτελεσματικότητας των μέτρων που έχουν λάβει ως τώρα και, στη συνέχεια, να επανασχεδιάσουν τις πολιτικές τους με γνώμονα το καλό όλων, τόσο της χώρας υποδοχής, όσο και του μετανάστη. Συγκεκριμένα, όσον αφορά στο ελληνικό κράτος, τα μέτρα θα πρέπει να στοχεύουν στα εξής:

- Απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών με έμφαση στην αποτελεσματικότητα και χρήση των νέων τεχνολογιών.
- Ενημέρωση του κοινού όσον αφορά στη νομοθεσία για τους μετανάστες.
- Ενημέρωση των εργοδοτών όσον αφορά στην ποικιλομορφία και στα πλεονεκτήματα της μετανάστευσης (γλωσσικές γνώσεις, πολλαπλές δεξιότητες κ.ά.)
- Καθιέρωση εισαγωγικών προγραμμάτων για νεοαφιχθέντες μετανάστες, που θα τους προσφέρουν τις πρώτες πληροφορίες σχετικά με τα διάφορα συστήματα (κρατικής οργάνωσης, εκπαιδευτικό κ.ά.) στη χώρα υποδοχής.
- Ενίσχυση των προγραμμάτων για την εκμάθηση της γλώσσας της χώρας υποδοχής.
- Διευκόλυνση της συμμετοχής των μεταναστών στην αστική, πολιτιστική και πολιτική ζωή της εκάστοτε χώρας.
- Βελτίωση του συστήματος ελέγχου εκπλήρωσης της υποχρέωσης των εργοδοτών να ασφαλίζουν τους αλλοδαπούς. Πάταξη της αδήλωτης εργασίας και της εισφοροδιαφυγής των εργοδοτών με ενίσχυση του θεσμού της Επιθεώρησης Εργασίας.
- Αξιοποίηση της εμπειρίας και των προσόντων που έχουν ήδη αποκτήσει οι μετανάστες στο εξωτερικό της Ε.Ε.
- Ανταλλαγή εμπειριών με θέμα τη μετανάστευση, στα πλαίσια κοινοτικών και διεθνών προγραμμάτων.
- Προσπάθειες εξάλειψης των διακρίσεων στον τόπο εργασίας και των ρατσιστικών συμπεριφορών στην κοινωνία, κάτι που απαιτεί την προσπάθεια όλων, αρχών, υπαλλήλων και πολιτών (Μπόζκοβα, 2008:65)

Η Γεωργοπούλου (2011), αναγνωρίζει ως κυριότερο υπαίτιο της παρούσας χαοτικής κατάστασης στη μεταναστευτική διαχείριση, το ίδιο το κράτος, που αντιμετωπίζει με σκληρότητα την ιδέα της εισόδου των αλλοδαπών και προσπαθεί να την εμποδίσει, ενώ, για όσους τελικά εισέρχονται, η αντιμετώπιση των αρχών κάνει την κατάσταση ακόμη δυσκολότερη. Η δυσκολία στην παραχώρηση ελληνικής ιθαγένειας, άδειας εργασίας, ασφάλισης, οδηγεί τους μετανάστες στην παράνομη εργασία. Την ώρα που το κράτος κατηγορεί τους μετανάστες για τη συμβολή τους στην οικονομική κρίση

της χώρας, είναι το ίδιο που τους έχει στρέψει στη λύση της παράνομης εργασίας, καθιστώντας σχεδόν αδύνατη την εργασιακή και κοινωνική τους ένταξη.

Η Siadima (2001), τονίζει πως η Ελλάδα ακολούθησε μεν τα μοντέλα αυστηρής μεταναστευτικής πολιτικής των υπόλοιπων Νοτιο-Ευρωπαίων, υστερώντας όμως σε οργάνωση και σε μια πιο ήπια αντιμετώπιση των μεταναστών που είχαν ήδη εισέλθει και κατοικούσαν στη χώρα.

Για την Τριανταφυλλίδου (2005), το βασικό πρόβλημα της μεταναστευτικής πολιτικής, είναι πως «*η μετανάστευση ως τομέας διαχείρισης και εφαρμογής της δημόσιας πολιτικής έχει ασταθή και αβέβαιο χαρακτήρα. Οι ενδιαφερόμενοι κοινωνικοί και πολιτικοί φορείς μεταβάλλονται συχνά και γρήγορα. Επίσης εξελίσσονται ραγδαία τα στοιχεία του φαινομένου (αριθμός μεταναστών, προέλευση, κατεύθυνση, στρατηγικές εισόδου στην αποδέκτρια χώρα) και αντίστοιχα αλλάζουν οι στόχοι της μεταναστευτικής πολιτικής*». Επίσης οι πολιτικοί προτιμούν τις «*ολιστικές προτάσεις και λύσεις από την εμπλοκή τους σε λεπτομερείς διαπραγματεύσεις πάνω σε συγκεκριμένα ζητήματα. Τέτοιες, όμως, ολιστικές προσεγγίσεις παραβλέπουν τις πολυσύνθετες πραγματικότητες που κρύβονται πίσω από τον όρο 'παράνομος' ή 'νόμιμος' μετανάστης. Οι σχεδιαστές της πολιτικής διαθέτουν περιορισμένες γνώσεις και πληροφορίες για τον πληθυσμό που καλούνται να εξυπηρετήσουν (μετανάστες) και τις γενικότερες εθνικές και διεθνείς τάσεις των μεταναστευτικών κινήσεων. Το αποτέλεσμα είναι ότι οι μεταναστευτικές πολιτικές συχνά υπερεκτιμούν ή υποτιμούν τα σχετικά φαινόμενα, εφαρμόζοντας τελικά ακατάλληλες ρυθμίσεις*».

Η ίδια συγγραφέας, προτείνει τους παρακάτω τρόπους για τη βελτίωση των νομοθετικών πλαισίων:

• Ενεργητικές (pro-active) πολιτικές για την απασχόληση
μεταναστών εργαζομένων στην ελληνική οικονομία.

• Έμφαση στις διμερείς και εξωτερικές σχέσεις με γειτονικές
χώρες προέλευσης μεταναστών.

• Περιορισμό της εποχιακής μετανάστευσης.

• Αναδιοργάνωση των μέτρων ελέγχου της παράνομης μετανάστευσης με έμφαση στους εσωτερικούς ελέγχους.

• Σεβασμό των ανθρώπινων δικαιωμάτων όλων των πολιτών και κατοίκων και σταδιακή αλλά ταχύρρυθμη ένταξη των μεταναστών στο πολιτικό σύστημα.

Τα συμπεράσματα του Baldwin-Edwards (2005), προέκυψαν έπειτα από ενδελεχή μελέτη χαρτογράφησης της υπάρχουσας κατάστασης των μεταναστών στην Ελλάδα. Ο συγγραφέας, με βάση τα στοιχεία που συνέλεξε, κατέληξε σε εννέα συγκεκριμένες προτάσεις:

Πρόταση 1: Ένα Υπουργείο, το Υπουργείο Εσωτερικών, θα πρέπει να χειρίζεται όλα τα στοιχεία για τη μετανάστευση, ενώ η αρμοδιότητα για τις άδειες των ομογενών θα πρέπει να αφαιρεθεί από το Υπουργείο Δημοσίας Τάξης.

Πρόταση 2: Το Υπουργείο Απασχόλησης, το οποίο κατά την παρούσα περίοδο (2005) αδυνατεί να παρέχει οποιαδήποτε στοιχεία, θα πρέπει να καταρτίσει βάση δεδομένων με αξιόπιστους μηχανισμούς για την εισαγωγή στοιχείων από τις περιφέρειες. Αυτό αποτελεί στόχο πολυδάπανο και μακροπρόθεσμο: στο μεσοδιάστημα, θα πρέπει να εξεταστεί η δυνατότητα χρησιμοποίησης της βάσης δεδομένων αδειών παραμονής του Υπουργείου Εσωτερικών.

Πρόταση 3: Το Υπουργείο Εσωτερικών θα πρέπει να βελτιώσει τις διαδικασίες για την εισαγωγή στοιχείων και να διορθώσει τη σημαντική χρονική καθυστέρηση, η οποία κατά την παρούσα περίοδο (2005) επηρεάζει όλα τα πρόσφατα στοιχεία που αφορούν τις ισχύουσες άδειες. Χωρίς αυτές τις διορθώσεις τα στατιστικά στοιχεία για τους νόμιμους μετανάστες δεν απεικονίζουν επαρκώς την πραγματικότητα και επομένως είναι ως προς την ποιότητά τους μη αποδεκτά.

Πρόταση 4: Το Υπουργείο Εσωτερικών θα πρέπει να προσθέσει μεταβλητές για τα στοιχεία που καταγράφονται στη βάση δεδομένων, ώστε να γίνεται διαχωρισμός μεταξύ αιτήσεων για άδειες παραμονής, άδειες παραμονής που εκδίδονται για πρώτη φορά, αλλαγή των αδειών, ανανέωση και λήξη αδειών. Άλλες μεταβλητές που απαιτούνται από την Οδηγία της Ε.Ε. περιλαμβάνουν το «χρόνο άφιξης στην Ελλάδα», τη «χώρα γέννησης», τη «χώρα προηγούμενης διαμονής» και τη «χώρα επόμενης διαμονής» (για όσους αποδημούν).

Πρόταση 5: Το Υπουργείο Εσωτερικών θα πρέπει να αναβαθμίσει το λογισμικό των υπολογιστών του, προκειμένου να αξιοποιήσει στοιχεία που είναι ήδη

καταγεγραμμένα, αλλά μη προσβάσιμα – δηλαδή στοιχεία για εξαρτημένα τέκνα, την ηλικία του κατόχου της άδειας, την περιφέρεια της συνήθους διαμονής και τη διάρκεια της άδειας.

Πρόταση 6: Το Υπουργείο Εσωτερικών θα πρέπει να ενσωματώσει καταλλήλως σε μια κεντρική βάση δεδομένων τα στοιχεία που έχει στη διάθεσή του για τη χορήγηση υπηκοότητας.

Πρόταση 7: Η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία θα πρέπει να επανεξετάσει τα στοιχεία της Απογραφής του 2001 και να επιχειρήσει «στατιστική προσαρμογή» ("statistical fix") για το πρόβλημα των ομογενών που δεν αναφέρονται στα αρχεία των αλλοδαπών .

Πρόταση 8: Το Ι.Κ.Α. (να σημειωθεί, ότι έχει πλέον συγχωνευθεί στον Εθνικό Οργανισμό Παροχής Υγείας-Ε.Ο.Π.Υ.Υ.) θα πρέπει να εξετάσει την παροχή στατιστικών στοιχείων και να εκδόσει μεταγενέστερα στοιχεία προκειμένου να καλύψει τις καθυστερημένες «εθελούσιες πληρωμές» που γίνονται από τους μετανάστες.

Πρόταση 9: Θα πρέπει να ιδρυθεί μια διυπουργική Επιτροπή για τα Standards των Στοιχείων Μετανάστευσης, προκειμένου να εναρμονιστούν σε όλον τον ελληνικό κρατικό τομέα η συλλογή, η διάταξη και οι τύποι των στοιχείων που ζητούνται από τους μετανάστες.

Ο υποψήφιος διδάκτωρ του Παντείου Πανεπιστημίου Λιαλιάμος (2005), σε προτάσεις που κατέθεσε, πρότεινε ένα νέο σχεδιασμό της μεταναστευτικής πολιτικής, που συνίσταται στα ακόλουθα:

1) Το *ΙΜΕΠΟ* (Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής), θα είναι υπεύθυνο για την παρακολούθηση των εξελίξεων των ευρωπαϊκών νομοθεσιών, που αφορούν τη μετανάστευση. (Να σημειωθεί εδώ ότι πλέον το ΙΜΕΠΟ δεν λειτουργεί υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εσωτερικών).
2) Το *Εθνικό Συμβούλιο Μεταναστευτικής Πολιτικής*, θα αναλαμβάνει να καταθέτει προτάσεις, με βάση τα προγράμματα του κάθε φορέα.
3) Οι προτάσεις και οι υπάρχουσες πολιτικές, θα αξιολογούνται από τον *Συνήγορο του Πολίτη*.

4) Τα παραπάνω, ενώνονται μεταξύ τους μέσα από τα διάφορα *επίπεδα διοίκησης του κράτους*, που περιλαμβάνουν την Κεντρική Διοίκηση του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, την Περιφερειακή Διοίκηση και τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
5) Την εξυπηρέτηση των πολιτών αναλαμβάνουν τα *Κ.Ε.Π.* (Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών).
6) Στο ΥΠ.ΕΣ. καθώς και στις νομαρχίες, συστήνονται ομάδες δράσης, που αναλαμβάνουν την επίβλεψη του σχεδιασμού των σχεδιαζόμενων πολιτικών.

Ο Λιαλιάμος (2005) αναλύει διεξοδικότερα τις ιδέες του, στο κείμενο που κατέθεσε, αλλά η ουσία των προτάσεών του, επαφίεται στο τετράπτυχο παρακολούθηση, σχεδιασμός, εφαρμογή, έλεγχος των μεταναστευτικών πολιτικών. Θα ήταν ενδιαφέρον, προτάσεις σαν αυτήν, να διαβαστούν με περισσότερη προσοχή από τα αρμόδια όργανα και, αφού συνδυαστούν με ποικίλες άλλες προτάσεις και ιδέες, να συγκροτηθεί μια κοινά σχεδιαζόμενη και ευρέως αποδεκτή μεταναστευτική πολιτική.

Παρακάτω παρατίθεται συνοπτικά η παρουσίαση των νόμων της μεταναστευτικής πολιτικής από το 1991 έως το 2007 που περιλαμβάνει τις αρχικές προβλέψεις και την αποτίμηση αυτών.

Νόμος	Προβλέψεις	Αποτίμηση
Νόμος 1975/1991	• 1η Νομιμοποίηση μεταναστών • Έχει κυρίως κατασταλτικό χαρακτήρα • Στοχεύει στην μείωση της παράνομης μετανάστευσης	Κρίθηκε αναποτελεσματικός: 60% των μεταναστών έμεινε σε καθεστώς παρανομίας, λόγω καθυστέρησης της διαδικασίας από τους εμπλεκόμενους φορείς.
Νόμος 2910/2001	• 2η Νομιμοποίηση • Εμπλοκή των αστυνομικών αρχών στη διαδικασία νομιμοποίησης και φύλαξης των συνόρων • Δειλά βήματα ένταξης (στην παιδεία, την υγεία και την οικογενειακή συνέννωση των υπηκόων τρίτων χωρών) • Αυστηρότερος από τον προηγούμενο	Κρίθηκε αναποτελεσματικός: • Η διαδικασία νομιμοποίησης ήταν χρονοβόρα, με αποτέλεσμα να εκδοθούν ληγμένες άδειες παραμονής • Οι ρυθμίσεις της νομιμοποίησης ίσχυαν μόνο για τους μετανάστες που ήδη βρίσκονταν στη χώρα.
Νόμος 3386/2005	• 3η Νομιμοποίηση (προσπάθεια αποτελεσματικότερης ρύθμισης προβλημάτων της προηγούμενης) • Αφορά κυρίως θέματα εισόδου, παραμονής, διακαιωμάτων και υποχρεώσεων υπηκόων τρίτων χωρών	Κρίθηκε αναποτελεσματικός: Αποτελεί κατευθυντήρια γραμμή μιας ελεγκτικής και εισπρακτικής πολιτικής και δεν προωθεί την ένταξη των μεταναστών.

	• Σύσταση «Ολοκληρωμένου Προγράμματος Δράσης» με στόχο την κοινωνική ένταξη των μεταναστών	
Νόμος 3536/2007	• 4η Νομιμοποίηση • Σύσταση Εθνικής Επιτροπής για την ένταξη των μεταναστών • Ενσωμάτωση κοινοτικών οδηγιών στη νομοθεσία	Κρίνεται αναποτελεσματικός: Μια μεγάλη πλειοψηφία μεταναστών παραμένει ανένταχτη στην ελληνική κοινωνία και δεν της επιτρέπεται να ασκεί τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματά της (π.χ.δικαίωμα ψήφου).

Πηγή: Ζολώτα Ισιδώρα, (2010), «Ο ρόλος της γλώσσας της χώρας υποδοχής στη διαδικασία ένταξης των μεταναστών: έρευνα σε μετανάστες στην Πάτρα», Διπλωματική εργασία

3.1 Νόμιμοι/μή νόμιμοι μετανάστες

Είναι άραγε πιο δόκιμο να αναφέρεται κανείς σε έναν μετανάστη χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα ως «μή νόμιμο μετανάστη» και όχι ως «παράνομο μετανάστη» ή «λαθρομετανάστη»; Όπως, χαρακτηριστικά, αναφέρει στο μπλογκ του ΕΛΙΑΜΕΠ ο ερευνητής Β΄ του προαναφερθέντος φορέα, κ. Θάνος Μαρούκης, «*Ο όρος μη νόμιμη μετανάστευση παραπέμπει στην παράβαση του νόμου, και οι παραβάτες του νόμου περί μη νόμιμης διαμονής και προσέλευσης ήδη πληρώνουν ακριβά την παράβασή τους. Ο όρος λαθρομετανάστευση ξεφεύγει όμως από το πλαίσιο της έννομης τάξης. Παραπέμπει σε κάτι το οποίο πρέπει να κυνηγηθεί. Και σε μία κοινωνία σε σοβαρή κρίση, που το αίσθημα της αυτοδικίας πάντα συντηρούταν ως κάτι το μάγκικο ή το επαναστατικό, αλλά τώρα έχει ξεπεράσει κάθε προηγούμενο, οι επίδοξοι λαθροκυνηγοί είναι πολλοί. Ναι, οι εξελίξεις μας έχουν ξεπεράσει ως συνήθως. Το λάδι έχει μπει στην φωτιά, αλλά ας μην ρίχνουμε και άλλο γιατί η δύναμη των λέξεων είναι γνωστή. Η λέξη «λαθρομετανάστευση» νομιμοποιεί και ενισχύει το αίσθημα της αυτοδικίας.*» (Μαρούκης, Θ., 2011).

Όσον αφορά στο Ελληνικό Νομικό Πλαίσιο και τους ισχύοντες κανόνες του ελληνικού κράτους σχετικά με τη μεταναστευτική πολιτική, η Μπόζκοβα (2008), παρατηρεί πως, η βασική νομοθεσία του κράτους, το Ελληνικό Σύνταγμα (1975/1986/200173) αναγνωρίζει στους αλλοδαπούς που κατοικούν στη χώρα, τα δικαιώματα του οικογενειακού ασύλου («Η κατοικία του καθενός είναι άσυλο, η ιδιωτική και οικογενειακή ζωή του ατόμου είναι απαραβίαστη» άρθρο 9), της ελευθερίας της έκφρασης («Καθένας μπορεί να διαδίδει προφορικά, γραπτά και δια του τύπου τους στοχασμούς του τηρώντας τους νόμους του Κράτους» άρθρο 14), την προστασία των

δικαιωμάτων των εργαζομένων («Όλοι οι εργαζόμενοι ανεξάρτητα από φύλο ή άλλη διάκριση, έχουν δικαίωμα ίσης αμοιβής για παρεχόμενη εργασία ίσης αξίας» άρθρο 22), το σεβασμό της αξίας του ανθρώπου («Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας» άρθρο 2 παρ. 1), ενώ κατοχυρώνει ρητά με τη διάταξη του άρθρου 5 παρ. 2 την απαγόρευση των διακρίσεων μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών, αναφέροντας και τις φυλετικές διακρίσεις. Από την άλλη πλευρά, η συγγραφέας παρατηρεί πως υπάρχουν διακρίσεις μεταξύ Ελλήνων και αλλοδαπών, όπως στο δικαίωμα για ελεύθερη συνάθροιση («Οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να συνέρχονται ήσυχα και χωρίς όπλα» άρθρο 11), το δικαίωμα ελεύθερης σύστασης συλλόγου («Οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να συνιστούν ενώσεις και μη κερδοσκοπικά σωματεία, τηρώντας τους νόμους, που ποτέ όμως, δεν μπορούν να εξαρτήσουν την άσκηση του δικαιώματος αυτού από προηγούμενη άδεια» άρθρο 12), αναφέροντας σαν δικαιούχους των παραπάνω πρακτικών, μόνο όσους αναγνωρίζονται ως Έλληνες και όχι όλους τους κατοίκους της χώρας (Μπόζκοβα, 2008:52)

Η ίδια, τονίζει επίσης και τη σχεδόν ολοκληρωτική ανυπαρξία οποιουδήποτε νομοθετικού πλαισίου σχετικά με τη μετανάστευση μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του ’90, χρονιά κατά την οποία άρχισε το αλβανικό μεταναστευτικό ρεύμα. Τα έως τότε θέματα μετανάστευσης ρυθμίζονταν από το Ν.4310/1929, αναθεωρημένο το 1948, ο οποίος αφορούσε τους πρόσφυγες που προέκυψαν με τη Μικρασιατική καταστροφή. Ο πρώτος νόμος που προσπάθησε να ρυθμίσει τα θέματα της μετανάστευσης ήταν ο Ν.1975/1991 με τίτλο «Είσοδος, έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης προσφύγων και άλλες διατάξεις». Πρόκειται για ένα νομοθετικό πλαίσιο, που αντιμετωπίζει τη μετανάστευση ως κάτι το επιβλαβές και απειλητικό, σε κάθε της μορφή (νόμιμη και μη νόμιμη) και θα πρέπει να ελεγχθεί αυστηρά. Χαρακτηριστικό της θεώρησης της μετανάστευσης ως απειλής, αποτελεί το γεγονός πως, στα πλαίσια του νόμου αυτού, η άσκηση της μεταναστευτικής πολιτικής επαφίονταν στο Υπουργείο Δημοσίας Τάξεως, αφού υπεύθυνοι για την τήρηση του νόμου και την εξέταση των αιτημάτων παραμονής, ήταν τα κατά τόπους Αστυνομικά Τμήματα. Σημαντικό κομμάτι του νόμου, αποτελούσε ο έλεγχος και ο περιορισμός της ελευθερίας κινήσεων, ακόμη και στους νόμιμα διαμένοντες μετανάστες, για λόγους «ασφαλείας του κράτους» (Τριανταφυλλίδου, 2010).

Η Γεωργοπούλου (2011), παρατηρεί πως, «στις απαρχές της σύστασης ενός νομοθετικού πλαισίου για τη μετανάστευση, η θεωρούμενη ως καλύτερη πρακτική αντιμετώπισης είναι η απέλαση και πως, είχαν παραχωρηθεί υπερβολικά προνόμια στις αστυνομικές δυνάμεις, οι οποίες είχαν το διακίωμα να συλλαμβάνουν και να απελαύνουν αλλοδαπούς, ακόμη και εντός 24 ωρών ή να τους θέτουν υπό κράτηση, χωρίς την παρεμβολή άλλου οργάνου και χωρίς να υπάρχει ανώτατο όριο παραμονής στο κρατητήριο. Παρά την αυστηρότητα του νομοθετικού πλαισίου, η παράνομη είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στη χώρα, αποτελούσε συνήθη πρακτική σχεδόν για μια δεκαετία, όταν το 1997 και με τα προεδρικά διατάγματα 358/1997 και 359/1997 τέθηκε σε εφαρμογή το πρώτο πρόγραμμα νομιμοποίησης των παράνομων μεταναστών. Συνολικά (371.641) μετανάστες κατέθεσαν αίτηση για να λάβουν τη λευκή κάρτα (κάρτα διαμονής περιορισμένης διάρκειας-6 μηνών), η οποία δόθηκε σε όλους σχεδόν τους υποψήφιους. Μόνον (212.860) αλλοδαποί πέρασαν όμως στη δεύτερη φάση του προγράμματος, υποβάλλοντας αίτηση για την πράσινη κάρτα (προσωρινή κάρτα διαμονής, με διάρκεια 1, 2 ή 5 ετών). Παρά τη θετική πρόθεση του ελληνικού κράτους και την πρόθεση να δοθεί ουσιαστική λύση στο μεταναστευτικό πρόβλημα, διοικητικά κωλύματα εμπόδισαν την ομαλή ολοκλήρωση της διαδικασίας για αρκετούς αλλοδαπούς, αφήνοντάς τους και πάλι χωρίς τα απαραίτητα νομιμοποιητικά έγγραφα. Ο πυρήνας των προβλημάτων, εντοπίζεται στη δυσκολία του να προσκομίσουν εγκαίρως οι μετανάστες τα πιστοποιητικά καλής υγείας που θα λάμβαναν από τα νοσοκομεία, λόγω του φόρτου εργασίας αυτών, την καθυστέρηση στην έκδοση βεβαίωσης λευκού ποινικού μητρώου του μετανάστη από το Υπουργείο Δικαιοσύνης και την έλλειψη προσωπικού στον Ο.Α.Ε.Δ., για την έγκαιρη εξέταση των αιτημάτων» (Γεωργοπούλου, 2011).

Σύμφωνα με τη Ζολώτα (2010), «η πρώτη αυτή προσέγγιση της μεταναστευτικής πολιτικής θυμίζει έντονα τη γερμανική αρχή και φιλοσοφία της μεταναστευτικής πολιτικής σε δύο βασικά σημεία:

- Την άτυπη και παράνομη εργασία στην ελληνική περίπτωση σε αντιπαράθεση με τις συμβάσεις εργασίας του γερμανικού κράτους (εκμετάλλευση και στις δυο περιπτώσεις των υπαρχόντων δομών αντίστοιχα).

• Την ανάκτηση ενός μέρους των χαμένων πληθυσμών: των Ποντίων, Βορειοηπειρωτών και Ρώσων ελληνικής καταγωγής/των Ανατολικογερμανών, Ούγγρων, Τσέχων και Πολωνών γερμανικής καταγωγής.

Η νομοθετική αυτή απόπειρα κρίνεται αναποτελεσματική, εφόσον η έλλειψη προετοιμασίας της Δημόσιας Διοίκησης και η απουσία συντονισμού μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων, αλλά και η ασάφεια αναφορικά με την απόκτηση πράσινης κάρτας , οδήγησαν τον μεγαλύτερο αριθμό μεταναστών σε αποκλεισμό από τη σχετική διαδικασία. Χαρακτηριστικό είναι, άλλωστε, το γεγονός ότι το 60% των μεταναστών τελικά δεν κατάφερε να λάβει την προσωρινή άδεια παραμονής, με αποτέλεσμα να παραμείνουν σε καθεστώς παρανομίας».

Η δεύτερη ουσιαστική προσπάθεια διευθέτησης του ζητήματος, έλαβε χώρα το 2001, όταν στα πλαίσια του νόμου Ν.2910/2001 «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια. Κτήση της ελληνικής ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις» υπεβλήθησαν (368.000) αιτήσεις νομιμοποιήσεων. Η πρόθεση του κράτους, ήταν και πάλι θετική, θέλοντας να δώσει ξανά την ευκαιρία στους παράνομα διαμένοντες στη χώρα να αποκτήσουν νομιμοποιητικά έγγραφα, εισάγοντας παράλληλα και διατάξεις που θα οριοθετούσαν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις όσων εισέρχονταν στη χώρα, προσπαθώντας να διευθετήσει το πρόβλημα της παράνομης παραμονής εν τη γεννέσει του. Ωστόσο, ο νόμος 2910/2001 καθόριζε μια «περίπλοκη, χρονοβόρα, δαπανηρή και τις περισσότερες φορές μη αποτελεσματική διοικητική διαδικασία, καθώς οι άδειες διαμονής και εργασίας δίνονταν συνήθως εκπρόθεσμα, μετά την παρέλευση του χρόνου (ένα έτος), για τον οποίο υποτίθεται πως είχαν ισχύ» (Μπόζκοβα, 2008). Μετά από παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη, καταβλήθηκε προσπάθεια να συρρικνωθεί ο χρόνος που απαιτούσε η όλη διαδικασία και πάλι όμως, δεν ήταν αρκετό. Παρατηρείται πως, για άλλη μια φορά, η διάθεση επίλυσης του προβλήματος από την πλευρά των νομοθετών, σκοντάφτει σε χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες και σε διοικητικά εμπόδια.

Ακολούθησε, τον Ιανουάριο του 2004, ο νόμος 3202/2004, με τον οποίο αυξήθηκε η διάρκεια ισχύος της άδειας διαμονής στα δύο συνεχή χρόνια και την παράλληλη προσπάθεια εξάλειψης της υπερβολικής γραφειοκρατίας. Το 2005, με το νόμο Ν. 3386/2005, η κυβέρνηση προσπάθησε να ευθυγραμμιστεί με τις κοινοτικές οδηγίες,

σχετικά με την οικογενειακή επανένωση και το καθεστώς του επί μακρόν διαμένοντα. Σύμφωνα με τον νόμο αυτό, οι μετανάστες έχουν τις ακόλουθες υποχρεώσεις (Κοτζαμάνη et. al, 2008):

«1. Να δηλώσουν τη διεύθυνσή τους. Σε περίπτωση αλλαγής διεύθυνσης, πρέπει αυτή να δηλώνεται άμεσα, και το αργότερο ένα μήνα μετά την αλλαγή της. Η δήλωση αυτή γίνεται στο αστυνομικό τμήμα της περιοχής κατοικίας του μετανάστη.

2. Να δηλώσουν οποιαδήποτε αλλαγή της προσωπικής του κατάστασης, και κυρίως την αλλαγή ιθαγένειας, το γάμο, την ακύρωση του γάμου, το διαζύγιο, και τη γέννηση παιδιού.

3. Να δηλώσουν τυχόν απώλεια της άδειας διαμονής του.

4. Δήλωση αλλαγής εργοδότη ή/ και αλλαγής επαγγέλματος.

5. Να δηλώσουν το τέλος της σύμβασης εργασίας.

6. Να υποβάλλονται σε φορολόγηση, δηλώνοντας την κάθε είδους οικονομική δραστηριότητά τους στις κατά τόπους αρμόδιες Δημόσιες Οικονομικές Υπηρεσίες (Δ.Ο.Υ) υποβάλλοντας φορολογική δήλωση. Εξάλλου η φορολόγηση αποτελεί προϋπόθεση ανανέωσης της άδειας εργασίας και παραμονής. Για να υποβάλει κανείς φορολογική δήλωση πρέπει να έχει Αριθμό Φορολογικού Μητρώου (Α.Φ.Μ.)

7. Να ασφαλίζονται, ιδιαίτερα αν αυτοαπασχολούνται.

8. Σε περίπτωση που η αίτηση για άδεια διαμονής δεν έγινε δεκτή, ή σε περίπτωση που η άδεια διαμονής του ανακλήθηκε, ο αλλοδαπός έχει υποχρέωση να εγκαταλείψει αμέσως την Ελλάδα.

9. Εάν έχει αποκτήσει άδεια διαμονής, αλλά δεν έχει καταθέσει αίτηση ανανέωσής της, έχει υποχρέωση να αναχωρήσει από την Ελλάδα μέχρι την τελευταία ημέρα ισχύος της άδειάς του, χωρίς άλλη ειδοποίηση.».

Στο ίδιο νομοθετικό πλαίσιο, καθορίζονται και τα δικαιώματα των αλλοδαπών που βρίσκονται στην Ελλάδα και είναι τα εξής (Κοτζαμάνη et. al, 2008):

«-Δικαίωμα για προσφυγή κατά απόφασης διοικητικής απέλασης (άρθρο 77):

Ο ενδιαφερόμενος έχει δικαίωμα να προσφύγει στον Υπουργό Δημόσιας Τάξης εντός προθεσμίας πέντε ημερών. Η απόφαση επί της προσφυγής εκδίδεται εντός τριών ημερών. Εάν η Αστυνομία δεν απαντήσει τεκμαίρεται απόρριψη της προσφυγής και η προθεσμία για προσφυγή στα διοικητικά δικαστήρια αρχίζει από τη λήξη του τριημέρου.

Η απέλαση απαγορεύεται όταν πρόκειται:

1. Για ανήλικο παιδί, οι γονείς του οποίου ζουν μόνιμα στην Ελλάδα.

2. Για γονέα παιδιού με ελληνική υπηκοότητα ο οποίος έχει τη γονική μέριμνα ή την υποχρέωση διατροφής του παιδιού.

3. Για πρόσωπα άνω των 80 ετών.

Στις περιπτώσεις 2 και 3 εξαιρούνται πρόσωπα επικίνδυνα για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια ή τη δημόσια υγεία.

-Τομέας Υγείας και της Κοινωνικής Ασφάλισης:

Η ασφάλιση είναι υποχρεωτική, δεν εξαρτάται από τη θέληση του εργαζομένου ή του εργοδότη και αρχίζει από την πρώτη μέρα εργασίας. Δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση και στις παροχές έχουν μόνο οι νόμιμοι αλλοδαποί, δηλαδή όσοι είναι κάτοχοι άδειας εργασίας και παραμονής και έχουν ασφαλιστικό βιβλιάριο και βιβλιάριο υγείας. Για να ασφαλιστεί ο αλλοδαπός πρέπει να έχει αριθμό μητρώου ασφάλισης και ατομικό βιβλιάριο υγείας τα οποία εκδίδονται από το οικείο υποκατάστημα του Ι.Κ.Α. (νυν ΕΟΠΥΥ). Ο ασφαλισμένος δικαιούται παροχές από όλους τους οργανισμούς για τους οποίους πληρώνει τις νόμιμες εισφορές».

Με βάση τα αναγραφόμενα στο νόμο, οι κάτοικοι χωρών εκτός Ε.Ε. που εισέρχονται στην Ελλάδα, έχουν το δικαίωμα να παραμείνουν σε αυτήν τρεις μήνες, εφόσον δεν έχουν στην κατοχή τους θεώρηση εισόδου (VISA). Τα άτομα αυτά, μπορούν να αιτηθούν και να λάβουν άδεια διαμονής, σε περιπτώσεις εποχικής εργασίας, ανεξάρτητης οικονομικής δραστηριότητας, σπουδών ή έρευνας, οικογενειακής επανένωσης. Η αρχική άδειας διαμονής ισχύει για ένα χρόνο και η κάθε ανανέωσή της έχει ισχύ διετίας. Η διετής άδεια παραμονής, μετατρέπεται σε μόνιμη, όταν εξεταστεί το σχετικό αίτημα του αλλοδαπού και διαπιστωθεί ότι αυτός δεν αποτελεί κίνδυνο για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια, ούτε για τη δημόσια υγεία, διαθέτει πλήρη ασφάλιση ασθένειας και επαρκείς πόρους για να επιστρέψει στη χώρα προέλευσής του. Σε σχέση με τους αλλοδαπούς που εισέρχονται στην Ελλάδα με σκοπό να εργαστούν, και εφόσον αυτό πραγματοποιείται υπό νόμιμο καθεστώς, δικαιούνται να λάβουν τη διετή άδεια διαμονής από τη στιγμή που έχουν εκπληρώσει τις φορολογικές τους υποχρεώσεις. Για να μπορέσει κάποιος αλλοδαπός να ασκήσει ανεξάρτητη οικονομική δραστηριότητα στο ελληνικό κράτος, θα πρέπει να παρέλθει μια τριετία παραμονής του στη χώρα και

άσκησης εξαρτημένης εργασίας, ενώ, ο αιτών, οφείλει να έχει στη διάθεσή του και τους επαρκείς πόρους, τους οποίους θα καταθέσει σε ελληνική τράπεζα.

Οι υπήκοοι τρίτων χωρών, που έχουν εισέλθει στην Ελλάδα για σπουδές, μπορούν να ζητήσουν άδεια διαμονής, εφόσον έχουν τακτοποιήσει τις οικονομικές και διοικητικές τους υποχρεώσεις προς το ίδρυμα και με ανώτατο χρονικό όριο παραμονής την συνολική διάρκεια σπουδών προσαυξημένη κατά το ήμισυ, συν τον ένα χρόνο που απαιτείται από ορισμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα, για την εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας.

Σχετικά με την οικογενειακή επανένωση, ο νόμος ορίζει πως, ο υπήκοος τρίτης χώρας που κατοικεί νόμιμα στην Ελλάδα επί δύο τουλάχιστον έτη δικαιούται να ζητήσει την είσοδο και διαμονή στη χώρα μελών της οικογένειάς του, στα οποία χορηγείται αρχική άδεια διαμονής ενός έτους με δικαίωμα ανανέωσης στη συνέχεια ανά διετία.

Στις περιπτώσεις που η αίτηση για άδεια διαμονής δεν εγκρίνεται για οποιοδήποτε λόγο, η σχετική διάταξη ορίζει: «Υπήκοος τρίτης χώρας, στον οποίο δεν εγκρίθηκε η χορήγηση άδειας διαμονής ή η ανανέωσή της, καθώς και στην περίπτωση ανάκλησης της άδειας, υποχρεούται να εγκαταλείψει το ελληνικό έδαφος χωρίς άλλες διατυπώσεις εντός τριάντα ημερών από την επίδοση της σχετικής απόφασης». Σε αντίθετη περίπτωση, εάν μετά την πάροδο των 30 ημερών συλληφθεί από την αστυνομία, τιμωρείται με πρόστιμο και άμεση απέλαση. Η διοικητική απέλαση αλλοδαπού επιτρέπεται εφόσον: α. Έχει καταδικασθεί τελεσίδικα σε ποινή στερητική της ελευθερίας τουλάχιστον ενός έτους ή, ανεξαρτήτως ποινής, για εγκλήματα προσβολής του πολιτεύματος, προδοσίας της Χώρας, εγκλήματα σχετικά με την εμπορία και διακίνηση ναρκωτικών, νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, διεθνή οικονομικά εγκλήματα, εγκλήματα με χρήση μέσων υψηλής τεχνολογίας, εγκλήματα περί το νόμισμα, εγκλήματα αντίστασης, αρπαγής ανηλίκου, κατά της γενετήσιας ελευθερίας και οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής, κλοπής, απάτης, υπεξαίρεσης, εκβίασης, τοκογλυφίας, του νόμου περί μεσαζόντων, πλαστογραφίας, ψευδούς βεβαίωσης, συκοφαντικής δυσφήμισης, λαθρεμπορίας, για εγκλήματα που αφορούν τα όπλα, αρχαιότητες, την προώθηση λαθρομεταναστών στο εσωτερικό της χώρας ή τη διευκόλυνση της μεταφοράς ή προώθησής τους ή της εξασφάλισης καταλύματος σε αυτούς για απόκρυψη και εφόσον η απέλαση του δεν διατάχθηκε από το αρμόδιο δικαστήριο. β. Έχει παραβιάσει τις διατάξεις του νόμου αυτού. γ. Η παρουσία του στο ελληνικό έδαφος είναι επικίνδυνη για

τη δημόσια τάξη ή ασφάλεια της Χώρας. δ. Η παρουσία του στο ελληνικό έδαφος είναι επικίνδυνη για τη δημόσια υγεία και αρνείται να συμμορφωθεί προς τα μέτρα που καθορίζονται από τις ιατρικές αρχές για την προστασία της, αν και του έχει παρασχεθεί η απαραίτητη πληροφόρηση. (Μπόζκοβα, 2008)

Το Κεφάλαιο ΙΒ' (άρθρα 65-66) του νόμου 3386/2005, που έχει ως τίτλο «Κοινωνική Ένταξη», αποτελεί μια προσπάθεια για την παροχή ίσων ευκαιριών στους αλλοδαπούς διαμένοντες της χώρας και την εξίσωσή τους με τους Έλληνες υπηκόους, βάση των ακόλουθων πυλώνων:

α) την πιστοποιημένη γνώση της ελληνικής γλώσσας,

β) την επιτυχή παρακολούθηση εισαγωγικών μαθημάτων σχετικά με την ιστορία, τον πολιτισμό και τον τρόπο ζωής της ελληνικής κοινωνίας,

γ) την ένταξη στην ελληνική αγορά εργασίας και

δ) την ενεργό κοινωνική συμμετοχή.

Σύμφωνα με τους Κοτζαμάνη et.al (2008), το πρόγραμμα έτσι όπως παρουσιάζεται στο νόμο 3386/2005 παραμένει ασαφές ως προς τη χρηματοδότηση, την ημερομηνία έναρξης υλοποίησης και τη διάρκειά του. Επίσης:

- Δεν προβλέπεται κανένα πολιτικό δικαίωμα στους νόμιμα διαμένοντες αλλοδαπούς. Το δικαίωμα στην ψήφο στις δημοτικές εκλογές δεν αναφέρεται πουθενά, ούτε άλλωστε και το δικαίωμα εκλεξιμότητάς τους στις εθνικές εκλογές. Σε ό,τι αφορά το τελευταίο, ο νόμος έρχεται σε αντίθεση με Οδηγία της Ε.Ε.
- Δεν εισάγονται ειδικά δικαιώματα για τους επι μακρόν διαμένοντες, ούτε και μείωση του κόστους ανανέωσης της άδειας παραμονής τους.
- Δεν προβλέπονται ειδικές διατάξεις ως προς το δικαίωμα κτήσης της ελληνικής υπηκοότητας.
- Ο νόμος περιορίζει δραματικά την ελευθερία μετακίνησης αλλά και εργασίας των αλλοδαπών τρίτων χωρών, αφού τους υποχρεώνει να διαμένουν και να εργάζονται σε συγκεκριμένη ειδικότητα, -αυτοί και τα μέλη της οικογένειάς τους- στο Νομό για τον οποίο εκδόθηκε η άδεια παραμονής και εργασίας, και αυτό, καθ' όλη την διάρκεια ισχύος αυτής.
- Τέλος, και ίσως πιο σημαντικό απ' όλα, δεν προβλέπεται τίποτα απολύτως για τα παιδιά των μεταναστών, και για τη λεγόμενη δεύτερη γενεά μεταναστών (δηλαδή

των παιδιών αλλοδαπών που γεννιούνται στην Ελλάδα), σε ότι αφορά τα πολιτικά τους δικαιώματα, την εκπαίδευσή τους, την προστασία από την απέλαση. Μάλιστα, τα παιδιά των μεταναστριών τα οποία γεννιούνται στην Ελλάδα δεν μπορούν να αποκτήσουν πιστοποιητικό γέννησης: μόνο το πιστοποιητικό που λαμβάνουν από το νοσοκομείο επιτρέπει την εγγραφή του νεογέννητου στο Ληξιαρχείο.

Στα θετικά του προαναφερθέντος νόμου, αναγνωρίζεται η προσπάθεια ενοποίησης άδειας διαμονής και άδειας εργασίας, κάτι που θα ελαχιστοποιούσε τις γραφειοκρατικές διαδικασίες και τη χρονοκαθυστέρηση στην αίτηση απόκτησης της κάθε άδειας ξεχωριστά. Ακόμη, προωθήθηκε η ίδρυση σε κάθε νομό της Διεύθυνσης Αλλοδαπών και Μετανάστευσης, σε μια προσπάθεια να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα στοχοθετημένα και με βάση τις ανάγκες της κάθε περιοχής. Έστω κι έτσι, το νομοσχέδιο ενέπλεκε στη διαδικασία της έκδοσης της άδειας διαμονής περισσότερους του ενός περιφερειακούς φορείς, με αποτέλεσμα, η γραφειοκρατία να μην καταπολεμάται επιτυχώς, αφού και πάλι, απαιτούνταν ο συντονισμός και η συνεργασία πολυάριθμων μονάδων. Η μεγάλη αδυναμία του νόμου, ωστόσο, πλην των γραφειοκρατικών προβλημάτων, είναι το γεγονός πως, τακτοποιούσε τις εκρεμμότητες όσων είχαν εισέλθει στην Ελλάδα πριν από την 31^{η} Δεκεμβρίου του 2004, αδυνατώντας να οργανώσει και να καθορίσει με επιτυχία την πολιτική για τις μελλοντικές εισόδους των μεταναστών στη χώρα. Στο τέλος του 2006, το 90% των ατόμων που νομιμοποιήθηκαν, αφορούσε άτομα που είχαν χάσει τη νομιμότητά τους από προηγούμενες νομοθετικές ρυθμίσεις και αλλαγές (Γεωργοπούλου, 2011).

Το Νοέμβριο του 2007 και με ορίζοντα δράσης εως το 2013, ξεκίνησε η εφαρμογή του προγράμματος «ΕΣΤΙΑ», ενός φιλόδοξου προγράμματος, που είχε ως κύριο στόχο την ανάδειξη της ομαλής κοινωνικο-οικονομικής ένταξης των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία. Ο στόχος αυτός, θα επιτυγχανόταν μέσα από την καταγραφή των συνθηκών διαβίωσης και των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες στην Ελλάδα και στη συνέχεια, θα επιχειρείτο η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σχετικά με τα προβλήματα αυτά, ώστε να περιοριστούν τα φαινόμενα ρατσισμού και ξενοφοβίας. Αδυναμία του προγράμματος αυτού, ήταν το γεγονός ότι αναφερόταν μόνο στους νόμιμα διαμένοντες μετανάστες. Την ίδια χρονιά, συστήνεται και η Εθνική Επιτροπή για την Κοινωνική Ένταξη των Μεταναστών, με κύριο στόχο την διεξαγωγή

διαλόγου σε εθνικό επίπεδο σχετικά με τη μετανάστευση, αλλά και την παρακολούθηση και επιτυχή εκτέλεση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων, που θα βοηθούσαν στην ομαλή ένταξη των αλλοδαπών στη νέα τους ζωή. Έλλειψη του συγκεκριμένου μηχανισμού ήταν ο αποκλεισμός μεταναστευτικών φορέων, κάτι που, στην ουσία, δεν επιτρέπει στους ίδιους τους μετανάστες να εκφράσουν άποψη επί των όσων σχεδιάζονται και υλοποιούνται προς όφελός τους (Γεωργοπούλου, 2011).

Το 2009, γίνεται μια προσπάθεια να καταπολεμηθεί το πρόβλημα της παράνομης εισόδου των μεταναστών στη χώρα, αφού με το νόμο 3772/09 και συγκεκριμένα, το άρθρο 48, προβλέπεται ποινή σε βαθμό κακουργήματος (αντί πλημμελήματος που έως τότε ίσχυε) για τους διακινητές, που διευκολύνουν και ενθαρρύνουν την παράνομη είσοδο και έξοδο των μεταναστών στον ελληνικό χώρο (Βασιλείου, 2010).

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται κωδικοποιημένη όλη η νομοθεσία για την είσοδο, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια.

ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ
Για την είσοδο, διαμονή και κοινωνική ένταξη
υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια:

- Ν. 3386/2005 (ΦΕΚ Α΄ 212)
- Ν. 3448/2006 (ΦΕΚ Α΄ 57)
- Ν. 3536/2007 (ΦΕΚ Α΄ 42)
- Ν. 3613/2007 (ΦΕΚ Α΄ 263)
- Ν. 3649/2008 (ΦΕΚ Α΄ 39)
- Ν. 3731/2008 (ΦΕΚ Α΄ 263)
- Ν. 3772/2009 (ΦΕΚ Α΄ 112)
- Ν. 3801/2009 (ΦΕΚ Α΄ 163)
- Ν. 3838/2010 (ΦΕΚ Α΄ 49)
- Ν. 3846/2010 (ΦΕΚ Α΄ 66)
- Ν. 3870/2010 (ΦΕΚ Α΄ 138)
- Ν.3875/2010 (ΦΕΚ Α΄ 158)
- Ν. 3879/2010 (ΦΕΚ Α΄ 163)
- Ν. 3900/2010 (ΦΕΚ Α΄ 213)
- Ν. 3907/2011 (ΦΕΚ Α΄ 7)
- Ν.3938/2011 (ΦΕΚ Α΄61)
- Ν.4018/2011 (ΦΕΚ Α΄ 215)
- Ν.4061/2012 (ΦΕΚ Α΄ 66)
- Ν.4071/2012 (ΦΕΚ Α΄85)
- Ν.4075/2012 (ΦΕΚ Α΄89)

Πηγή: http://www.ypes.gr/el/Generalsecretariat_PopulationSC/general_directorate_migratation/diefthinsi_metanasteftikis_politikhs/NOMOI/

3.2. Κέντρα Κράτησης και Άσυλο

Στο σημείο αυτό θα ήταν χρήσιμο να εξετασθεί η πορεία ενός μετανάστη από την πρώτη του επαφή με τον ελληνικό χώρο. Εάν υποτεθεί ότι ένας μετανάστης, από τη στιγμή που εισέρχεται στο ελληνικό κράτος έχει τη διάθεση να δηλώσει την παρουσία του στις αρμόδιες αρχές, θα οδηγηθεί σε αυτό που μέχρι πριν λίγο καιρό ονομαζόταν «κέντρο κράτησης» και σήμερα « κέντρο φιλοξενίας αλλοδαπών». Οι χώροι προσωρινής κράτησης αλλοδαπών ή κέντρα φιλοξενίας ή κέντρα κλειστής φιλοξενίας ή όπως αλλιώς κατά καιρούς έχουν ονομασθεί, αποτελούν υποδομές του ελληνικού κράτους, που σαν στόχο έχουν την προσωρινή παραμονή των αλλοδαπών εκεί, μέχρι τη διευθέτηση των εγγράφων τους ή την απέλασή τους. Οι μετανάστες που εισέρχονται στον ελληνικό χώρο, όπως προειπώθηκε στο σχετικό κεφάλαιο, μπορούν να υποβάλλουν αίτηση ασύλου, για την εξασφάλιση προσωρινής διαμονής εντός των ελληνικών συνόρων.

Με το νόμο 3907/2011 θεσπίστηκε η Υπηρεσία Πρώτης Υποδοχής (μεταναστών και προσφύγων) έργο της οποίας είναι η υποδοχή αλλοδαπών, που συλλαμβάνονται λόγω παράνομης εισόδου ή διαμονής στην Ελλάδα, σε συνθήκες που να εξασφαλίζουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τα δικαιώματά τους, σύμφωνα με τις απαράβατες διεθνείς υποχρεώσεις της Χώρας. Η υποδοχή αυτή, εκτός του να διασφαλίζει τις άμεσες βιοτικές ανάγκες των αλλοδαπών, περιλαμβάνει ορισμένες σημαντικές διαδικασίες, όπως η εξακρίβωση της ταυτότητάς τους, η καταγραφή τους, ο ιατρικός έλεγχος και η ψυχοκοινωνική στήριξη, η ενημέρωσή τους για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους και η μέριμνα για άτομα που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες, όπως τα ασυνόδευτα παιδιά και τα θύματα βασανιστηρίων. Όταν υποβάλλεται αίτηση για χορήγηση ασύλου ή άλλης μορφής διεθνούς προστασίας, η απόφαση θα λαμβάνεται αμέσως από την Υπηρεσία Ασύλου. Αλλοδαποί που δεν θα συγκεντρώνουν τις προϋποθέσεις να παραμείνουν νόμιμα στη χώρα, θα απελαύνονται (από την επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Δημοσίας Τάξεως και Προστασίας του Πολίτη).

Στην Ελλάδα, λειτουργούσαν μέχρι πρόσφατα τρεις κύριοι χώροι προσωρινής κράτησης μεταναστών. Στον Έβρο, τη Λέσβο και τη Σάμο, πλην όμως, οι συνθήκες κράτησης περιγράφονται από όλους τους εμπλεκομένους, ως επιεικώς απαράδεκτες. Στις

29 Απριλίου 2012, λειτούργησε για πρώτη φορά ύστερα από την επιμονή του τότε Υπουργού Προστασίας του Πολίτη Μ. Χρυσοχοϊδη, το πρώτο κέντρο φιλοξενίας αλλοδαπών στην Αμυγδαλέζα. Τα πυρά που δέχθηκε ο τότε Υπουργός για την λειτουργία του εν λόγω κέντρου ήταν πραγματικά έντονα και ακολουθούνταν από κινητοποιήσεις πολιτών που δεν ήθελαν τα κέντρα στην περιοχή τους (Ηλεκτρονική Εφημερίδα Πρώτο Θέμα, 29.04.2012).

Πολύ πρόσφατα, μόλις την 18.09.2012 σε δημοσίευμα του ηλεκτρονικού καναλιού ΣΚΑΙ αναφέρεται ότι η κυβέρνηση θα προχωρήσει στη χωροθέτηση τεσσάρων νέων κέντρων κράτησης παράνομων μεταναστών σε Χίο, Λέσβο, Σάμο και Ρόδο (σύμφωνα με πληροφορίες της Καθημερινής), κάτι που φέρεται να αποφασίστηκε στις συσκέψεις στο Μαξίμου και στο Υπουργείο Άμυνας τις αμέσως προηγούμενες ημέρες με στόχο όσοι μη νόμιμοι μετανάστες εισέρχονται στην Ελλάδα μέσω της θαλασσίας οδού, να μην μετακινούνται στα ηπειρωτικά, αλλά να κρατούνται και να απελαύνονται από τα νησιά. Στο ίδιο δημοσίευμα τονίζεται ότι από τις αρχές του Αυγούστου καταγράφεται σημαντική αύξηση των περιστατικών εντοπισμού σκαφών που μετέφεραν λαθρομετανάστες στα ανατολικά θαλάσσια σύνορα της χώρας με αποτέλεσμα τα ήδη υπάρχοντα κέντρα φιλοξενίας παράνομων μεταναστών να μην επαρκούν και να είναι αναγκαία η ισόρροπη κατανομή του βάρους τους και στο Αιγαίο, όπως δήλωσε ο Υπουργός Ναυτιλίας κ. Κ. Μουσουρούλης (Ηλεκτρονική Εφημερίδα ΣΚΑΙ, 18.09.2012).

Οι μη νόμιμοι μετανάστες φθάνοντας στο ελληνικό έδαφος, είτε συλλαμβάνονται αφού έχουν διασχίσει τα σύνορα παράνομα, είτε παραδίδονται οικοιοθελώς στην αστυνομία, με στόχο να υποβάλλουν αίτηση για άσυλο σε σύντομο χρονικό διάστημα και να μπορέσουν να τακτοποιήσουν τα χαρτιά τους. Ποια ήταν όμως η πραγματικότητα που συναντούσαν τουλάχιστον κατά τα προηγούμενα έτη;

Η Βαρούξη (2007), περιγράφει πολύ γλαφυρά την διαδικασία υποδοχής των μεταναστών στο ελληνικό έδαφος κατά την περίοδο αναφοράς: «*Κατά την εκτίμηση των εκπροσώπων των κοινωνικών φορέων και των οργανώσεων, δημόσιο σύστημα υποδοχής των μεταναστών στη χώρα δεν υπάρχει, εκτός εάν η φυλάκιση ονομάζεται υποδοχή. Επίσης διαπιστώνεται έλλειψη υποδομών, οργάνωσης, προσωπικού και βούλησης και η υποδοχή γίνεται χωρίς να υπάρχει καμία ρύθμιση και οργάνωση της διαδικασίας, ad hoc, περιοριστικά και επιλεκτικά, ανάλογα με το σημείο εισόδου και την υπηρεσία ή τον*

υπάλληλο με τον οποίο γίνεται η πρώτη επαφή. Δεν υπάρχουν σαφείς και καθορισμένες αρμοδιότητες των φορέων υποδοχής, με αποτέλεσμα η συνδρομή προς τους μετανάστες να επαφίεται στην καλή θέληση και τον «πατριωτισμό» των κρατικών οργάνων, των υπαλλήλων και των τοπικών κοινωνιών που τους υποδέχονται. Ουσιαστικά, όπως καταδεικνύει η έρευνα, το κράτος έστησε ένα σύστημα «μη υποδοχής» κατασταλτικό της τρέχουσας και αποτρεπτικό της μέλλουσας μετανάστευσης. Η πολιτεία δεν θέλει να δημιουργήσει ένα σύστημα θελκτικό. Όμως, όπως έχει αποδειχθεί, το σύστημα υποδοχής, είτε θελκτικό είτε προβληματικό είναι, δεν καθορίζει πόσοι μετανάστες θα έρθουν, αφού παρά την αποτροπή οι μεταναστευτικές ροές προς τη χώρα ολοένα και αυξάνονται. Πολύ σημαντικό ζήτημα για την ίδια, αποτελεί η σύγχυση των αρμοδιοτήτων μεταξύ των φορέων και ο διπλός ρόλος των σωμάτων ασφαλείας. Η ελληνική αστυνομία είναι επιφορτισμένη με το έργο της υποδοχής των μεταναστών, της φύλαξής τους στα κέντρα κράτησης, αλλά και της εξέτασης των αιτημάτων ασύλου. Παρατηρείται εδώ μια συγκέντρωση αρμοδιοτήτων, η οποία συνεπάγεται ελλιπή έλεγχο του έργου του φορέα. Ίσως στη διαδικασία θα έπρεπε να εμπλακούν και άλλοι φορείς και με δεδομένο τις κοινές αποφάσεις όλων, να οριστεί η πολιτική υποδοχής του ελληνικού κράτους (να σημειωθεί εδώ, ότι συμμετέχει πλέον και η Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες). Το δεύτερο μεγάλο πρόβλημα, αποτελεί η έλλειψη πληροφόρησης. Ευρισκόμενοι στα κέντρα κράτησης, οι μετανάστες λαμβάνουν αποσπασματικές, ασαφείς και συγκεχυμένες πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματα και τις επιλογές τους. Η άγνοια της γλώσσας δυσχεραίνει την κατάσταση, όταν πρέπει να ενημερωθούν για τις επιλογές τους μέσα από δυσνόητα και συνεχώς αναθεωρούμενα νομικά κείμενα. Ως συνέπεια, επειδή δεν λειτουργεί ένα αποτελεσματικό σύστημα υποδοχής των μεταναστών ούτε και μηχανισμοί καθοδήγησής τους από τις δημόσιες υπηρεσίες, υπάρχει τάση καταφυγής σε άτυπα δίκτυα πληροφόρησης και αρωγής, που συχνά είναι δίκτυα λαθροδιακινητών, ενώ λειτουργούν ολόκληρες αλυσίδες ανθρώπων και μηχανισμών που εξυπηρετούν εξωδιοικητικά τα θέματα της διοίκησης». Το επόμενο μεγάλο πρόβλημα, αποτελεί η συμπεριφορά των υπαλλήλων του κράτους. «*Όπως τονίζεται, οι δημόσιοι υπάλληλοι διαχειρίζονται τις υποθέσεις των μεταναστών με μια καθαρά «διεκπεραιωτική» και «υποχρεωτική» αντίληψη - σαν «checking list» - χωρίς να προσπαθούν να επιλύουν τα προβλήματά τους. Η απουσία εκπαιδευμένου προσωπικού και η άγνοια των δυνατοτήτων και των εγγυήσεων που παρέχει*

ο νόμος στους μετανάστες, θεωρείται ως μια βασική έλλειψη στο πλαίσιο της λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης η οποία μπορεί να οδηγήσει σε παραβιάσεις των δικαιωμάτων των μεταναστών. Την ανεπάρκεια αυτή των στελεχών της διοίκησης επιτείνει η ασάφεια και η πολυπλοκότητα του νομοθετικού και θεσμικού πλαισίου το οποίο παρουσιάζει πολλά κενά και αμφισημίες» (Βαρούξη, 2007:27-30).

Στα πρακτικά της συνεδρίασης της Βουλής της 12ης Ιανουαρίου 2011, φαίνεται ξεκάθαρα η σύγχυση που επικρατεί ακόμη και ανάμεσα στην πολιτική ζωή του τόπου για την ενδεδειγμένη ακολουθούμενη πολιτική. Στη συζήτηση του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη: " Ίδρυση υπηρεσίας ασύλου και υπηρεσίας πρώτης υποδοχής. Προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της οδηγίας 2008/115 σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη-μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών και λοιπές διατάξεις", οι βουλευτές της Κυβέρνησης μιλούν γενικόλογα για νέες πολιτικές στη χάραξη των μεταναστευτικών προτεραιοτήτων, χωρίς όμως να παραθέτουν συγκεκριμένα στοιχεία, οι βουλευτές της αξιωματικής αντιπολίτευσης επικεντρώνονται στην εξαγγελία της δημιουργίας ενός φράχτη στον Έβρο, που, σύμφωνα με την κυβέρνηση, θα εμπόδιζε την παράνομη είσοδο των μεταναστών, αλλά δεν συζητούν επί της ουσίας του σχεδίου νόμου, τα κόμματα της αριστεράς προασπίζονται την υπερίσχυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, απορρίπτοντας όμως το κυβερνητικό σχέδιο και μη προτείνοντας εναλλακτική, ενώ το κόμμα της ακροδεξιάς προκρίνει σαν μόνη λύση την περιφρούρηση των συνόρων και την προάσπιση των δικαιωμάτων των Ελλήνων έναντι της απειλής των ξένων εισβολέων.

Η έλλειψη συντονισμού του πολιτικού κόσμου σχετικά με το θέμα της μετανάστευσης είναι εμφανής και εξακολουθεί να υπάρχει. Είναι πολύ πιθανό ότι παρά την πληθώρα των νομοσχεδίων που βασίζονται σε ευρωπαϊκές οδηγίες και τις προθέσεις τακτοποίησης του ζητήματος, θα εξακολουθεί να χωλαίνει η αποτελεσματική εφαρμογή τους.

Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα Ελλάδας και η Μ.Κ.Ο. PRAKSIS, είναι δύο από τις οργανώσεις που, με αποστολές τους στους χώρους κράτησης, παρακολουθούν στενά την κατάσταση. Οι αναφορές των αντιπροσώπων τους, μιλούν για απάνθρωπες συνθήκες

διαβίωσης, για υπεράριθμη στέγαση ατόμων σε πεπαλαιωμένους χώρους χωρίς τις απαραίτητες συνθήκες υγιεινής και ασφάλειας, για κράτηση ανηλίκων μαζί με ενήλικες, για την παρουσία ακόμη και βρεφών στα κέντρα «προσωρινής» κράτησης, που, κάθε άλλο παρά προσωρινής αποδεικνύονται, αφού η χρονοκαθυστέρηση στην εξέταση των αιτημάτων ασύλου λόγω των γραφειοκρατικών διαδικασιών, αναγκάζει πολλούς από τους μετανάστες να βρίσκονται εκεί μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από το προβλεπόμενο. Στις ιστοσελίδες και των δύο προαναφερομένων οργανώσεων, υπάρχουν αναφορές και μαρτυρίες στελεχών τους που επισκέφθηκαν τα κέντρα υποδοχής της περιόδου αναφοράς και περιγράφουν σκηνές εξαθλίωσης και απάνθρωπων συνθηκών διαβίωσης.

Σύμφωνα με την από 03.01.2010 αναφορά της Ελληνικής Ένωσης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ομάδα Θεσσαλονίκης) σχετικά με τους χώρους κράτησης μεταναστών χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα στην Ροδόπη και τον Έβρο (σελ. 22-23) προκύπτει ότι: «*Ως προς το θέμα της κράτησης των αιτούντων άσυλο, ο Συνήγορος διαπίστωσε μια γενικευμένη πρακτική σε όλα τα Τμήματα Συνοριακής Φύλαξης που συνίσταται στην έκδοση, σε βάρος όλων των παράνομα εισερχομένων αλλοδαπών, αδιάκριτα, απόφαση διοικητικής απέλασης και κράτησης, κάτι που εγείρει ανησυχίες ως προς τη δυνατότητα πρόσβασής τους στη διαδικασία ασύλου, δεδομένης και της έλλειψης επαρκούς ενημέρωσης σχετικά. Η πρακτική της ταυτόχρονης επιβολής απέλασης και κράτησης δημιουργεί την εντύπωση ότι η πρώτη αποφασίζεται για να καταστήσει, έτσι, δυνατή τη δεύτερη και για να θεσπισθεί ένας προληπτικός έλεγχος, αστυνομικού χαρακτήρα, σχετικά με το θέμα της διαπίστωσης κατά πόσον ο αιτών άσυλο αποτελεί κίνδυνο για τη δημόσια τάξη. Η πρακτική αυτή οδηγεί σε μη νόμιμο περιορισμό των εγγυήσεων που συνδέονται με την προσωπική ελευθερία των αιτούντων άσυλο και όσων η απέλαση είναι ανέφικτη*».

Η Ομάδα Δικηγόρων για τα Δικαιώματα Προσφύγων και Μεταναστών, έχει επίσης ασχοληθεί εκτεταμένα με το ζήτημα, διεξάγοντας επισκέψεις στους χώρους κράτησης και καταγράφοντας τις συνθήκες διαβίωσης. Σε έρευνές της, αναφέρει πως οι μετανάστες τις περισσότερες φορές δεν ενημερώνονται καν για το δικαίωμά τους να έχουν στο πλευρό τους ένα δικηγόρο και έναν μεταφραστή που θα τους εξηγήσει τα βασικά τους δικαιώματα, χάνοντας έτσι το δικαίωμα στην πληροφόρηση και τη δυνατότητα να κατανοήσουν τί τους συμβαίνει και ποιες είναι οι εναλλακτικές επιλογές τους.

Από την έκθεση του Ειδικού Εισηγητή του Ο.Η.Ε. για τα βασανιστήρια και την παρουσίαση των συμπερασμάτων του από την επίσκεψή του στην Ελλάδα, παραθέτονται χαρακτηριστικά αποσπάσματα: «*Υπάρχει μεγάλος υπερπληθυσμός στις φυλακές, μερικές από τις οποίες αναγκάζονται να φιλοξενούν τρεις φορές περισσότερους κρατουμένους από τη δυναμικότητά τους. Μεγάλο είναι επίσης και το ποσοστό υποδίκων στις φυλακές. Δεν υπάρχει διαχωρισμός των υποδίκων από τους καταδίκους. Επιπλέον, η χώρα βρίσκεται αντιμέτωπη με μία μεγάλη αύξηση εισόδου παράνομων μεταναστών, κυρίως από τα βόρεια σύνορα με την Τουρκία. Εκατοντάδες μετανάστες εισέρχονται παράνομα στη χώρα κάθε μέρα, αριθμός πρωτόγνωρος που θέτει τα τμήματα συνοριακής φύλαξης και τα κέντρα κράτησης μεταναστών σε κατάσταση κρίσης. Αυτό επιδεινώνεται και από τις δυσκολίες που σχετίζονται με την τρέχουσα οικονομική κρίση από την οποία διέρχεται η χώρα*». «*Το 2008, περίπου το 50 % όλων των συλλήψεων παράνομων μεταναστών στην Ε.Ε. έλαβε χώρα στην Ελλάδα. Το 2009, το ποσοστό αυτό ανήλθε στο 75 % και το 2010 σε σχεδόν 90 %, γεγονός το οποίο προκάλεσε μία εθνική κρίση στο ελληνικό σύστημα κράτησης (κέντρα κράτησης μεταναστών, αστυνομικά τμήματα και τμήματα συνοριακής φύλαξης, φυλακές). Ένας μετανάστης μπορεί να κρατηθεί εν αναμονή της απέλασης του για διάστημα έως 6 μηνών. Σε ειδικές περιπτώσεις το διάστημα αυτό μπορεί να φτάσει μέχρι τους 18 μήνες. Συνάντησα μια έντονη αίσθηση αδικίας μεταξύ των κρατουμένων, αναφορικά με τη διάρκεια της κράτησής τους ανάλογα με τη χώρα καταγωγής τους. Οι περισσότεροι μετανάστες δεν έχουν αντιληφθεί τη διαφορά αυτή και θεωρούν την κατάσταση αυτή ως ρατσιστική διάκριση.» «Οι αιτούντες άσυλο επίσης φαίνεται ότι κρατούνται μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας ασύλου, γεγονός το οποίο συνιστά παραβίαση του Άρθρου 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα». «Οι κρατούμενοι μετανάστες συχνά αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο να έχουν πρόσβαση σε δικηγόρο ή/και σε διερμηνείς. Όσοι κρατούνται διοικητικά δεν έχουν πρόσβαση σε δωρεάν νομική βοήθεια*». «*Ο υπερπληθυσμός είναι ένα από τα κύρια προβλήματα που προκαλούν τόσο κακές συνθήκες κράτησης, όπου οποιοσδήποτε ουσιαστικός διαχωρισμός ανδρών, γυναικών και παιδιών, μεταναστών και διακινητών, ή ατόμων διαφορετικών εθνοτήτων ή θρησκειών ήταν αδύνατος. Η χειρότερη περίπτωση υπερπληθυσμού διαπιστώθηκε στις Φέρες, όπου την ημέρα της επίσκεψής μου κρατούνταν 123 άνθρωποι, ξεπερνώντας κατά πολύ τη μέγιστη δυναμικότητα των 28*». «*Η Ελλάδα υποφέρει από ένα ιδιαιτέρως δυσλειτουργικό σύστημα*

ασύλου με σχεδόν μηδενικά ποσοστά πρωτοβάθμιας προστασίας. Η πρωτοβάθμια διαδικασία είναι στα χέρια των αστυνομικών αρχών, οι οποίες δεν έχουν την απαραίτητη δυνατότητα και τεχνογνωσία για να δέχονται μεγάλο αριθμό αιτήσεων».

Τόσο την άποψη των εκπροσώπων των προαναφερομένων Μ.Κ.Ο. όσο και του Ειδικού Εισηγητή του Ο.Η.Ε για την αντιμετώπιση των μεταναστών στα διαφόρων ειδών κέντρα κράτησης, μπορεί να επιβεβαιώσει σε μεγάλο βαθμό και η ίδια η συγγραφέας από την οκτάχρονη εμπειρία της (2001-2009), ως υπαλλήλου σε διάφορα Καταστήματα Κράτησης της Χώρας, όπου ανάμεσα στα λοιπά καθήκοντά της, ήταν και η πρώτη επαφή κατά την εισαγωγή των κρατουμένων, για παραλαβή και έλεγχο των διωκτικών τους εγγράφων, μεταξύ των οποίων υπήρχαν και πολλοί μετανάστες χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα. Η αντιμετώπιση κυρίως των αλλοδαπών κρατουμένων ήταν, συχνά, απαράδεκτη, όχι ως προς τη χρήση βίας, που πολύ σπάνια η ίδια η συγγραφέας αντίκρυσε, αλλά κυρίως ως προς την έλλειψη των στοιχειωδών δυνατοτήτων μετάφρασης και ενημέρωσης αυτών για τα δικαιώματά τους. Η έλλειψη εκπαιδευμένου προσωπικού υψηλού επιπέδου ήταν η κύρια αιτία του φαινομένου κατά τη γνώμη της συγγραφέως, καθώς επίσης και η υπερπληθώρα κρατουμένων σε όλα τα καταστήματα κράτησης. Συχνά, ακόμη και ευσυνείδητοι υπάλληλοι που ήθελαν να κάνουν σωστά τη δουλειά τους, αποτύγχαναν στους χειρισμούς, λόγω του όγκου της εργασίας και της έλλειψης υψηλής εκπαίδευσης και διαχείρισης κρίσεων. Η συγγραφέας θυμάται συχνά σχετικά περιστατικά, όπου υπάλληλοι οι οποίοι δεν γνώριζαν καμία ξένη γλώσσα προσπαθούσαν να επικοινωνήσουν με τους αλλοδαπούς κρατουμένους στα ελληνικά και όταν δεν έβλεπαν ανταπόκριση από μέρους τους, καθότι ήταν φτωχοί άνθρωποι που μόλις είχαν παράνομα εισέλθει από μία ξένη χώρα και δεν ήταν δυνατό να γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα, τότε η φωνή αυξανόταν σε ένταση και συχνά σε εχθρικότητα και θυμό καθώς είτε αδυνατούσαν, είτε αρνούνταν να καταλάβουν το πραγματικό πρόβλημα. Ένα μεγάλο μέρος των υπαλλήλων, αδυνατούσε να κατανοήσει την πραγματική κατάσταση αυτών των ανθρώπων και να τους διαχωρίσει από τους ποινικούς εγκληματίες. Η συγγραφέας που τυγχάνει να μιλά αρκετές ξένες γλώσσες θυμάται χαρακτηριστικά τη χαρά στα μάτια αυτών των ανθρώπων όταν μπορούσαν επιτέλους να επικοινωνήσουν με κάποιον και μάλιστα υπό συνθήκες λείαν ανθρώπινες μετά από αρκετές ώρες ή ημέρες προσωπικής μοναξιάς, αβεβαιότητας και σύγχυσης σε ένα άγνωστο γι'αυτούς και

φαινομενικά εχθρικό και καχύποπτο, απέναντί τους, περιβάλλον. Σημειώνεται ότι πριν οδηγηθούν σε Κατάστημα Κράτησης οι άνθρωποι αυτοί είχαν συνήθως περάσει από κάποιο κέντρο κράτησης και Ελληνικό Δικαστήριο το οποίο εξέδιδε την παραγγελία της προσωρινής τους κράτησης σε «ειδικό χώρο», ήτοι να κρατούνται κεχωρισμένοι από τους άλλους ποινικούς κρατουμένους. Συχνά, ο «ειδικός χώρος κράτησης» είτε ήταν ήδη κορεσμένος, είτε δεν υπήρχε καν και ο εκάστοτε Προϊστάμενος καλούταν να βρει μία λύση ανάγκης. Η συγγραφέας θυμάται κάποιες φορές να γίνεται άλλοτε, επιτυχημένη και άλλοτε όχι, προσπάθεια μετατροπής χώρων απομόνωσης σε ειδικούς χώρους κράτησης για να μπορέσουν να φιλοξενηθούν οι εν λόγω μη νόμιμοι μετανάστες.

Στην έκθεσή του, ο προαναφερόμενος Ειδικός Εισηγητής του Ο.Η.Ε. αποφαίνεται ότι «*…η Ελλάδα δεν πρέπει να είναι εκείνη που φέρει μόνη το βάρος υποδοχής της μεγάλης πλειοψηφίας του συνόλου των παράνομων μεταναστών που εισέρχονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 2010. Πρόκειται για ένα πραγματικά ευρωπαϊκό πρόβλημα το οποίο χρειάζεται μια κοινή ευρωπαϊκή λύση και όχι απλά ενίσχυση των ευρωπαϊκών συνόρων με τη FRONTEX*». Σε δήλωσή του στις 15.12.2009 και σε κοινή του εμφάνιση με τον εκτελεστικό διευθυντή της Frontex κ. Ilkka Laitinen, ο τότε Υπουργός Προστασίας του Πολίτη Μιχάλης Χρυσοχοΐδης, είχε αναφέρει ότι το 75% των λαθρομεταναστών που κατευθύνονται ή καταλήγουν στην Ε.Ε., περνούν από την Ελλάδα, λόγος για τον οποίο και η παρουσία και συνδρομή της Frontex κρίνεται πολύ σημαντική (Το Βήμα, 2009).

Είναι όμως τα κέντρα υποδοχής το μοναδικό μέρος στο οποίο οι μετανάστες αντιμετωπίζουν τέτοιου είδους συμπεριφορές;

Το 2009, η Κουντούρη, μέσα από μια ιστορική αναδρομή της μετανάστευσης στην Ελλάδα και του τρόπου που άλλαξε η εικόνα των μεταναστών με το πέρασμα των χρόνων, διακρίνει τρία διαφορετικά στάδια στη διαδικασία αυτή. Στο πρώτο στάδιο, ενώ η ελληνική μετανάστευση στο εξωτερικό έχει παγιώσει στο μυαλό των Ελλήνων μια θετική, τίμια εικόνα της μετανάστευσης, η εικόνα αυτή δεν μεταφέρεται και στους αλλοδαπούς, οι οποίοι βιώνονται ως οικονομική απειλή. Στο δεύτερο στάδιο, η απειλή αυτή προσωποποιείται στο λαθρομετανάστη, ο οποίος συμπυκνώνει το μεταναστευτικό ζήτημα. Τα ΜΜΕ προωθούν και παγιώνουν την εικόνα του παράνομου, απειλητικού μετανάστη, που επιθυμεί να εισέλθει στην Ελλάδα για να την απειλήσει, να αφαιρέσει τα προνόμια των Ελλήνων και να απειλήσει τις ζωές και τις περιουσίες τους. Στο τρίτο

στάδιο, παρατηρείται, για πρώτη φορά, μια θετική αλλαγή. Εμφανίζονται φορείς και οντότητες που προασπίζονται τους μετανάστες. Η πολιτική και κοινωνική αντιπαράθεση διευρύνεται, εφόσον συγκροτούνται πολιτικοί και κοινωνικοί αντιπαρατιθέμενοι πόλοι. Μέσα από την ανάδειξη του κριτικού πλαισίου του ρατσισμού, επιτελείται η μετάβαση από τους «άλλους» στο «εμείς». Το πρόβλημα αλλάζει φορείς και από τους λαθρομετανάστες μεταφέρεται στο εσωτερικό της ελληνικής κοινωνίας. Το μεταναστευτικό συγκροτείται ως κοινωνικό πρόβλημα που αφορά πλέον την ίδια την ελληνική κοινωνία. Η σύγκρουση αποκτά χαρακτηριστικά ηθικής τάξης και η διεκδίκηση αφορά τόσο την ηθική όσο και τη θεσμική αποκατάσταση των οικονομικών μεταναστών (Κουντούρη, 2009: 39-76).

Στον παρακάτω πίνακα αναφέρεται ενδεικτικά ο αριθμός των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα και άλλες ευρωπαϊκές χώρες και των δικαιούχων διεθνούς προστασίας. Το 2011, στα 27 κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υποβλήθηκαν συνολικά (277.400) αιτήματα ασύλου. Οι κυριότερες χώρες καταγωγής αιτούντων άσυλο στην Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν: Αφγανιστάν, Κίνα, Ιράκ, Σερβία, Πακιστάν, Ιράν.

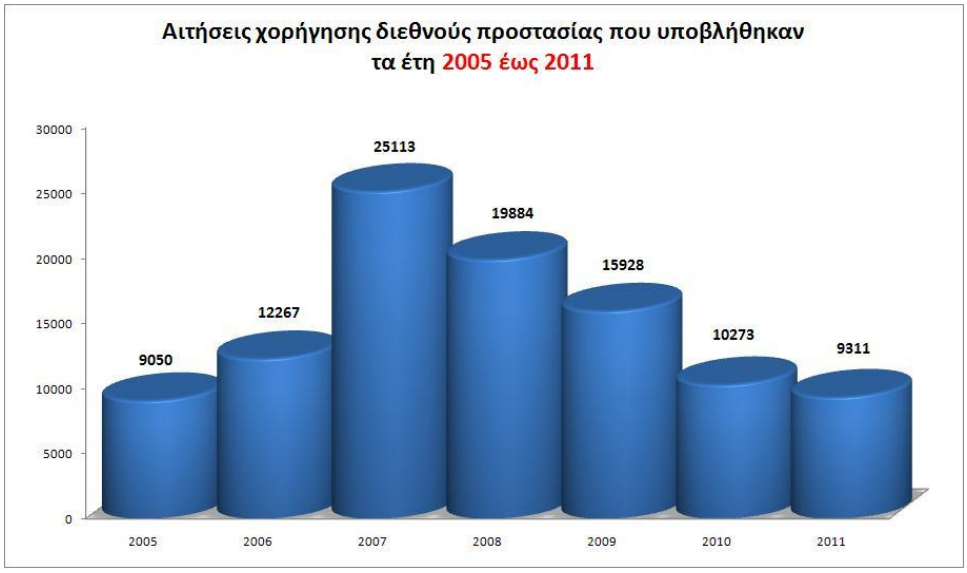
Γαλλία	51.900
Γερμανία	45.700
Ιταλία	34.100
Σουηδία	29.600
Βέλγιο	25.980
Αυστρία	14.430
Ελλάδα	9.310
Μάλτα	1.850
Κύπρος	1.770
Ουγγαρία	1.690
Ιρλανδία	1.290

(Πηγή:http://www.yptp.gr/asylo.php?option=ozo_content&perform=view&id=4257&Itemid=156&lang=&lang=&lang=GR#eurwpaikh_diastash_7)

Στην υποενότητα «Άσυλο και Μετανάστευση» της επίσημης ιστοσελίδας του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη αναφέρεται ότι τα δύο τελευταία έτη, εξαιτίας ενός αριθμού καταδικαστικών αποφάσεων κατά της Ελλάδας σε ζητήματα μεταχείρισης αιτούντων άσυλο, όλες σχεδόν οι χώρες της Ε.Ε. έχουν αναστείλει την επιστροφή αιτούντων άσυλο κατ' εφαρμογή του «Δουβλίνου ΙΙ». Οι αποφάσεις αυτές έκριναν ότι η Ελλάδα δεν εφάρμοζε ένα «δίκαιο και αποτελεσματικό σύστημα ασύλου», με συνέπεια

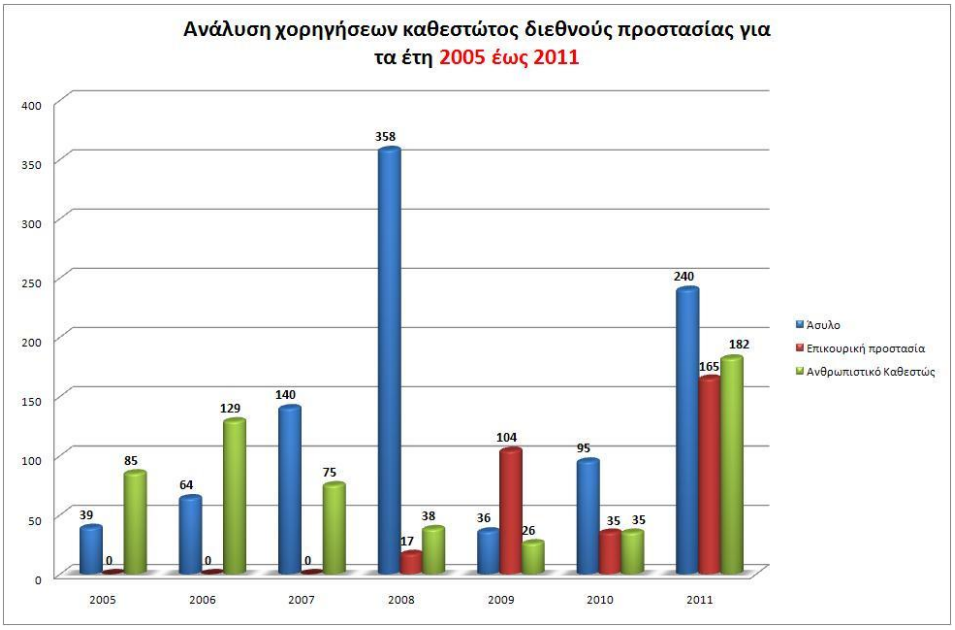
μακρόχρονη αβεβαιότητα για τους αιτούντες άσυλο, και ότι οι συνθήκες διαβίωσης και κράτησης των αιτούντων άσυλο ήταν ανεπαρκείς. Επίσης, σε απάντηση συχνών ερωτήσεων της ίδιας ως άνω ιστοσελίδας αναφέρεται ότι βάσει του Κανονισμού ΕΚ 343/2003 (ονομαζόμενου και «Δουβλίνο ΙΙ»), η πρώτη χώρα εισόδου ενός αλλοδαπού στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχει συνήθως την υποχρέωση να εξετάσει και να αποφανθεί για το αίτημα ασύλου του, γεγονός που σημαίνει ότι όσοι εισήλθαν στην Ε.Ε. έχοντας ως πρώτη χώρα εισόδου την Ελλάδα, ακόμη κι αν καταθέσουν αίτημα ασύλου σε άλλη Ευρωπαϊκή χώρα, θα επιστραφούν στην Ελλάδα για να εξεταστεί το αίτημά τους και εάν αυτό έχει ήδη απορριφθεί στην Ελλάδα, δεν εξετάζεται ξανά.

Στο παρακάτω γράφημα απεικονίζεται ο αριθμός των αιτήσεων διεθνούς προστασίας που υποβλήθηκαν κατά τα έτη 2005 έως 2011. Παρατηρείται μία μεγάλη αύξηση από το 2005 με κορύφωση το 2007 και κατόπιν ακολουθεί μία φθίνουσα πορεία.

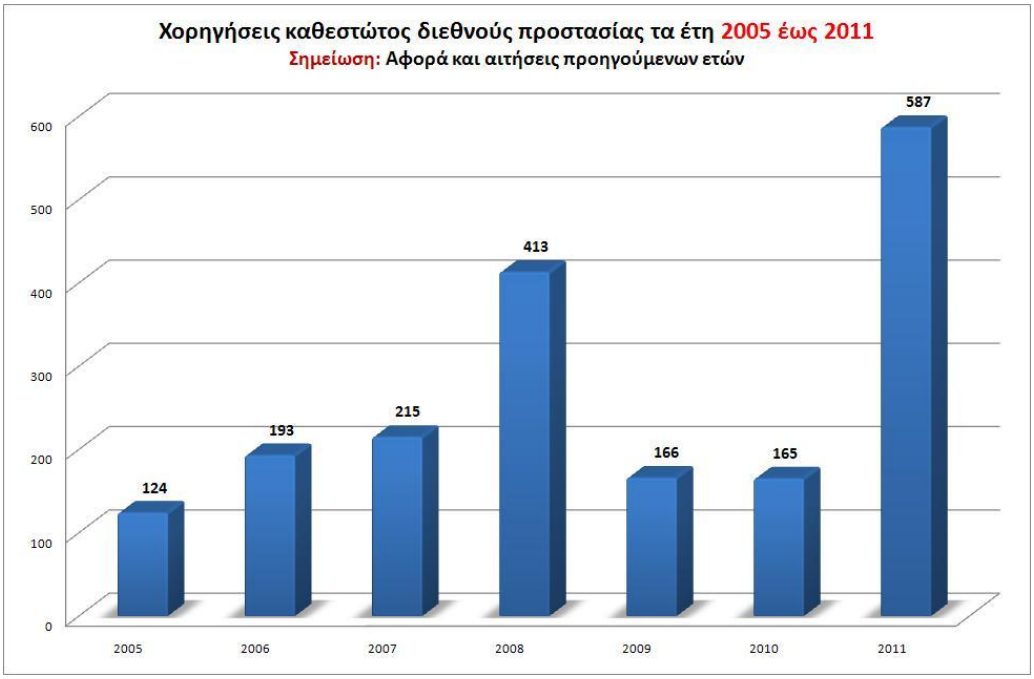

(Πηγή: http://www.astynomia.gr/images/stories//2012/statistics2012/06032012-aitiseis.jpg)

Στο ακόλουθο γράφημα απεικονίζεται η ανάλυση χορηγήσεων καθεστώτος διεθνούς προστασίας για τα έτη 2005 έως 2011.

(Πηγή: http://www.astynomia.gr/images/stories//2012/statistics2012/06032012-analysi.jpg)

(Πηγή: http://www.astynomia.gr/images/stories//2012/statistics2012/06032012-xorigisi.jpg)

Τέλος, ως άνω, απεικονίζονται οι χορηγήσεις καθεστώτος διεθνούς προστασίας κατά τα έτη 2005 έως 2011 (όπου συμπεριλαμβάνονται και αιτήσεις προηγούμενων ετών). Χαρακτηριστική είναι η εντυπωσιακή αύξηση το έτος 2011 που συνάδει με το γεγονός ότι συστάθηκαν οι αρμόδιες επιτροπές της Υπηρεσίας Ασύλου για εξέταση αιτήσεων σε πρώτο και δεύτερο βαθμό.

Κεφάλαιο 4ο

4. Υφιστάμενη Κατάσταση στην Ελλάδα (στατιστικά)

4.1 Ροές μη νόμιμων μεταναστών

4.2 Άδειες μη νόμιμων μεταναστών

Κεφάλαιο 4ο Υφιστάμενη κατάσταση στην Ελλάδα

4.1 Ροές μή νόμιμων μεταναστών

Η κατάσταση στην Ελλάδα το 2011, όσον αφορά στους μη νόμιμους μετανάστες οι οποίοι συλλαμβάνονται για παράνομη είσοδο και παραμονή από αστυνομικές και λιμενικές αρχές, ανά υπηκοότητα, αποτυπώνεται στον παρακάτω πίνακα της επίσημης ιστοσελίδας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη και ειδικότερα της Αστυνομίας (http://www.astynomia.gr):

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΛΛΗΦΘΕΝΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΓΙΑ ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΟ & ΠΑΡΑΜΟΝΗ, ΑΝΑ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ, ΑΠΟ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΕΣ & ΛΙΜΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΕΤΟΥΣ 2011				
Α/Α	**ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΕΣ**	**ΣΥΛΛΗΦΘΕΝΤΕΣ ΑΠΟ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ**	**ΣΥΛΛΗΦΘΕΝΤΕΣ ΑΠΟ ΛΙΜΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ**	**ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ**
1	**ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ**	28.269	259	**28.528**
2	**ΠΑΚΙΣΤΑΝ**	19.975	0	**19.975**
3	**ΑΛΒΑΝΙΑ**	11.731	2	**11.733**
4	**ΜΠΑΓΚΛΑΝΤΕΣ**	5.416	0	**5.416**
5	**ΑΛΓΕΡΙΑ**	5.398	0	**5.398**
6	**ΜΑΡΟΚΟ**	3.404	1	**3.405**
7	**ΙΡΑΚ**	2.838	25	**2.863**
8	**ΣΟΜΑΛΙΑ**	2.234	4	**2.238**
9	**ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ**	1.980	85	**2.065**
10	**ΚΟΝΓΚΟ**	1.855	0	**1.855**
11	**ΣΥΡΙΑ**	1.439	83	**1.522**
12	**ΕΡΥΘΡΑΙΑ**	1.167	5	**1.172**
13	**ΤΥΝΗΣΙΑ**	1.095	0	**1.095**
14	**ΑΙΓΥΠΤΟΣ**	757	238	**995**
15	**ΙΡΑΝ**	941	18	**959**
16	**ΙΝΔΙΑ**	950	0	**950**
17	**ΓΕΩΡΓΙΑ**	879	0	**879**
18	**ΑΚΤΗ ΕΛΕΦΑΝΤΟΣΤΟΥ**	822	0	**822**
19	**ΣΕΝΕΓΑΛΗ**	733	0	**733**
20	**ΝΙΓΗΡΙΑ**	661	0	**661**

21	**ΚΟΜΟΡΕΣ**	562	0	**562**
22	**ΑΓΝΩΣΤΟΣ**	494	0	**494**
23	**ΓΚΑΝΑ**	425	0	**425**
24	**ΣΟΥΔΑΝ**	404	0	**404**
25	**ΛΙΒΑΝΟΣ**	303	0	**303**
26	**ΔΟΜΙΝΙΚΑΝΙΚΗ ΔΗΜ.**	295	0	**295**
27	**ΚΙΝΑ**	270	0	**270**
28	**ΣΡΙ ΛΑΝΚΑ**	266	0	**266**
29	**ΑΓΙΟΣ ΔΟΜΙΝΙΚΟΣ**	247	0	**247**
30	**ΤΟΥΡΚΙΑ**	205	35	**240**
31	**ΓΟΥΙΝΕΑ**	184	0	**184**
32	**ΛΙΒΥΗ**	166	0	**166**
33	**ΜΥΑΝΜΑΡ**	161	0	**161**
34	**ΚΑΜΕΡΟΥΝ**	143	0	**143**
35	**ΜΑΛΙ**	137	0	**137**
36	**ΣΙΕΡΑ ΛΕΟΝΕ**	124	0	**124**
37	**ΡΩΣΙΑ**	123	0	**123**
38	**ΜΠΟΥΡΓΚΙΝΑ ΦΑΣΟ**	116	0	**116**
39	**ΟΥΚΡΑΝΙΑ**	111	0	**111**
40	**ΓΚΑΜΠΙΑ**	102	1	**103**
41	**ΜΑΥΡΙΤΑΝΙΑ**	97	0	**97**
42	**ΝΕΠΑΛ**	91	0	**91**
43	**ΚΟΥΒΕΪΤ**	83	0	**83**
44	**ΑΙΘΙΟΠΙΑ**	70	1	**71**
45	**ΑΡΜΕΝΙΑ**	63	0	**63**
46	**ΜΟΛΔΑΒΙΑ**	59	0	**59**
47	**ΡΟΥΑΝΤΑ**	57	0	**57**
48	**ΚΟΣΥΦΟΠΕΔΙΟ**	53	0	**53**
49	**Π.Γ.Δ.Μ.**	52	0	**52**
50	**ΤΑΝΖΑΝΙΑ**	44	0	**44**
51	**ΤΟΝΓΚΟ**	42	0	**42**
52	**ΚΕΝΥΑ**	38	0	**38**
53	**ΑΠΑΤΡΙΔΕΣ**	37	0	**37**
54	**ΥΕΜΕΝΗ**	34	0	**34**
55	**ΑΓΚΟΛΑ**	33	0	**33**

56	**ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ**	33	0	**33**
57	**ΣΕΡΒΙΑ**	32	0	**32**
58	**ΜΟΓΓΟΛΙΑ**	25	0	**25**
59	**ΙΟΡΔΑΝΙΑ**	23	0	**23**
60	**ΚΟΥΒΑ**	22	0	**22**
61	**ΒΙΕΤΝΑΜ**	20	0	**20**
62	**ΛΙΒΕΡΙΑ**	20	0	**20**
63	**ΟΥΓΚΑΝΤΑ**	15	0	**15**
64	**ΔΥΤΙΚΗ ΣΑΧΑΡΑ**	13	0	**13**
65	**ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΑ**	13	0	**13**
66	**ΚΑΖΑΚΣΤΑΝ**	11	0	**11**
67	**ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ (ΠΡΩΗΝ)**	10	0	**10**
68	**ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ**	10	0	**10**
69	**ΛΑΪΚΗ ΔΗΜ. ΚΟΡΕΑΣ**	10	0	**10**
70	**ΝΙΓΗΡΑ**	10	0	**10**
71	**ΚΟΛΟΜΒΙΑ**	8	0	**8**
72	**ΧΟΝΓΚ ΚΟΝΓΚ**	8	0	**8**
73	**ΜΑΛΑΙΣΙΑ**	7	0	**7**
74	**ΟΥΖΜΠΕΚΙΣΤΑΝ**	7	0	**7**
75	**ΒΕΝΕΖΟΥΕΛΑ**	6	0	**6**
76	**ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ**	6	0	**6**
77	**ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ**	5	0	**5**
78	**ΜΠΕΝΙΝ**	5	0	**5**
79	**ΠΕΡΟΥ**	5	0	**5**
80	**ΒΟΣΝΙΑ ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ**	3	0	**3**
81	**ΒΡΑΖΙΛΙΑ**	3	0	**3**
82	**ΖΙΜΠΑΜΠΟΥΕ**	3	0	**3**
83	**ΤΟΥΡΚΜΕΝΙΣΤΑΝ**	3	0	**3**
84	**ΧΙΛΗ**	3	0	**3**
85	**ΒΟΛΙΒΙΑ**	2	0	**2**
86	**ΓΚΑΜΠΟΝ**	2	0	**2**
87	**ΕΚΟΥΑΔΟΡ**	2	0	**2**
88	**ΗΠΑ**	2	0	**2**
89	**ΙΣΡΑΗΛ**	2	0	**2**

90	**ΚΙΡΓΚΙΣΤΑΝ**	2	0	**2**
91	**ΜΠΟΥΡΟΥΝΤΙ**	2	0	**2**
92	**ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ**	2	0	**2**
93	**ΠΑΡΑΓΟΥΑΗ**	2	0	**2**
94	**ΣΙΓΚΑΠΟΥΡΗ**	2	0	**2**
95	**ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ**	1	0	**1**
96	**ΑΪΤΗ**	1	0	**1**
97	**ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ**	1	0	**1**
98	**ΖΑΜΠΙΑ**	1	0	**1**
99	**ΙΣΗΜΕΡΙΝΟΣ**	1	0	**1**
100	**ΚΕΝΤΡΟΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ**	1	0	**1**
101	**ΚΡΟΑΤΙΑ**	1	0	**1**
102	**ΜΑΛΑΟΥΙ**	1	0	**1**
103	**ΜΑΛΒΙΔΕΣ**	1	0	**1**
104	**ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ**	1	0	**1**
105	**ΜΕΞΙΚΟ**	1	0	**1**
106	**ΜΠΟΥΤΑΝ**	1	0	**1**
107	**ΝΟΤΙΟΣ ΚΟΡΕΑ**	1	0	**1**
108	**ΣΑΛΒΑΔΟΡ**	1	0	**1**
109	**ΣΑΟΥΔΙΚΗ ΑΡΑΒΙΑ**	1	0	**1**
110	**ΤΑΫΛΑΝΔΗ**	1	0	**1**
111	**ΤΣΙΜΠΟΥΤΙ**	1	0	**1**
ΣΥΝΟΛΟ		**98.611**	**757**	**99.368**

(Πηγή: http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=5071&Itemid=429&lang=)

Χαρακτηριστική είναι η μεγάλη δυσαναλογία μεταξύ των συλληφθέντων από αστυνομικές αρχές και των αντιστοίχων από λιμενικές αρχές.

Τα στοιχεία αυτά δεν προσφέρονται για συμπεράσματα αναφορικά με τις παράνομες πύλες εισόδου μεταναστών, ενδείκνυνται όμως για τον εμπλουτισμό μίας άλλης συζήτησης. Όπως αναφέρθηκε ήδη, αυτό ενδέχεται να οφείλεται στη δυσκολία που παρουσιάζει η φύλαξη και συνεχής παρουσία σε όλη την έκτασή τους των θαλασσίων συνόρων της Ελλάδας και της ακτογραμμής της. Συνέπεια αυτού, η σύλληψη μεταναστών χωρίς χαρτιά στο εσωτερικό της χώρας από τις αστυνομικές αρχές κατά τη διάρκεια επιχειρήσεων, όπως η πρόσφατη «Ξένιος Δίας» σε Αθήνα (Ηλεκτρονική

Εφημερίδα «Πρώτο Θέμα», 05.10.2012), Πάτρα (Ηλεκτρονική Εφημερίδα «Πρώτο Θέμα», 04.10.2012) και αλλού.

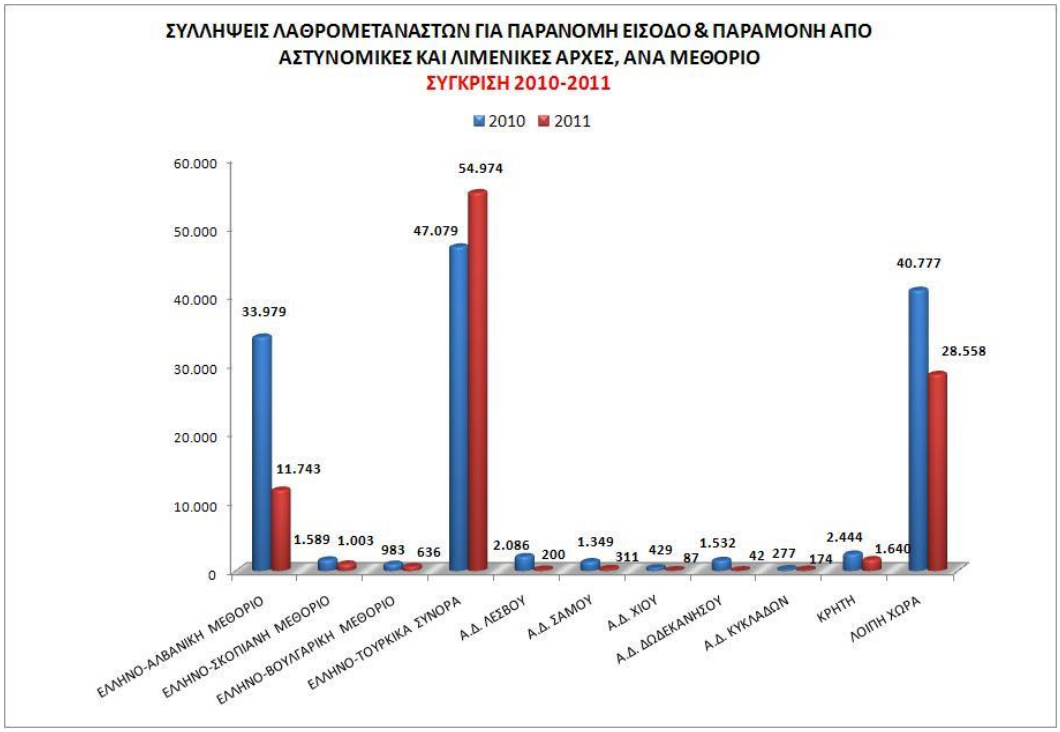
Επίσης στον παρακάτω πίνακα απεικονίζεται η ποσοστιαία μεταβολή κατά τα έτη 2010-2011 των συλληφθέντων λαθρομεταναστών για παράνομη είσοδο και παραμονή από αστυνομικές και λιμενικές αρχές ανά μεθόριο.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΛΛΗΦΘΕΝΤΩΝ ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΓΙΑ ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΟ & ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΑΠΟ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΕΣ & ΛΙΜΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ			
	ΕΤΟΣ 2010	**ΕΤΟΣ 2011**	**ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ**
ΕΛΛΗΝΟ-ΑΛΒΑΝΙΚΗ ΜΕΘΟΡΙΟ	33.979	11.743	**-65,44%**
ΕΛΛΗΝΟ-ΣΚΟΠΙΑΝΗ ΜΕΘΟΡΙΟ	1.589	1.003	**-36,88%**
ΕΛΛΗΝΟ-ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΜΕΘΟΡΙΟ	983	636	**-35,30%**
ΕΛΛΗΝΟ-ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΧΕΡΣΑΙΑ ΣΥΝΟΡΑ	47.079	54.974	**16,77%**
Α.Δ. ΛΕΣΒΟΥ	2.086	200	**-90,41%**
Α.Δ. ΣΑΜΟΥ	1.349	311	**-76,95%**
Α.Δ. ΧΙΟΥ	429	87	**-79,72%**
Α.Δ. ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	1.532	42	**-97,26%**
Α.Δ. ΚΥΚΛΑΔΩΝ	277	174	**-37,18%**
ΚΡΗΤΗ	2.444	1.640	**-32,90%**
ΛΟΙΠΗ ΧΩΡΑ	40.777	28.558	**-29,97%**
ΣΥΝΟΛΟ	**132.524**	**99.368**	**-25,02%**
ΣΥΛΛΗΦΘΕΝΤΕΣ ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΠΡΟΕΡΧΟΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΕΛΛΗΝΟ-ΤΟΥΡΚΙΚΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΣΥΝΟΡΑ			
	ΑΠΟ ΕΛ.ΑΣ.	**ΑΠΟ Λ.Σ.**	**ΣΥΝΟΛΟ**

ΕΤΟΣ 2010	3.440	1.750	**5.190**
ΕΤΟΣ 2011	361	669	**1.030**
ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ	**-89,51%**	**-61,77%**	**-80,15%**

(Πηγή: http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=5071&Itemid=429&lang=)

Στον ως άνω πίνακα όπου αποτυπώνεται η ποσοστιαία μεταβολή κατά τα έτη 2010-2011 των συλληφθέντων λαθρομεταναστών που προέρχονται από τα ελληνοτουρκικά θαλάσσια σύνορα, παρατηρείται μία χαρακτηριστική συνολική μείωση της τάξης του 80,15% των μη νόμιμων μεταναστών που εισέρχονται από τα θαλάσσια σύνορα, γεγονός που συνάδει με την άποψη ότι το φαινόμενο κατά το εν λόγω διάστημα είχε μετατοπισθεί περισσότερο στα χερσαία σύνορα και δη στον Έβρο, σύμφωνα και με τα αποτελέσματα της ποιοτικής έρευνας (η οποία διενεργήθηκε μέσα στο ίδιο περίπου διάστημα).

(Πηγή: http://www.astynomia.gr/images/stories//2012/photos1012/27012012-syl_methorio_10-11.jpg)

Στο ως άνω γράφημα αναπαριστάται η προαναφερθείσα σύγκριση των ετών 2010-2011 όσον αφορά στις συλλήψεις λαθρομεταναστών για παράνομη είσοδο και παραμονή από αστυνομικές και λιμενικές αρχές, ανά μεθόριο. Είναι χαρακτηριστική όπως προαναφέρθηκε η συντριπτική μείωση των ροών προς τις νησιωτικές περιοχές και χαρακτηριστική η αντίστοιχη αύξηση αυτών προς τα ελληνοτουρκικά σύνορα (Έβρος) κατά το εν λόγω πάντα διάστημα.

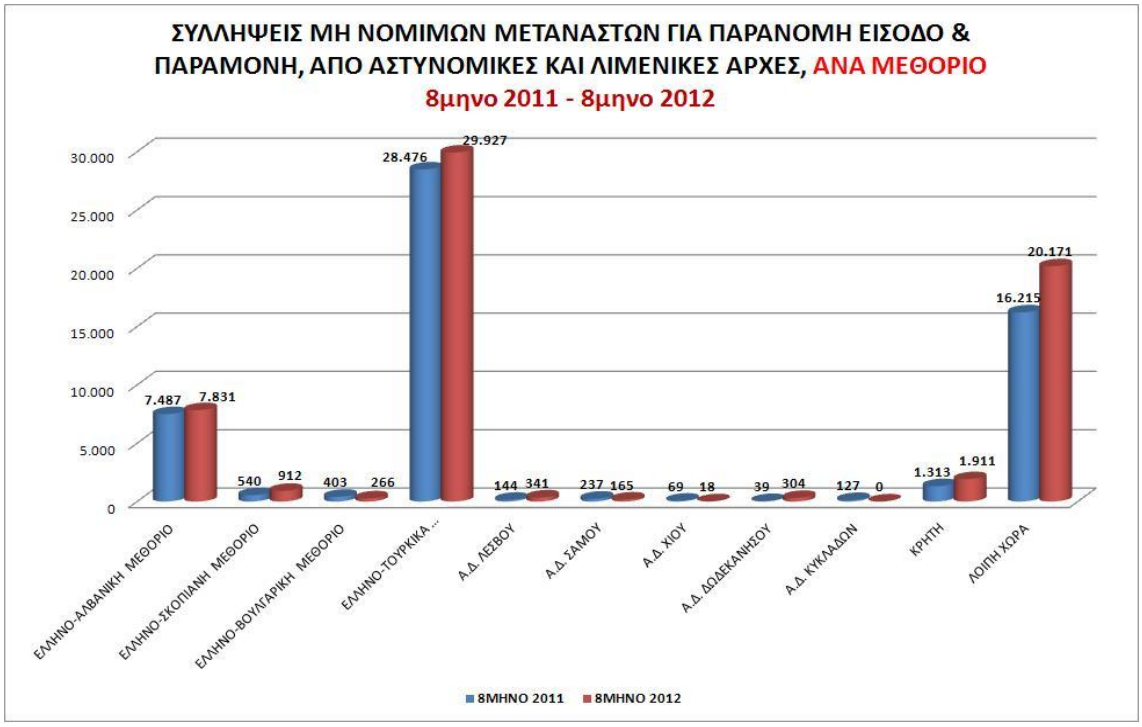
Η εν λόγω μείωση των συλλήψεων μεταναστών λόγω παράνομης εισόδου ή παραμονής στην Ελλάδα που παρατηρείται στα νησιά του Αιγαίου, καταδεικνύει τη δράση της Frontex στην περιοχή. Παράλληλα, και σε συνδυασμό με τα στοιχεία για την Ελληνοτουρκική μεθόριο, φαίνεται ότι η ένταση των ελέγχων στις νησιωτικές περιοχές άλλαξε μία παραδοσιακή πύλη παράνομης εισόδου μεταναστών, χωρίς όμως να μειώσει γενικά τις ροές προς την Ελλάδα. Το στοιχείο αυτό παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς προκαλεί την επιχειρηματολογία που υποστηρίζει την «καταπολέμηση» της παράνομης μετανάστευσης, μέσω των ελέγχων και της καταστολής. Όπως αναφέρουν οι Antoine Pécoud και Paul de Guchteneire στο άρθρο τους για τη Διεθνή Μετανάστευση, τους Συνοριακούς Ελέγχους και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (Pécoud, A., de Guchteneire, P., 2006 :71) «*...Τέτοιου είδους επενδύσεις στους ελέγχους των μεταναστευτικών ροών έρχονται σε αντίθεση, εάν συγκρίνει κανείς το κόστος με την αποτελεσματικότητά τους. Αν και είναι δύσκολο να καταμετρηθεί το αποτέλεσμά τους για την αποτροπή των εν δυνάμει μεταναστών, η επιμονή της μη νόμιμης μετανάστευσης δείχνει πώς ακόμη και εξελιγμένες μορφές τέτοιων ελέγχων δεν αποτρέπουν στην πραγματικότητα τις μετακινήσεις των ανθρώπων... Αυστηρότερα μέτρα ελέγχου δεν φαίνεται να φτάνουν τον αρχικό στόχο τους, και έχουν γίνει σημαντικές σχετικές συζητήσεις για την ικανότητα των κρατών να ελέγξουν τη μετανάστευση*» (Cornelius et al 2004, Freeman 1994, Joppke 1998 στο Pécoud, A., de Guchteneire, P., 2006 :71).

Πιο συγκεκριμένα, στοιχεία (από την Ηλεκρονική έκδοση της Εφημερίδας Economist, 14.01.2012) δείχνουν ότι η παράνομη είσοδος μεταναστών από τα σύνορα με την Αλβανία όχι μόνο έχει μειωθεί, αλλά παρουσιάζεται πλέον και μία αντίστροφη ροή, που αφορά επιστροφές Αλβανών υπηκόων στην Αλβανία. Η τάση αυτή που αποδίδεται στην οικονομική κρίση που πλήττει την Ελλάδα και που άρχισε να γίνεται εμφανής από

το 2009, ενδέχεται να έχει συμβάλει στη μείωση που παρατηρείται στα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία.

Σε κάθε περίπτωση δεν θα πρέπει να αγνοείται το γεγονός ότι ο αριθμός των συλλήψεων παράνομα εισελθέντων, διαμενόντων ή εργαζομένων στη χώρα μεταναστών, δεν εξαρτάται αποκλειστικά από τις ροές προς τη χώρα αυτές καθ' εαυτές, αλλά και από τα ποσοτικά και ποιοτικά χαρακτηριστικά των ελέγχων που διενεργούνται από τα αρμόδια σώματα ασφαλείας. Έτσι, η μείωση των συλλήψεων στα βόρεια σύνορα της χώρας θα μπορούσε να σημαίνει επίσης τη μείωση της έντασης των ελέγχων στα συγκεκριμένα σύνορα σε σχέση με προηγούμενα χρόνια. Καθώς το επιχείρημα αυτό χρειάζεται περισσότερα στοιχεία για να αναπτυχθεί, θα μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο περαιτέρω έρευνας στο μέλλον.

Στο παρακάτω γράφημα απεικονίζεται η σύγκριση οκταμήνων 2011 και 2012 όσον αφορά στους συλληφθέντες μη νόμιμους μετανάστες για παράνομη είσοδο και παραμονή, από αστυνομικές και λιμενικές αρχές ανά μεθόριο.

(Πηγή: http://www.astynomia.gr/images/stories//2012/statistics2012/14092012-syl_meth.jpg)

Σημειώνεται ότι εν συγκρίσει με τα έτη 2010-2011 εμφανίζεται τώρα μία σχετική αύξηση στις ροές προς τη Λέσβο, τα Δωδεκάνησα και την Κρήτη ενώ η αντίστοιχη αύξηση προς τα Ελληνοτουρκικά σύνορα εμφανίζεται φθίνουσα.

Ακολουθούν δύο χαρτογραφικές απεικονίσεις της εισόδου μη νόμιμων μεταναστών από τα θαλάσσια σύνορα της χώρας όπου διαφαίνεται μία μείωση κατά 71,62% για το διάστημα 2010-2011 και μία αύξηση κατά 41,99% κατά το διάστημα 8μηνο 2011 - 8μηνο 2012, γεγονός που για μία ακόμη φορά επιβεβαιώνει ότι έχει αρχίσει να αλλάζει η φορά των μεταναστευτικών ροών οι οποίες φαίνεται να επιστρέφουν στις νησιωτικές περιοχές. Και οι δύο χάρτες δημιουργήθηκαν με λογισμικό ArcGIS, έκδοση 10 της εταιρείας ESRIE. Τα στοιχεία έχουν ληφθεί από την επίσημη ιστοσελίδα της Αστυνομίας του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη κι έχουν υποστεί επεξεργασία από τη συγγραφέα.

Σημειώνεται ότι όλα τα εν λόγω στατιστικά στοιχεία απαντούν στο ερώτημα «ποιοί εισέρχονται κι από πού» που είχε τεθεί σε προηγούμενη ενότητα.

Χάρτης 1:Συλληφθέντες μη νόμιμοι μετανάστες για παράνομη είσοδο και παραμονή τα έτη 2010-2011.

Χάρτης 2:Συλληφθέντες μη νόμιμοι μετανάστες για παράνομη είσοδο και παραμονή για την περίοδο οκτάμηνο 2011-οκτάμηνο2012

4.2. Άδειες παραμονής νόμιμων μεταναστών

Για τη συγγραφή του εν λόγω υποκεφαλαίου ζητήθηκαν επίσημα στατιστικά στοιχεία αδειών παραμονής από τη Γενική Δ/νση Μεταναστευτικής Πολιτικής και Κοινωνικής Ένταξης της Γενικής Γραμματείας Πληθυσμού και Κοινωνικής Συνοχής του Υπουργείου Εσωτερικών η οποία και ανταποκρίθηκε. Τα αρχικά στοιχεία που εστάλησαν αφορούν αλλοδαπούς με ισχυρή άδεια διαμονής κατά κατηγορία αδείας-εθνικότητα-υπηρεσία έκδοσης μέσα σε κάθε έτος αναφοράς τα οποία, εν συνεχεία, επεξεργάσθηκαν από τη συγγραφέα οπότε και προέκυψε ο παρακάτω πίνακας ο οποίος αναφέρεται στις νησιωτικές περιοχές (Σάμος, Χίος, Κυκλάδες, Δωδεκάνησα, Λέσβος, Ηράκλειο, Λασίθι, Ρέθυμνο, Χανιά, Ζάκυνθος, Κέρκυρα, Κεφαλλονιά και Λευκάδα).

ΑΔΕΙΕΣ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΣΤΙΣ ΝΗΣΙΩΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΤΑ ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ				
Α/Α	**ΥΠΗΚΟΟΤΗΤΑ**	**Έτος 2010**	**Έτος 2011**	**Έτος 2012 (8 μηνο)**
1	Belarus SSR	12	64	14
2	ΑΓ. ΜΑΥΡΙΚΙΟΣ	3	3	3
3	ΑΖΕΡΜΠΑΪΤΖΑΝ	2	2	2
4	ΑΙΓΥΠΤΟΣ	1622	1487	1293
5	ΑΙΘΙΟΠΙΑ	17	18	19
6	ΑΪΤΗ	1	1	1
7	ΑΚΤΗ ΕΛΕΦΑΝΤΟΣΤΟΥ	1	1	1
8	ΑΛΒΑΝΙΑ	61518	58931	50811
9	ΑΛΓΕΡΙΑ	95	99	89
10	ΑΝΓΚΟΛΑ	1	1	1
11	ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	19	25	16
12	ΑΡΜΕΝΙΑ	346	343	330
13	ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ	81	82	75
14	ΑΦΓΑΝΙΣΤΑΝ	15	14	14
15	ΒΕΝΕΖΟΥΕΛΑ	19	19	18
16	ΒΙΕΤΝΑΜ	5	5	5
17	ΒΟΣΝΙΑ-ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ	97	94	84
18	ΒΟΛΙΒΙΑ	1	2	1
19	ΒΡΑΖΙΛΙΑ	99	102	88

20	ΓΕΩΡΓΙΑ	1717	1712	1580
21	ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ (ΣΕΡΒΙΑ-ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ)	446	395	350
22	ΓΚΑΝΑ	7	7	6
23	ΓΟΥΑΤΕΜΑΛΑ	1	1	0
24	ΓΟΥΪΑΝΑ	1	1	1
25	ΓΟΥΪΝΕΑ	1	1	1
26	ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΟΥ ΚΟΝΓΚΟ	2	2	2
27	ΔΟΜΙΝΙΚΑ	2	3	3
28	ΔΟΜΙΝΙΚΑΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ	47	44	42
29	ΗΝ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ. ΜΕΓ ΒΡΕΤΑΝΙΑΣ - ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	2	2	2
30	ΕΛ ΣΑΛΒΑΔΟΡ	3	3	3
31	ΕΡΥΘΡΑΙΑ	1	1	1
32	ΖΑΜΠΙΑ	5	5	5
33	ΖΙΜΠΑΜΠΟΥΕ	3	4	2
34	ΗΝ. ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ - ΗΠΑ	363	376	361
35	ΗΠΑ-ΚΤΗΣΕΙΣ ΜΙΚ. ΝΗΣΩΝ ΕΙΡΗΝΙΚΟΣ	1	1	1
36	ΙΑΠΩΝΙΑ	33	32	28
37	ΙΝΔΙΑ	1405	1437	1384
38	ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ	12	14	14
39	ΙΟΡΔΑΝΙΑ	40	34	29
40	ΙΡΑΚ	33	32	31
41	ΙΡΑΝ	39	36	30
42	ΙΣΗΜΕΡΙΝΟΣ	8	7	7
43	ΙΣΡΑΗΛ	34	31	34
44	ΚΑΖΑΧΣΤΑΝ	62	59	55
45	ΚΑΜΕΡΟΥΝ	16	22	14
46	ΚΑΝΑΔΑΣ	98	98	98
47	ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΚΟΣΟΒΟΥ ΥΠΟ ΠΡΟΣ. ΔΙΟΙΚ. ΟΗΕ	91	90	77
48	ΚΕΝΥΑ	10	9	8
49	ΚΙΝΑ	253	263	243

50	ΚΙΡΓΙΖΙΑ	10	8	6
51	ΚΟΛΟΜΒΙΑ	29	25	26
52	ΚΟΝΓΚΟ	11	14	9
53	ΚΟΡΕΑ (ΝΟΤΙΟΣ)	12	10	9
54	ΚΟΣΤΑ ΡΙΚΑ	2	2	2
55	ΚΟΥΒΑ	43	41	38
56	ΚΡΟΑΤΙΑ	45	43	37
57	ΛΕΥΚΟΡΩΣΙΑ	312	307	297
58	ΛΙΒΑΝΟΣ	54	56	55
59	ΛΙΒΕΡΙΑ	1	1	1
60	ΛΙΒΥΗ	3	3	2
61	ΜΑΔΑΓΑΣΚΑΡΗ	2	1	1
62	ΜΑΛΑΙΣΙΑ	3	4	4
63	ΜΑΛΙ	1	1	1
64	ΜΑΡΟΚΟ	116	121	110
65	ΜΑΥΡΙΤΑΝΙΑ	1	3	3
66	ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ	33	32	30
67	ΜΕΞΙΚΟ	21	30	20
68	ΜΟΓΓΟΛΙΑ	1	1	1
69	ΜΟΖΑΜΒΙΚΗ	1	1	1
70	ΜΟΛΔΑΒΙΑ	1739	1656	1497
71	ΜΠΑΝΓΚΛΑΝΤΕΣ	150	155	135
72	ΜΠΑΧΡΕΪΝ	1	1	1
73	ΜΠΟΥΡΟΥΝΤΙ	1	1	1
74	ΜΥΑΝΜΑΡ (ΒΙΡΜΑΝΙΑ)	2	2	2
75	ΝΑΜΙΜΠΙΑ	2	2	2
76	ΝΕΑ ΖΗΛΑΝΔΙΑ	22	21	21
77	Ν. ΠΡΑΣΙΝΟΥ ΑΚΡΩΤΗΡΙΟΥ	2	2	2
78	ΝΙΓΗΡΑΣ	0	0	1
79	ΝΙΓΗΡΙΑ	47	47	50
80	ΝΙΚΑΡΑΓΟΥΑ	1	1	1
81	ΝΟΤΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ	76	76	78
82	ΟΝΔΟΥΡΑ	2	2	2
83	ΟΥΓΚΑΝΤΑ	7	5	6
84	ΟΥΖΜΠΕΚΙΣΤΑΝ	73	76	71
85	ΟΥΚΡΑΝΙΑ	3103	3024	3007

86	ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΗ	24	5	4
87	ΠΑΚΙΣΤΑΝ	423	453	399
88	ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ	23	18	18
89	ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΑΚΗ ΑΡΧΗ	5	4	5
90	ΠΑΝΑΜΑΣ	1	1	1
91	ΠΑΡΑΓΟΥΑΗ	2	2	4
92	ΠΕΡΟΥ	28	30	27
93	ΠΡΟΣΩΠΟ ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΥΠΗΚ. & ΕΘΝΙΚ. & ΔΕΝ ΕΜΠΙΠΤΕΙ ΣΤΙΣ ΧΧΑ-Β-C	1	1	1
94	ΠΡΩΗΝ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΚΗ ΔΗΜ. ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	402	365	352
95	ΡΩΣΙΑ	2035	2084	2344
96	ΣΑΜΟΑ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ	1	1	1
97	ΣΑΝ ΤΟΜΕ & ΠΡΙΝΤΣΙΠΕ	1	1	1
98	ΣΕΝΕΓΑΛΗ	5	5	5
99	ΣΕΡΒΙΑ	669	668	658
100	ΣΕΡΒΙΑ-ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ	4	3	2
101	ΣΕΫΧΕΛΛΕΣ	1	1	0
102	ΣΙΕΡΑ ΛΕΟΝΕ	2	2	2
103	ΣΙΝΓΚΑΠΟΥΡΗ	1	1	1
104	ΣΟΥΑΖΙΛΑΝΔΗ	1	1	1
105	ΣΟΥΔΑΝ	13	14	11
106	ΣΡΙ ΛΑΝΚΑ	22	24	23
107	ΣΥΡΙΑ	1770	1646	1505
108	ΤΑΪΒΑΝ	3	3	3
109	ΤΑΪΛΑΝΔΗ	132	145	139
110	ΤΟΥΡΚΙΑ	186	177	169
111	ΤΟΥΡΚΜΕΝΙΣΤΑΝ	2	2	2
112	ΤΥΝΗΣΙΑ	113	119	115
113	ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ	601	581	501
114	ΧΙΛΗ	18	15	14
115	ΧΟΝΓΚ ΚΟΝΓΚ	0	1	0
ΣΥΝΟΛΟ		**81108**	**78163**	**69115**

Όσον αφορά στην ως άνω κατανομή των αδειών παραμονής ως προς την υπηκοότητα των μεταναστών, χαρακτηριστική είναι η επικράτηση των Αλβανών υπηκόων με ποσοστά 75,85% για το 2010, 75,40% για το 2011 και 73,52% για το οκτάμηνο του 2012. Τη «μερίδα του λέοντος» καταλαμβάνουν μαζί με τους Αλβανούς υπηκόους και οι Αιγύπτιοι, Γεωργιανοί, Ινδοί, Μολδαβοί, Ουκρανοί, Ρώσοι και Σύριοι ενώ ακολουθούν με λίγο μικρότερη αλλά σημαντική συμμετοχή οι Αρμένιοι, Βραζιλιάνοι, Σέρβοι-Μαυροβούνιοι, Αμερικανοί (Η.Π.Α.) Κινέζοι, Λευκορώσοι, Μαροκινοί, Μπαγκλαντεσιανοί, Πακιστανοί, υπήκοοι Πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας, Φιλιππινέζοι, Ταϋλανδέζοι, Τούρκοι και Τυνήσιοι.

Παρατηρείται μία μικρή μείωση στις άδειες παραμονής στις νησιωτικές περιοχές από το 2010 στο 2011 της τάξης του 3,6%, ενώ από το 2011 στο 2012 παρουσιάζεται μία αυξητική τάση. Δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί ακριβής σύγκριση λόγω του ότι τα στοιχεία του 2012 αναφέρονται στο οκτάμηνο 2012 ενώ εκείνα του 2011 σε ολόκληρο το έτος, πλην όμως με αναλογικούς υπολογισμούς, η εν λόγω αύξηση εκτιμάται ότι ξεπερνά το 30%.

Τα στοιχεία των αδειών παραμονής συμβαδίζουν με την εξέλιξη των μη νόμιμων ροών στις νησιωτικές περιοχές, ήτοι ακολουθούν μείωση από το 2010 στο 2011 και αυξητική τάση μέσα στο 2012. Είναι πλέον εμφανές, ότι οι νησιωτικές περιοχές έχουν βρεθεί και πάλι στην επικαιρότητα λόγω ακριβώς αυτής της αλλαγής κατεύθυνσης των μεταναστευτικών ροών, γεγονός το οποίο, όπως έχει προαναφερθεί, αναδεικνύεται και σε πρόσφατο σχετικό δημοσίευμα (03.09.2012) της ηλεκτρονικής έκδοσης της εφημερίδας «Το Βήμα».

Κεφάλαιο 5ο

Μη νόμιμη μετανάστευση & νησιωτικές περιοχές

5.1 Περιγραφή του προβλήματος στην Ελλάδα

5.2 Επιπτώσεις & γενικά αποτελέσματα

5.3 Εμπειρικό υλικό από συνεντεύξεις ποιοτικής έρευνας

Κεφάλαιο 5^{ο} Μη νόμιμη μετανάστευση και νησιωτικές περιοχές

5.1 Περιγραφή του προβλήματος στην Ελλάδα

Ο στόχος του εν λόγω κεφαλαίου, είναι να παρουσιάσει το πρόβλημα της παράνομης μετανάστευσης στον ελληνικό χώρο, με ιδιαίτερη έμφαση στις νησιωτικές περιοχές. Οι νησιωτικές περιοχές, αποτελούν συνώνυμο του ελληνικού κράτους. Στην Ελλάδα υπάρχει πληθώρα νησιών, κάτι που την καθιστά ελκυστικό τουριστικό, αλλά και μεταναστευτικό προορισμό. Οι μετανάστες εισέρχονται στο ελληνικό έδαφος με δύο τρόπους. Είτε διασχίζοντας με τα πόδια τα ελληνοτουρκικά σύνορα στην περιοχή του Έβρου ή της Βορείας Ηπείρου, ανάλογα με την προέλευσή τους, είτε περνώντας από την Τουρκία, μέσω θαλλάσης στα νησιά του Βορείου Αιγαίου, που είναι τα πιο κοντινά στα σύνορα.

Όπως αναφέρθηκε και στο πρώτο κεφάλαιο, τα στοιχεία για το συνολικό αριθμό των μεταναστών και ειδικότερα για τον υπολογισμό των παράνομα διαμένοντων, είναι ανεπαρκή και βασίζονται κυρίως σε εκτιμήσεις και στην προσαρμογή των στατιστικών στοιχείων της απογραφής του 2001.

Το Ι.ΜΕ.ΠΟ., με βάση τις απελάσεις που πραγματοποιήθηκαν στη δεκαετία 1991-2001, υπολογίζει τους παράνομους μετανάστες περίπου στο μισό εκατομμύριο. Στο πρόγραμμα νομιμοποίησης του 1998 και στην υποβολή αίτησης για λευκή κάρτα, συμετείχαν περίπου 370.000 μετανάστες. Εκτιμάται, ωστόσο, ότι ο αριθμός των παράνομα διαμένοντων είναι μεγαλύτερος, προσθέτοντας έναν αριθμό μεταναστών ως εκτίμηση για όσους δεν προσήλθαν ή δεν κατάφεραν να ολοκληρώσουν τη διαδικασία. Από την άλλη, ο Βασιλείου (2010), αναφέρει ως αριθμό των παράνομων μεταναστών το έτος 2008, τους (200.000). Ο Baldwin-Edwards, προχωρεί ακόμη πιο πέρα, χαρακτηρίζοντας κάθε προσπάθεια υπολογισμού της παράνομης μετανάστευσης «ανούσια» και πως, οι κατά προσέγγιση υπολογισμοί της, γίνονται για να εξυπηρετηθούν πολιτικές σκοπιμότητες και ο καθένας ορίζει τα νούμερα που εξυπηρετούν εκείνον στο σκοπό του.

Σύμφωνα με ρεπορτάζ του Βήματος, «σε 900.000 υπολογίζονται οι- κοινοτικοί και μη- αλλοδαποί που ζουν και εργάζονται στη χώρα μας και καταλαμβάνουν το 8,1% του

συνόλου του πληθυσμού. Περίπου το 1/6 εξ αυτών, δηλαδή 158.000, είναι υπήκοοι χωρών της Ευρώπης των 27, ενώ οι υπόλοιποι- 748.000- προέρχονται από κράτη εκτός Ε.Ε., με την πλειονότητα να έχει αλβανική υπηκοότητα, ήτοι 577.000 άτομα. Συγκεκριμένα, από τους 906.000 μετανάστες που εκτιμά η Eurostat ότι κατοικούν στην Ελλάδα, οι 577.000 προέρχονται από την Αλβανία (με ποσοστό 63,7% στο σύνολο των αλλοδαπών), 22.300 είναι Ουκρανοί (2,5%), 17.200 Γεωργιανοί (1,9%), 16.200 Πακιστανοί (1,8%) και 13.900 Αιγύπτιοι (1,5%)» (ΤΟ ΒΗΜΑ, 17.12.2009).

Σε αντίστοιχο άρθρο της εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ», επιχειρούνται να δοθούν τα πιο πρόσφατα στοιχεία: «Σε 470.000 εκτιμά το Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ) τον αριθμό των παράνομων μεταναστών στη χώρα, αύξηση που πλησιάζει το 60% σε δύο χρόνια. Μελετώντας την κατάσταση των μη νομίμων μεταναστών στη χώρα, ο ερευνητής του ΕΛΙΑΜΕΠ Θάνος Μαρούκης, τους έχει διαχωρίσει σε δύο κατηγορίες: αυτούς που διαβιούν εδώ και χρόνια στην Ελλάδα και αυτούς που δημιούργησαν νεοσυσταθείσες κοινότητες» (ΤΑ ΝΕΑ, 14.01.2011).

Παρατηρείται λοιπόν μια σύγχυση, όσον αφορά τον ακριβή αριθμό των μεταναστών, νόμιμων και παράνομων. Σε απαντήσεις της ποιοτικής έρευνας σχετικά με το θέμα αναφέρονται τα εξής:

- Ότι δεν είναι δυνατή η καταμέτρηση ενός φαινομένου που έχει το χαρακτήρα του άτυπου, όπως στην εν λόγω περίπτωση η μη νόμιμη μετανάστευση, αλλά μπορούν να γίνονται απλά επιστημονικές εκτιμήσεις με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία και κάποιους υπολογισμούς.
- Ότι η πρόσφατη απογραφή, θεωρείται ότι θα μπορέσει να παράσχει ενημερωμένα και ακριβή στοιχεία, τουλάχιστον για τον αριθμό εκείνο των μεταναστών, που διαμένουν στην Ελλάδα, έχοντας τα χαρτιά τους τακτοποιημένα και αυτό, για το χρονικό διάστημα της απογραφής, αλλά ας μην ξεχνάται το γεγονός ότι, με την πολιτική του ελληνικού κράτους να χορηγεί μονοετείς ή διετείς άδειες παραμονής, οι οποίες πολλές φορές λήγουν πριν καν την παραλαβή τους από τα άτομα, η αναλογία των νόμιμων/παράνομων μεταναστών, δεν μπορεί σχεδόν ποτέ να είναι σταθερή και οι υπολογισμοί της, θα γίνονται αναγκαστικά κατά προσέγγιση.

- Ότι από τη στιγμή που είναι αδύνατον να υπολογισθεί με ακρίβεια ο ακριβής αριθμός των παράνομων μεταναστών, θα εξακολουθηθούν να χρησιμοποιούνται τα στοιχεία της απογραφής του 2001, που, κατά προσέγγιση κι εκείνα, καταγράφουν το συνολικό αριθμό των μεταναστών και τα χαρακτηριστικά τους.

Έχοντας σαν στόχο την εξέταση του ζητήματος της μετανάστευσης στις νησιωτικές περιοχές, η συγγραφέας ανατρέχει στα αντίστοιχα δημογραφικά στοιχεία και παρατηρεί ότι:

Η πλειοψηφία των μεταναστών επιλέγει ως τόπο εγκατάστασης τις αστικές περιοχές (80%), ενώ το υπόλοιπο τις αγροτικές. Μεγαλύτερη συγκέντρωση παρατηρείται στην Αττική, ακολουθούν η Θεσσαλονίκη και τα μεγάλα νησιά όπως η Κρήτη, η Ρόδος, η Κέρκυρα και η Ζάκυνθος. Ειδικότερα, το 1/4 των μεταναστών κατανέμεται σε πέντε περιφέρειες, (Πελοπόννησος, Κρήτη, Στερεά Ελλάδα, Δυτική Ελλάδα και Θεσσαλία των οποίων η συμμετοχή κυμαίνεται από 4.0% μέχρι 6,3%), το 3,7% στο Ν. Αιγαίο, από 2,0% μέχρι 2,6% κυμαίνεται η συμμετοχή σε Ανατολική Μακεδονία βρίσκεται αντίστοιχα το 1,3% και το 1,2% αυτών. Η κατά φύλο κατανομή των μεταναστών στις περιφέρειες είναι η εξής : Όσον αφορά τους άνδρες η κατανομή είναι μεγαλύτερη στις περιφέρειες Πελοποννήσου, Στερεάς Ελλάδας, Δυτικής Ελλάδας και Θεσσαλίας, ενώ στις γυναίκες μεγαλύτερη είναι η κατανομή σε Ανατολική Μακεδονία & Θράκη, Κεντρική Μακεδονία, Ιόνια Νησιά, Αττική και Ν. Αιγαίο. Ο διαχωρισμός αυτός έχει να κάνει κυρίως με το είδος του επαγγέλματος που ασκεί το κάθε φύλο, καθώς οι άντρες, απασχολούνται ως επί το πλείστον στον πρωτογενή και στον κατασκευαστικό τομέα, ενώ οι γυναίκες στα επαγγέλματα του τουριστικού κλάδου και στις υπηρεσίες οικιακής φύσεως. (ΙΜΕΠΟ, 2005).

Στον πίνακα που ακολουθεί, απεικονίζεται η κατανομή του αριθμού των μεταναστών ανά φύλο, στις περιφέρειες της χώρας:

Σύνολο Χώρας και Περιφέρειες	**Και τα δύο φύλα**	**Άνδρες**	**Γυναίκες**
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	**7,0%**	**7,7%**	**6,3%**
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	2,5%	2,5%	2,4%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	5,3%	5,8%	4,9%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2,9%	3,4%	2,5%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	4,2%	5,1%	3,4%
ΗΠΕΙΡΟΣ	4,4%	4,9%	4,0%
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	9,1%	9,5%	8,8%

ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	4,7%	5,6%	3,9%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	6,5%	8,3%	4,6%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	7,5%	8,4%	6,5%
ΑΤΤΙΚΗ	9,8%	10,8%	9,0%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	4,7%	5,1%	4,3%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	9,3%	9,1%	9,5%
ΚΡΗΤΗ	6,7%	7,3%	6,2%

Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή Πληθυσμού 2001, Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (Γ. Κρητικίδης)

Με βάση πάντα τα στοιχεία της απογραφής του 2001, οι νεώτεροι μετανάστες εντοπίζονται σε Δυτική Μακεδονία, Θεσσαλία, Ήπειρο, Ιόνια Νησιά και Ν. Αιγαίο, ενώ με βάση τη χώρα καταγωγής, οι μετανάστες κατανέμονται στην ελληνική επικράτεια ως εξής:

Ανατολική Μακεδονία & Θράκη: Βουλγαρία, Γεωργία, Ρωσία, Γερμανία & Αρμενία,

Κεντρική Μακεδονία: Βουλγαρία, Γεωργία, Ρωσία, Αρμενία και Κύπρος

Δυτική Μακεδονία: Ηνωμένες Πολιτείες, Ρωσία και Αυστραλία,

Θεσσαλία: Βουλγαρία και Ρουμανία,

Ήπειρος: Κύπρος και Γερμανία,

Ιόνια Νησιά: Γερμανία, Ηνωμένες Πολιτείες και Ηνωμένο Βασίλειο

Δυτική Ελλάδα: Ηνωμένες Πολιτείες, Ρωσία και Αυστραλία,

Στερεά Ελλάδα: Βουλγαρία, Ρουμανία, Πακιστάν και Ινδία,

Πελοποννήσου: Βουλγαρία, Ρουμανία, Ηνωμένες Πολιτείες, Ουκρανία και Καναδάς,

Αττική: Βουλγαρία, Ρουμανία, Ηνωμένες Πολιτείες, Κύπρος, Ουκρανία, Πολωνία και Πακιστάν

Βόρειο Αιγαίο: Βουλγαρία, Ηνωμένες Πολιτείες, Γερμανία, Αυστραλία και Καναδάς

Νότιο Αιγαίο: Βουλγαρία, Ηνωμένες Πολιτείες, Ηνωμένο Βασίλειο, Γερμανία και Αυστραλία

Κρήτη: Βουλγαρία, Γεωργία, Ρουμανία, Γερμανία, Ηνωμένες Πολιτείες, Ηνωμένο Βασίλειο, Ρωσία, Ουκρανία και Συρία

Στερεά Ελλάδα: Βουλγαρία, Πακιστάν και Ινδία.

Η κατηγοριοποίηση αυτή, αφορά φυσικά όλες τις άλλες εθνικότητες πλην των Αλβανών, οι οποίοι αποτελούν τη συντριπτική πλειοψηφία των μεταναστών στην Ελλάδα (περίπου 60% του συνολικού πληθυσμού) και βρίσκονται σε όλες τις

περιφέρειες, με μεγαλύτερη συγκέντρωση στις περιφέρειες Ηπείρου, Θεσσαλίας, Δ. Μακεδονία, (από 86,0% μέχρι 76,0%).

Όπως σε όλες τις υπόλοιπες περιοχές, έτσι και στα νησιά, η πλειοψηφία των μεταναστών δήλωσε πως εγκαταστάθηκε εκεί για να εργαστεί. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως, στα νησιά του Βορείου Αιγαίου, είναι ιδιαίτερα υψηλό το ποσοστό όσων δήλωσαν ως λόγο εισόδου στη χώρα την «οικογενειακή επανένωση». Η συμπεριφορά αυτή, αποδεικνύει πως οι μετανάστες, ερχόμενοι κατά κύματα και ακολουθώντας άλλους που έχουν επιχειρήσει το ίδιο πριν από αυτούς, ακολουθούν τα ίδια μονοπάτια εισόδου και την ίδια πορεία, στην προσπάθειά τους να προσεγγίσουν συγγενείς, γνωστούς και φίλους (ΙΜΕΠΟ, 2005).

Μιας και ο κύριος λόγος εισόδου στην Ελλάδα είναι η αναζήτηση εργασίας και η εν λόγω μελέτη εστιάζει κυρίως στις νησιωτικές περιοχές, στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται μια συνολική απεικόνιση των μεταναστών που απάντησαν ότι ήρθαν εδώ σε αναζήτηση εργασίας, ανά φύλο και αστική ή αγροτική περιοχή σε κάθε περιφέρεια της χώρας.

Μετανάστες ανά περιφέρεια, φύλο, αστικές και αγροτικές περιοχές, που δήλωσαν ότι εγκαταστάθηκαν για εργασία.

Αστικές και Αγροτικές περιοχές Περιφέρειες	Σύνολο			Αστικές περιοχές			Αγροτικές περιοχές		
	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	**413.241**	**244.643**	**168.598**	**324.966**	**185.237**	**139.729**	**88.275**	**59.406**	**28.869**
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	7.092	4.077	3.015	4.378	2.385	1.993	2.714	1.692	1.022
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	49.740	29.383	20.357	38.192	21.292	16.900	11.548	8.091	3.457
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	4.337	2.894	1.443	2.235	1.338	897	2.102	1.556	546
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	18.148	11.857	6.291	11.041	6.632	4.409	7.107	5.225	1.882
ΗΠΕΙΡΟΣ	7.834	4.741	3.093	4.190	2.375	1.815	3.644	2.366	1.278
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	9.444	5.166	4.278	3.822	2.000	1.822	5.622	3.166	2.456
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	21.216	13.871	7.345	12.476	7.592	4.884	8.740	6.279	2.461
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	25.909	18.618	7.291	14.903	10.265	4.638	11.006	8.353	2.653
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	28.866	17.814	11.052	14.034	8.016	6.018	14.832	9.798	5.034
ΑΤΤΙΚΗ	196.409	110.806	85.603	194.279	109.304	84.975	2.130	1.502	628
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	4.832	2.963	1.869	2.245	1.309	936	2.587	1.654	933
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	14.038	7.515	6.523	8.726	4.511	4.215	5.312	3.004	2.308
ΚΡΗΤΗ	25.376	14.938	10.438	14.445	8.218	6.227	10.931	6.720	4.211

(Πηγή: ΕΣΥΕ, Απογραφή Πληθυσμού 2001, πίνακας 1 Αλλοδαπών.
Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ -Γ. Κρητικίδης).

Το Ι.ΜΕ.ΠΟ. (2005), ορίζει μια περιοχή ως αγροτική «ανάλογα με τη συμμετοχή του αγροτικού τομέα στο Α.Ε.Π. της εν λόγω περιοχής. Η περιοχή χαρακτηρίζεται ως περισσότερο αγροτική αν το ποσοστό του αγροτικού τομέα στο Α.Ε.Π. της περιοχής είναι μεγαλύτερο του 50% της συμμετοχής του αγροτικού τομέα του συνόλου της χώρας στο συνολικό Α.Ε.Π.». Σε συγκεντρωτική απεικόνιση των περιοχών της Ελλάδας, διαπιστώνεται ότι η πλειοψηφία των νησιών (Κρήτη, Βόρειο Αιγαίο, Ιόνια), χαρακτηρίζονται ως αγροτικές περιοχές, επομένως, στην εν λόγω μελέτη, αντιμετωπίζονται ως τέτοιες.

Το μεγαλύτερο ποσοστό των απασχολουμένων μεταναστών είναι στους κλάδους «κατασκευές» (24,5% επί του συνόλου των απασχολουμένων αλλοδαπών) και «λοιπές υπηρεσίες» (20,5%) και ακολουθεί ο κλάδος «γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία και αλιεία» (17,5%), ο κλάδος «εμπόριο, επισκευές, ξενοδοχεία και εστιατόρια» όπου απασχολείται το 15,7% των απασχολουμένων αλλοδαπών. Στον κλάδο «μεταποιητικές *βιομηχανίες»* απασχολείται το 11,9%.

Τέλος, σε μια προσπάθεια απόδοσης του προφίλ του μέσου μετανάστη στην Ελλάδα οι Rovolis και Tragaki (2006) αναφέρουν ότι οι μετανάστες που εισέρχονται στην Ελλάδα τείνουν να είναι νέοι (με μέση ηλικία τα 28,8 έτη), ως επί το πλείστον άνδρες. Η συντριπτική πλειοψηφία αυτών προέρχονται από πρώην κομμουνιστικές χώρες και ειδικά από τα Βαλκάνια. Οι άνδρες μεταναστεύουν κυρίως για οικονομικούς λόγους, ενώ οι γυναίκες για οικογενειακούς λόγους. Οι γυναίκες έχουν συχνά υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης από τους άνδρες. Η ασσυμετρία του φύλου είναι ένα χαρακτηριστικό που αξίζει να εξετασθεί πιο προσεκτικά. Ο ξένος πληθυσμός αποτελείται κυρίως από άνδρες και σε αναλογία 120 άνδρες προς100 γυναίκες. Ωστόσο, η ασσυμετρία του φύλου γίνεται ολοένα και πιο σημαντική μεταξύ των εργαζομένων μεταναστών, όπου η σχετική αναλογία ανέρχεται σε 224 προς 100 (Rovolis A., Tragaki A., 2006:2).

5.2. Επιπτώσεις και γενικά αποτελέσματα

Μετά την εξέταση του τρόπου με τον οποίο κατανέμονται οι μετανάστες στην ελληνική επικράτεια, κρίνεται σκόπιμο να γίνει αναφορά σε ένα ακανθώδες και πολυσυζητημένο ζήτημα. Τις επιπτώσεις της εισόδου και διαμονής των μεταναστών στην Ελλάδα. Άπειρο μελάνι έχει χυθεί σε αμέτρητες σελίδες ερευνών, άρθρων, που προσπαθούν να κάνουν μια αποτίμηση των οφελών και των αρνητικών που η μετανάστευση έχει φέρει μαζί της στην Ελλάδα. Από την ενδελεχή εξέταση των ερευνητικών εργασιών, προκύπτει το γενικό συμπέρασμα πως, η παρουσία και η απασχόληση των μεταναστών στην Ελλάδα, είναι καταρχάς θετική σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, για λόγους οι οποίοι θα παρουσιαστούν σε λίγο. Το πρόβλημα ξεκινά, όταν στο «παιχνίδι» εισέρχεται ο παράγοντας της εθνικής ταυτότητας και ο φόβος που εκφράζουν ορισμένες πλευρές πως, η παρουσία των μεταναστών στο ελληνικό έδαφος, απειλεί την εθνοτική καθαρότητα του ελληνικού λαού και πολύ σύντομα θα οδηγήσει στον αριθμητικό και, κατά συνέπεια, πολιτισμικό υπερκερασμό του ελληνικού έθνους από το πλήθος των διαφορετικών φυλών που κατοικούν εδώ.

Στην ειδική αναφορά που γίνεται στην Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος για το 2006 επισημαίνεται ότι: η οικονομική δραστηριότητα των μεταναστών αυξάνει την ευημερία της χώρας καθώς συμβάλλει στην αύξηση του Α.Ε.Π., ενισχύει την ευελιξία στην αγορά εργασίας, συντελεί στη συγκράτηση του κόστους εργασίας και επιβραδύνει τη γήρανση του πληθυσμού». Φαίνεται πως, αντίθετα με την κοινή άποψη πως «οι μετανάστες κλέβουν τις δουλειές από τους Έλληνες», τα στατιστικά στοιχεία μιλούν για εντελώς διαφορετικούς στόχους και έλλειψη υπερκάλυψης. Με λίγα λόγια, φαίνεται πως οι μετανάστες αναλαμβάνουν εργασίες από καιρό ξεχασμένες από τους ντόπιους, συμβάλλοντας στην αναζωογόνηση της οικονομίας, χωρίς, την ίδια στιγμή, να στερούν αυτό το είδος της εργασίας από τους Έλληνες.

Η Δημοπούλου (2011), ασπάζεται και αυτή τα θετικά που αναφέρε η έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος και επισημαίνει ως πιθανά αρνητικά, την απώλεια εσόδων των ασφαλιστικών ταμείων από την παράνομη εργασία, το κόστος υποδοχής και φιλοξενίας τόσων μεταναστών, το κόστος περίθαλψής τους, ένταξής τους στο σχολείο

και την εκροή συναλλάγματος λόγω των εμβασμάτων των μεταναστών προς τις χώρες τους (Δημοπούλου, 2011:106)

Για το Ι.ΜΕ.ΠΟ. (2005) «Το ότι η πλειοψηφία των μεταναστών στο σύνολο της χώρας απασχολείται κυρίως στον κλάδο 'κατασκευές' και 'λοιπές υπηρεσίες' είναι μία ένδειξη της συμβολής των μεταναστών στην ελληνική οικονομία. Τα αποτελέσματα των περισσοτέρων μελετών που έχουν εκπονηθεί από αντίστοιχους φορείς στην Ελλάδα (Γ.Σ.Ε.Ε., Ο.Α.Ε.Δ., ΚΕΜΕ, κ.λπ.), δείχνουν ότι δεν υπάρχει ο φόβος που συχνά εκφράζεται για τις αρνητικές συνέπειες που μπορεί να έχει τόσο η προσέλευση αλλά και η απασχόληση των αλλοδαπών στον τόπο μας. Σύμφωνα με τους ερευνητές, ο φόβος των ντόπιων για την απώλεια της θέσης εργασίας τους από τους μετανάστες, μπορεί να οφείλεται στους παρακάτω λόγους:

-Ασταθής οικονομική κατάσταση των Ελλήνων πολιτών.

- Έλλειψη υποδομής από την πλευρά της πολιτείας για την υποδοχή και διαμονή των μεταναστών και έλλειψη ευρύτερης μεταναστευτικής πολιτικής, που εντείνουν το χάος και την ανασφάλεια.

- Έλλειψη παιδείας με έμφαση στην αντιμετώπιση φαινομένων ρατσισμού και ξενοφοβίας».

Πιο συγκεκριμένα, για τις αγροτικές περιοχές, οι οποίες είναι και το σημείο εστίασης, η μελέτη του Ι.ΜΕ.ΠΟ., ξεκαθαρίζει πως «υπάρχει θετική σχέση (και στατιστικά σημαντική) ανάμεσα στον αριθμό των απασχολουμένων στη γεωργία ή στον αριθμό των απασχολουμένων μεταναστών. Δεν διαφαίνεται να υπάρχει υποκατάσταση των ελλήνων από τους αλλοδαπούς στην περίπτωση παραγωγής προϊόντων χαμηλής έντασης εργασίας. Γεγονός πάντως είναι, πως, οι μετανάστες δεν προτιμούν τις αγροτικές περιοχές, αλλά θα προτιμούσαν να κατευθυνθούν προς τις αστικές, όπου οι ευκαιρίες για απασχόληση είναι περισσότερες. Το σημείο στο οποίο θα πρέπει να εστιάσει περισσότερο το ελληνικό κράτος, δεν είναι τόσο η απώλεια των εργατικών θέσεων στον αγροτικό τομέα από αλλοδαπούς. Ο αγροτικός τομέας παρουσιάζει φθίνουσα πορεία σε κάθε περίπτωση και, πολύ σύντομα, οι μετανάστες που απασχολούνται εκεί θα θελήσουν να μετακινηθούν στα αστικά κέντρα. Ύψιστη προτεραιότητα, λοιπόν, στην παρούσα φάση, αναδεικνύεται ο σχεδιασμός μιας σαφούς μεταναστευτικής πολιτικής, χωρίς

κινδυνολογίες και φαινόμενα ξενοφοβίας, αλλά ρεαλιστικής, με βάση τα πραγματικά στοιχεία.

Η Siadima (2001), τονίζει κι εκείνη με τη σειρά της τις θετικές οικονομικές επιπτώσεις που έχει η μετανάστευση για την Ελλάδα και εστιάζει την προσοχή της, στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται οι Έλληνες την εθνική τους ταυτότητα. Το γεγονός ότι, το ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα και οι κοινωνικοί θεσμοί προασπίζονται την καθαρότητα και, πολλές φορές, την ανωτερότητα της ελληνικής φυλής έναντι στις άλλες, οδηγεί τους Έλληνες σε υποτιμητικές και απαξιωτικές συμπεριφορές απέναντι στους μετανάστες. Σημαντικό ρόλο σε όλα αυτά παίζουν και τα Μ.Μ.Ε., τα οποία απομονώνουν συγκεκριμένα περιστατικά, με πρωταγωνιστές αλλοδαπούς και τους παρουσιάζουν ως υπεύθυνους της αυξημένης εγκληματικότητας. Πόσο όμως ισχύει κάτι τέτοιο, αν λάβει κανείς υπόψιν του ότι, το 1997, 39% των εγκλεισθέντων στις φυλακές ήταν αλβανικής καταγωγής, κάτι που ενίσχυε την εικόνα του εγκληματία μετανάστη στα μάτια των ντόπιων, που όμως δεν γνώριζαν πως η πλειοψηφία των ατόμων αυτών έχουν φυλακιστεί, απλά και μόνο λόγω της μη μόνιμης παρουσίας τους στην Ελλάδα.

Η έρευνα του Baldwin-Edwards, κατέληξε στα ίδια συμπεράσματα με τις υπόλοιπες. Η συμβολή των μεταναστών στην ελληνική οικονομία κρίνεται ως θετική, αφού αναζωογονούν ξεχασμένους τομείς της οικονομίας και προσφέρουν εισφορές στα ασφαλιστικά ταμεία, τα οποία, σε διαφορετική περίπτωση, θα κατέρρεαν υπό το βάρος ενός ολοένα υπό γήρανση ελληνικού πληθυσμού. Για τον ερευνητή, το μεγαλύτερο πρόβλημα εντοπίζεται στο καθεστώς της ανασφάλιστης εργασίας, από την οποία αποκομίζουν μεν οφέλη οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, μειώνοντας τα έξοδά τους, ζημιώνεται όμως, σε μακροχρόνιο ορίζοντα, το κράτος.

Ένα μεγάλο μέρος της ευθύνης για την υπάρχουσα κατάσταση, πέφτει λοιπόν και στις πλάτες των ελλήνων εργοδοτών, οι οποίοι, προς όφελός τους, εκμεταλλεύτηκαν την προθυμία και την ανάγκη των αλλοδαπών να δεχτούν εργασίες χωρίς ασφάλιση και περίθαλψη. Εάν σήμερα πιστεύεται ότι οι αλλοδαποί εργάτες κλέβουν από τα χέρια του ντόπιου πληθυσμού, θέσεις εργασίας, θα ήταν να καλό να δει κανείς το θέμα και από την αντίστροφη προοπτική: πόσοι από τους Έλληνες εργοδότες θα ήταν διατεθειμένοι να προσλάβουν έναν Έλληνα εργάτη, παρέχοντάς του πλήρη εργασιακά δικαιώματα και, αν δεν το έκαναν, πόσοι από τους Έλληνες θα αποδέχονταν ένα τέτοιο εργασιακό καθεστώς;

Τα ερωτήματα αυτά είναι δύσκολο να απαντηθούν, με δεδομένο ότι οι καταστάσεις και τα γεγονότα δεν μπορούν να ειδωθούν ποτέ από μια και μόνη σκοπιά. Γεγονός είναι πάντως, πως, τα στατιστικά στοιχεία και οι ψυχροί αριθμοί, δείχνουν πως, οι επιπτώσεις της μετανάστευσης στην ελληνική οικονομία είναι περισσότερο θετικές παρά αρνητικές. Το ερώτημα είναι τώρα, τι συμβαίνει με τους τομείς έξω από την οικονομία και πώς το ελληνικό κράτος, αλλά και οι πολίτες του, αντιμετωπίζουν τους μετανάστες σε κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο.

5.3. Εμπειρικό υλικό από συνεντεύξεις ποιοτικής έρευνας

Η ποιοτική έρευνα που πραγματοποιήθηκε, έρχεται να συμπληρώσει τη βιβλιογραφία και συχνά να επιβεβαιώσει τα όσα σε αυτή συναντήθηκαν. Κάποιες γενικές παρατηρήσεις που οι συνεντευξιαζόμενοι έκαναν ήταν για παράδειγμα, ότι οι νησιωτικές περιοχές δεν ήταν κατά το διάστημα της ποιοτικής έρευνας στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος υπό την έννοια ότι, οι μετανάστες εισέρχονταν πιο πολύ στη χώρα μέσω του Έβρου, επειδή το πέρασμά τους, τους στοίχιζε λιγότερο και ο κίνδυνος για τους διακινητές ήταν μικρότερος, δεδομένης και της αυστηροποίησης της σχετικής ελληνικής νομοθεσίας (με ποινή 20 έτη κάθειρξη για κάθε διακινούμενο άτομο, ακόμη και για τους ανήλικους παραβάτες). Να σημειωθεί εδώ ότι οι απαντήσεις των συνεντεύξεων δόθηκαν μέχρι και τον Ιούνιο του 2012, ενώ η μεταστροφή και πάλι των μεταναστευτικών ροών προς τις νησιωτικές περιοχές είναι θέμα πάρα πολύ πρόσφατο.

Πιο συγκεκριμένα, στην ερώτηση για το ποιά είναι τα κύρια χαρακτηριστικά του ελληνικού μοντέλου μετανάστευσης και εάν υπάρχουν ιδιαίτερες πολιτικές-οικονομικές και κοινωνικές δομές που χαρακτηρίζουν τη χώρα και οι οποίες επηρεάζουν τη μετανάστευση προς αυτή δόθηκαν πολλές ενδιαφέρουσες απαντήσεις.

Κατά τον εκπρόσωπο της Μ.Κ.Ο. «Συνύπαρξη και Επικοινωνία στο Αιγαίο» με έδρα τη Μυτιλήνη όσον αφορά στη μετανάστευση στα νησιά, υπάρχουν δύο περίοδοι: από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 μέχρι το 2009, οπότε και υπήρχε μεγάλη ροή μεταναστών και από το 2009 έως σήμερα που οι αφίξεις είναι ελάχιστες έως και μηδενικές, καθώς πλέον όλη σχεδόν η διακίνηση μεταναστών πραγματοποιείται από τον Έβρο. Η χώρα

προσελκύει μετανάστες λόγω κυρίως της γεωγραφικής της θέσης ως εισόδου στην Ε.Ε. αφού η μεγάλη πλειοψηφία των μεταναστών έχει σαν προορισμό άλλες χώρες της Ε.Ε.

Κατά τον εκπρόσωπο της Μ.Κ.Ο. «Γιατροί χωρίς Σύνορα», η Ελλάδα είναι μια από τις χώρες που βρίσκονται στην περίμετρο της Ε.Ε. με αποτέλεσμα τα σύνορά της με χώρες εκτός Ε.Ε. να αποτελούν και εξωτερικά σύνορα της ίδιας της Ε.Ε. Η είσοδος μεταναστών στην Ελλάδα, είναι ουσιαστικά είσοδός τους στην Ευρώπη. Η χαλαρή πολιτική «άδειας επίσκεψης» (visa) της Τουρκίας, επιτρέπει την εισροή σε αυτήν μεγάλου αριθμού μεταναστών και προσφύγων και στην συνέχεια την διείδυσή τους στην Ευρώπη με ανορθόδοξους τρόπους, μέσω της Ελλάδας. Στην προσπάθεια εισόδου τους, οι μετανάστες και πρόσφυγες αναγκάζονται να έρθουν σε επαφή με οργανωμένα κυκλώματα παράνομων διακινητών, τα οποία τους εκμεταλεύονται καρπούμενα σημαντικά ποσά, προκειμένου να τους διευκολύνουν στην είσοδό τους στην Ελλάδα. Η συνθήκη Δουβλίνο ΙΙ, αναγκάζει αυτούς τους μετανάστες να συσσωρεύονται στην Ελλάδα, σχεδόν αποκλείοντας την κίνησή τους προς το εσωτερικό της Ευρώπης. Η συσσώρευση μεγάλου αριθμού μεταναστών σε περιοχές κυρίως της Αθήνας, δημιουργεί κλίμα δυσφορίας, ανασφάλειας και ξενοφοβίας στον τοπικό πληθυσμό. Οι πολίτες είναι διχασμένοι, ανάμεσα σε απόψεις σκλήρυνσης της Ευρωπαϊκής και κατ' επέκταση της Ελληνικής πολιτικής, ώστε να αποτραπεί η είσοδός τους και αυτή της χαλάρωσης των μέτρων, που θα επιτρέψουν την μετακίνησή τους στα ενδότερα της Ευρώπης. Η Ελλάδα από μόνη της, λόγω της οικονομικής κρίσης που διέρχεται, αδυνατεί να προσφέρει ευκαιρίες εργασίας και ένα κανονικό μέλλον στους μετακινούμενους αυτούς πληθυσμούς. Η συσώρευση αυξάνεται και η μη λήψη αποφάσεων σε Ευρωπαϊκό επίπεδο επιδεινώνει συνεχώς την κατάσταση, που δεν φαίνεται να οδηγείται κάπου, ενώ αντίθετα υπάρχει ανησυχία, ότι κάποια στιγμή που θα δημιουργηθούν κρίσιμες μάζες, θα υπάρξουν γεγονότα έντονων κοινωνικών αντιδράσεων, είτε προερχόμενα από τους μετανάστες, είτε από τον τοπικό πληθυσμό.

Σύμφωνα με εκπρόσωπο της Μ.Κ.Ο. «Αντιγόνη», το φαινόμενο της μετανάστευσης στη σύγχρονη μορφή του και στις σημερινές του διαστάσεις, διεθνώς και στη χώρα μας, είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τη νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση, δηλαδή με τις διαδικασίες παγκοσμιοποίησης όπως αυτές διαμορφώνονται κάτω από την επικυριαρχία των νεοφιλελεύθερων πολιτικών. Τα κύρια χαρακτηριστικά της ελληνικής

μετανάστευσης είναι η ανυπαρξία ενός σταθερού πλαισίου που θα επιτρέπει μια διαρκή νομιμοποίηση του μεταναστευτικού δυναμικού που δεν έχει νόμιμα έγγραφα καθώς και τα υψηλά ποσοστά απασχόλησης σε οικιακές, αγροτικές και ναυτιλιακές εργασίες. Βασικό χαρακτηριστικό της μετανάστευσης στην Ελλάδα αποτελεί και η σημαντική παρουσία των γυναικών, που εργάζονται σε κλάδους κυρίως υπηρεσιών στήριξης της οικογένειας (οικιακές βοηθοί, καθαρίστριες, φύλαξη τέκνων), υγείας-πρόνοιας (αποκλειστικές σε νοσοκομεία ή κατ' οίκον) αλλά και αγροτικής παραγωγής. Η θέση των μεταναστριών χαρακτηρίζεται από τριπλή εκμετάλλευση:

- ταξική, λόγω της εκμετάλλευσης που υφίστανται στην εργασία και την παραγωγή (αδήλωτη εργασία, αδυναμία εξασφάλισης ενσήμων και κατ' επέκταση νόμιμης διαμονής, καθεστώς παρατεταμένης επισφάλειας, ανεργίας και φτώχειας).
- φυλετική: κρούσματα ρατσισμού, ξενοφοβίας και κοινωνικής προκατάληψης.
- εξαιτίας των πατριαρχικών δομών, που καθορίζουν καίρια την κατανομή των ρόλων και τη μειονεκτική θέση της μετανάστριας γυναίκας στην οικογένεια και την κοινωνική ζωή (στερεότυπα, διευρυμένα οικογενειακά βάρη, μικρή έως ανύπαρκτη αυτονομία, κακοποίηση κ.ά.). Μέρος, εξάλλου, της γυναικείας εκμετάλλευσης αποτελούν και τα θύματα του trafficking, που χρήζουν ιδιαίτερης προστασίας και κάλυψης.

Από την άλλη, αναπτύσσεται με γοργούς ρυθμούς η δεύτερη γενιά μεταναστών (πλησιάζει τα 200.000 άτομα), που περιλαμβάνει παιδιά που γεννιούνται στην Ελλάδα (ή έρχονται εδώ σε πολύ μικρή ηλικία) και φοιτούν στα ελληνικά σχολεία, στα οποία όμως το ελληνικό κράτος αρνείται, όχι μόνο να αναγνωρίσει το δικαίωμα στην αυτοδίκαιη κτήση της ελληνικής ιθαγένειας, αλλά ακόμη και το δικαίωμα νόμιμης παραμονής στη χώρα όπου γεννήθηκαν και μεγάλωσαν.

Για την εκπρόσωπο του Μ.Κ.Ο. «ΟΜΟΝΟΙΑ» στο νησί της Σάμου, η Ελλάδα παρουσιάζει την ιδιομορφία του μεγάλου μήκους θαλασσίων συνόρων με τις χώρες απ΄ τις οποίες περνάνε οι μή νόμιμοι μετανάστες (τους οποίους χαρακτηρίζει ως αναγκαστικά πρόσφυγες) για να φτάσουν σ΄ αυτήν. Από την άλλη οι εστίες πολέμου και η φτώχεια στις χώρες τους, κάνουν τους ανθρώπους να παίρνουν τους δρόμους της προσφυγιάς, μπαίνοντας έτσι στην Ελλάδα και προσβλέποντας στο «Παράδεισο» της

Ευρώπης. Πολλοί από αυτούς έρχονται για οικογενειακή επανένωση εφόσον έχει ήδη προηγηθεί ο ερχομός με παρόμοιο τρόπο άλλων μελών της οικογένειάς τους, ενώ άλλοι έρχονται για δεύτερη και τρίτη φορά, μετά από την προώθησή τους πίσω στη χώρα τους. Σήμερα όμως, λόγω της προβολής της γυμνής πραγματικότητας για την κατάσταση που βιώνει η Ελλάδα, οι «επισκέπτες» αυτοί έχουν αισθητά λιγοστέψει.

Ο εκπρόσωπος του ΕΚΕΜΕ (Ελληνικό Κέντρο Ευρωπαϊκών Μελετών και Ερευνών), αναφέρει ότι η ελληνική μεταναστευτική πολιτική δεν έχει δόγμα και συνεπείς αρχές. Είναι περιστασιακή και χωρίς συνοχή, ήδη από την εποχή όταν επί υπουργίας του νυν Πρωθυπουργού κ. Α. Σαμαρά προκλήθηκε το ρεύμα μετανάστευσης από την Αλβανία. Ο έλεγχος των συνόρων είναι ανεπαρκέστατος, ενώ η σε μεγάλους αριθμούς είσοδος παράνομων μεταναστών συνέτεινε (με τα χαμηλά ημερομίσθια της αδήλωτης εργασίας) στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας, ιδίως κατά την περίοδο των ολυμπιακών έργων. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της είναι ο αυξανόμενος ρατσισμός, η γκετοποίηση περιοχών της Αθήνας και άλλων μεγάλων πόλεων, η αυξημένη εγκληματικότητα, η έλλειψη χώρων αξιοπρεπούς φύλαξης των παράνομα εισερχομένων, η απαράδεκτη καθυστέρηση στην εξέταση και τα υψηλότατα ποσοστά απόρριψης των αιτήσεων ασύλου.

Κατά εκπροσώπους της UNHCR δεν υπάρχει μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα για να υπάρχει και ελληνικό μοντέλο μετανάστευσης. Η περίπτωση της Ελλάδας είναι μία «ad hoc» περίπτωση μεταναστευτικού φαινομένου και δεν εντάσσεται απόλυτα σε κάποιο από τα γνωστά μοντέλα μετανάστευσης. Επειδή ακριβώς δεν υπάρχουν αυτές οι δομές στη χώρα, αυτή αντιμετωπίζεται σαν «transit» επιλογή για τους μετανάστες. Δηλαδή δεν την επιλέγουν ως χώρα προορισμού αλλά ως ενδιάμεσο σταθμό για να μεταβούν σε άλλη χώρα.

Για το εάν η γεωγραφική και γεωπολιτική θέση της χώρας δημιουργεί ιδιαίτερες προκλήσεις-ανάγκες για τις νησιωτικές περιοχές, όσον αφορά τόσο τις μεταναστευτικές ροές, όσο και τη μεταναστευτική πολιτική που ακολουθεί η χώρα και κατά πόσο η τελευταία αντιμετωπίζει αυτές τις προκλήσεις-ανάγκες καθώς και για το, εάν οι νησιωτικές περιοχές παρουσιάζουν ιδιομορφίες ως προς τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών επίσης δόθηκαν αξιοσημείωτες απαντήσεις.

Για την Μ.Κ.Ο. «Συνύπαρξη και Επικοινωνία στο Αιγαίο», η αντιμετώπιση του προβλήματος, στην πρώτη περίοδο, στο νησί της Λέσβου ήταν ανεπαρκέστατη. Ουδείς ήταν προετοιμασμένος για την υποδοχή αυτών των ανθρώπων, και οι αρμόδιοι μεταβίβαζαν τις ευθύνες ο ένας στον άλλον με την τότε Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση να αναλάβει τελικά τη δημιουργία κάποιων στοιχειωδών υποδομών, της γνωστής «Παγανής Λέσβου» για τη φιλοξενία (250-300) ατόμων που κατέληξε, όμως, να φιλοξενεί έως και (1.000) άτομα. Κατά την ίδια πηγή, η ανυπαρξία μεταναστευτικής πολιτικής αντικατοπτριζόταν σε ένα απλό έγγραφο που χορηγείτο στους μετανάστες με την επισήμανση «σε 30 μέρες να εγκαταλείψουν τη χώρα», έμπαιναν στο καράβι και βρίσκονται τώρα όλοι τους στην Αθήνα.

Για τους «Γιατρούς χωρίς Σύνορα», τον τελευταίο χρόνο, η είσοδος μεταναστών και προσφύγων από νησιώτικες περιοχές, έχει σχεδόν μηδενιστεί, λόγω των δραστηριοτήτων του αστυνομικο-στρατιωτικού σώματος της Frontex. Οι διακινητές των μεταναστών, προτιμούν δρόμους που θα τους δημιουργήσουν λιγότερα τυχόν προβλήματα και ως τέτοιον προτιμούν αυτόν της διέλευσης του ποταμού Έβρου. Θα μπορούσε κανείς να πει ότι οι ανάγκες των νήσων σχετικά με την έλευση σε αυτά μεταναστών, ήταν η ύπαρξη δομών ιατρικής μέριμνας καθώς, στέγης και φαγητού και γενικά φιλοξενίας των μεταναστών. Οι υπηρεσίες διαχείρισής τους και μεταφοράς τους στην Αττική ήταν ακόμη ένα ζητούμενο, όμως στην παρούσα περίοδο όλες αυτές οι απαιτήσεις έχουν μεταφερθεί στην περιοχή του Έβρου. Οι παραχωρήσεις ασύλου, ανύπαρκτες μέχρι τώρα σε ποσοστό 0,02%, έχουν αυξηθεί στο 16% περίπου, ενώ έντονη παραμένει η ανάγκη ενημέρωσης του νομικού καθεστώτος των μεταναστών και προσφύγων, αφού δεν γίνεται ενημέρωσή τους για τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματά τους. Η ελάχιστη ενημέρωση που επιχειρεί η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), χωρίς την ύπαρξη μεταφραστών η πολιτισμικών διαμεσολαβητών, κρίνεται αρκετά ανεπαρκής.

Για τον Μ.Κ.Ο. «Αντιγόνη», στις νησιωτικές περιοχές παρατηρείται σχεδόν παντελής οργανωτική αδυναμία διαχείρισης και απορρόφησης του νεοεισερχόμενου εργατικού δυναμικού, ενώ η Πολιτεία δεν έχει επιδείξει μέχρι στιγμής το απαιτούμενο ενδιαφέρον για να το αντιμετωπίσει αποτελεσματικά μέσω ενός οργανωμένου σχεδίου υποδοχής και κατανομής. Οι νησιωτικές περιοχές παρουσιάζουν ιδιομορφίες δεδομένου

του μικρού μεγέθους των νησιών και της συνεπακόλουθης ανεπάρκειας δομών και πόρων, με αποτέλεσμα να μην καθίσταται εφικτή η διαχείριση των μεταναστευτικών ροών.

Για τον Μ.Κ.Ο. «ΟΜΟΝΟΙΑ», τα νησιά βρέθηκαν ανέτοιμα να δεχθούν το πλήθος των προσφύγων, που μετέφεραν σ΄ αυτά «οι έμποροι της φτώχειας και της απελπισίας» με αποτέλεσμα να δεχθούν και «φιλοξενήσουν» σε απαράδεκτες, πολλές φορές, συνθήκες τους «ξεριζωμένους», χωρίς καθόλου βοήθεια στη αρχή, ελάχιστη μετά και πάντα με την αδιαφορία της κεντρικής αρχής και της υποκριτικής και της -εκ του ασφαλούς - κριτικής της Ενωμένης Ευρώπης.

Για τον Μ.Κ.Ο. «ΕΚΕΜΕ», η ιδιαιτερότητα της γεωγραφικής και γεωπολιτικής θέσης της χώρας, με τα εκτεταμένα νησιωτικά παράλια εκτεθειμένα σε συστηματικές παράνομες μεταφορές μεταναστών μέσω γειτονικών χωρών, επιβάλλει τη διαμόρφωση ανάλογης μεταναστευτικής πολιτικής, κάτι που μέχρι σήμερα δεν έχει συμβεί.

Για τον UNHCR, δεν υπάρχουν δομές υποδοχής στις νησιωτικές περιοχές και οι ντόπιοι δεν ξέρουν πώς να αντιμετωπίσουν το φαινόμενο. Λαμβάνοντας υπόψη το παράδειγμα του Έβρου, φαίνεται ότι δεν υπάρχει κάποια ιδιαίτερη διαφορά.

Τέλος για την ερευνήτρια του ΕΛΙΑΜΕΠ, οι νησιωτικές ήταν περιοχές αιχμής για την έλευση/μετάβαση μη νόμιμων μεταναστών και αιτούντων άσυλο στο παρελθόν, αλλά τώρα το ενδιαφέρον των διερχομένων και των διακινητών τους μετατοπίστηκε προς τον Έβρο. Οι μεταναστευτικές πιέσεις στα νησιά δεν εξαρτώνται μόνο από την Ελλάδα και την Τουρκία και την μεταξύ τους συνεργασία (που δεν ειναι καλή), αλλά και από τις άλλες διαδρομές που διασχίζουν την Μεσόγειο – δηλαδή απο Ασία και Αφρική προς Ευρώπη. Οι επιτυχείς πολιτικές της Ισπανίας και της Ιταλίας (σωστές αυτές της Ισπανίας, απάνθρωπες και πολιτικά μη ορθές αυτές της Ιταλίας επί Καντάφι) έκλεισαν εκεί τους δρόμους από Μαρόκο και Δυτική Αφρική και από Λιβύη, οπότε η Τουρκία και η Ελλάδα μετατράπηκαν σε καίρια σημεία διέλευσης. Στο πλαίσιο αυτό, τα νησιά έχουν όντως μία θέση κλειδί, ενώ κατά τα λοιπά, τα ελληνικά νησιά έχουν κάποιους σημαντικούς μεταναστευτικούς πληθυσμούς που εργάζονται εκεί και ειναί καλά ενταγμένοι στις τοπικές κοινωνίες και αγορές εργασίας.

Χαρακτηριστικές ήταν και οι απαντήσεις σχετικά με τα κενά που παρουσιάζει η ελληνική νομοθεσία περί μετανάστευσης.

Για την «Συνύπαρξη και Επικοινωνία στο Αιγαίο», το θέμα έχει λίγο ξεχαστεί, εφόσον δύο χρόνια δεν έχει απασχολήσει κανέναν και η εντύπωση που μένει είναι η ανυπαρξία τέτοιου είδους πολιτικής.

Οι «Γιατροί χωρίς Σύνορα» εντοπίζουν πολλά νομικά κενά καθώς από την στιγμή της σύληψης των μεταναστών, ο υπάρχον νόμος τους θεωρεί εκ προοιμίου ποινικούς κρατούμενους και ως τέτοιους τους διαχειρίζεται. Σημειώνουν ότι υπάρχουν επίσης νομικά κενά και στη διαχείριση των ανηλίκων καθώς η μέριμνα για τους τελευταίους δεν είναι ουσιαστική αλλά μόνον τυπική.

Ο Μ.Κ.Ο. «Αντιγόνη» αναφέρει ότι ο φαύλος κύκλος της νομιμότητας και της παρανομίας είναι ο ορίζοντας για την πλειονότητα των μεταναστών και των μεταναστριών που ζουν και εργάζονται στην Ελλάδα. Ένας φαύλος κύκλος που επιτρέπει να ανθεί η εκμετάλλευση, τα διαμεσολαβητικά κυκλώματα, η καταναγκαστική πορνεία, η αστυνομική βία, ο παραλογισμός και η άγνοια από την πλευρά της δημόσιας διοίκησης. Ο μετανάστης και η μετανάστρια υποχρεώνονται να προσκομίσουν δυσεύρετα δικαιολογητικά που θα αδυνατούσε σε πολλές περιπτώσεις να προσκομίσει ακόμη και ο Έλληνας πολίτης, όπως ένσημα, σύμβαση, πιστοποιητικά, βιβλιάριο κ.ά. Μια εξωφρενική γραφειοκρατική διαδικασία εξελίσσεται εδώ και χρόνια, με διάφορα συναρμόδια υπουργεία, ενώ οι φάκελοι των μεταναστών πηγαινοέρχονται μεταξύ Δήμων, Υπουργείου Εσωτερικών, Προστασίας του Πολίτη & Δημοσίας Τάξης και Νομαρχιών, με αποτέλεσμα δεκάδες χιλιάδες άδειες να εκκρεμούν. Η ελληνική νομοθεσία περί μετανάστευσης δεν προβλέπει ένα πάγιο και διαρκές σύστημα με βάση το οποίο, υπό προϋποθέσεις, θα μπορούσε ένας μετανάστης, χωρίς να υποβληθεί στην ανεδαφική γραφειοκρατική διαδικασία της μετάκλησης, να μπορέσει για ένα προσωρινό τουλάχιστον χρονικό διάστημα να αποκτήσει μια άδεια προς αναζήτηση εργασίας, ούτως ώστε αν μελλοντικά πληροί κάποιους όρους (π.χ. αριθμό ημερών εργασίας) να υπάρχει η δυνατότητα να ενταχθεί νόμιμα στο κοινωνικό σύνολο. Επίσης τα κενά είναι τεράστια σε ό,τι αφορά τους μηχανισμούς γενικότερης κοινωνικής ένταξης (γλώσσα, εκπαίδευση κ.λπ.), ενώ οι υπάρχουσες αυστηρές προϋποθέσεις ανανέωσης αδειών διαμονής ή οικογενειακής συνένωσης δυσκολεύουν την κατάσταση περαιτέρω. Πρακτικά το σύστημα «μετάκλησης μεταναστών» θεωρείται ανεφάρμοστο, το οποίο δυστυχώς ισχύει απαρέγκλιτα από το 1991, αφού, κατά κανόνα, ένας εργοδότης δεν δέχεται να

προσλαμβάνει προσωπικό εξ αποστάσεως, ιδίως όταν οι ανάγκες της παραγωγής δεν βασίζονται στα βιομηχανικά πρότυπα των δεκαετιών του ’50 και ’60 με τον αυστηρά καθορισμένο «κλειστό αριθμό» θέσεων στα εργοστάσια της εποχής εκείνης.

Ο Μ.Κ.Ο. «ΟΜΟΝΟΙΑ» αναφέρει ότι πρωτίστως έχουν υπογράψει οι κυβερνήσεις μας να μην δίνουν άδεια σε εκείνους που θέλουν να πάνε σε άλλα κράτη της Ευρώπης και έτσι μένουν στη χώρα νόμιμοι και μη μετανάστες, κάποιοι καταφέρνουν να φύγουν παράνομα προς αυτούς τους άλλους ευρωπαϊκούς προορισμούς και όσοι από τους τελευταίους συλλαμβάνονται από τις αρχές αυτών των άλλων ευρωπαϊκών κρατών στέλνονται πακέτο στη «αποθήκη» Ελλάδα σύμφωνα με τις δεσμεύσεις των εκάστοτε κυβερνήσεων. Έτσι η Αθήνα και άλλες πόλεις έχουν γεμίσει από απελπισμένους, εκμεταλλευόμενους και πεινασμένους ανθρώπους κάθε φυλής και έχουν δημιουργηθεί «στρατόπεδα» γεμάτα από αυτούς, στα οποία οι συνθήκες διαβίωσής τους είναι απαράδεκτες. Ελάχιστες, επίσης, αιτήσεις για άσυλο εξετάζονται, παρά τις διεθνείς συμβάσεις, και από αυτές πολύ λίγες γίνονται δεκτές, ώστε να νομιμοποιηθεί η παραμονή τους.

Η UNHCR αναφέρει ότι σίγουρα υπάρχουν κενά στη νομοθεσία τα οποία δημιουργούν και το πρόβλημα καταχρηστικών αιτήσεων ασύλου. Η Ευρωπαϊκή νομοθεσία έχει ενσωματωθεί στην Ελληνική, η οποία ούτως ή άλλως χρειάζεται βελτίωση, αλλά και η ενσωμάτωση αυτή μένει μόνον στη θεωρία. Στην πράξη δεν εφαρμόζεται. Η μη εφαρμογή συχνά δεν τιμωρείται γιατί απαιτούνται σύνθετες και χρονοβόρες διαδικασίες.

Τέλος η ερευνήτρια του ΕΛΙΑΜΕΠ αναφέρει ότι μέχρι πρόσφατα η Ελλάδα, παρουσίαζε έλλειψη συνειδητής μεταναστευτικής πολιτικής και σχετικού σχεδίου δράσης. Τώρα, όμως, υπάρχει κάποιο σχέδιο για την ένταξη (νόμος πολιτογράφησης και λοιπά μέτρα), αλλά δεν υπάρχει ακόμα σχέδιο για τη διαχείριση των ροών. Γίνεται προσπάθεια με τη νέα νομοθεσία να απλοποιηθούν κάποιες διαδικασίες, αλλά το σύστημα εξακολουθεί να χωλαίνει στη βάση του. Μερικά μόνον από τα πολλά παραδείγματα είναι τα εξής:

- το θέμα της μετάκλησης που δεν λειτουργεί και η μη αναγνώριση του ρόλου των δικτύων για την έλευση στην Ελλάδα και εύρεση εργασίας,
- η ανυπαρξία ως τώρα άδειας προς εύρεση εργασίας εάν κάποιος ήταν άνεργος,

- μια σειρά άλλοι κανόνες που «απονομιμοποιούσαν» τους μετανάστες – π.χ. όταν κάποιος που είχε κάνει οικογενειακή επανένωση και φέρει τη γυναίκα του δεν μπορούσε στην ανανέωση της άδειας να εκπληρώσει τις εισοδηματικές προϋποθέσεις, η γυναίκα του (όχι τα ανήλικα παιδιά του όμως) έχανε την άδεια διαμονής της- και είναι γνωστό οτί καμία και κανένας σύζυγος δεν αναχωρούσε, απλά μετέπιπταν στο καθεστώς της παρανομίας.

Όσον αφορά στην απόκλιση των διαθέσιμων στατιστικών στοιχείων για την παράνομη μετανάστευση καθώς και στους τρόπους βελτίωσης της σημερινής διαδικασίας καταμέτρησης-αποτύπωσης οι απαντήσεις ήταν διαφωτιστικές.

Η «Συνύπαρξη και Επικοινωνία στο Αιγαίο» αναφέρει ότι για τη Λέσβο αλλά και τα υπόλοιπα νησιά, δεν πρέπει να υπάρχει μεγάλη απόκλιση αφού οι μετανάστες δεν μπορούσαν εύκολα να διαφύγουν από εκεί και η μεγάλη πλειοψηφία τους παρουσιαζόταν στην αστυνομία.

Οι «Γιατροί χωρίς Σύνορα» αναφέρουν ότι τα τελευταία χρόνια έχει γίνει μια προσπάθεια καταγραφής των μεταναστών και προσφύγων από την Ελληνική αστυνομία και με την βοήθεια της Frontex κυρίως στα σημεία εισόδου τους, παρόλα αυτά ένα μέρος τους παραμένει μη καταγεγραμμένο. Η απόκλιση των υπαρχόντων με τα πραγματικά στοιχεία δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί και επίσης δεν είναι σωστό να γίνουν κατ'αίσθησιν εκτιμήσεις. Μία πιθανότητα, κατά το ιταλικό παράδειγμα, θα ήταν να τους προσελκύσει προς καταγραφή, το κράτος ή οι δημοτικές αρχές, προσφέροντάς τους την δυνατότητα πρωτοβάθμιας ή και δευτεροβάθμιας ιατρικής μέριμνας, ενώ αφήνουν ανοιχτό το ενδεχόμενο ύπαρξης και άλλων μεθόδων προσέλκυσης μεταναστών για σωστότερη καταγραφή τους.

Για τον Μ.Κ.Ο. «Αντιγόνη», τα διαθέσιμα στοιχεία από τρίτους φορείς όπως π.χ. το ΕΛΙΑΜΕΠ είναι αρκετά αξιόπιστα, αλλά για να σημειωθεί ουσιαστική βελτίωση, καθώς και για να υπάρξουν συνολικά συγκεντρωτικά επίσημα στατιστικά στοιχεία, θα πρέπει να ακολουθηθεί το μοντέλο της καταγραφής μεταναστών σε κέντρα υποδοχής, κάτι το οποίο προϋποθέτει χορήγηση αδειών προς αναζήτηση εργασίας προκειμένου να υπάρχει κίνητρο για το μετανάστη δίχως έγγραφα να προσέλθει για καταγραφή (σημειώνεται από τη συγγραφέα ότι κατά την λήψη της εν λόγω απάντησης δεν είχε

λειτουργήσει ακόμη κανένα Κέντρο Φιλοξενίας Αλλοδαπών υπό την σημερινή έννοιά του, πλην όμως υπήρχαν από καιρό οι σχετικές εξαγγελίες).

Η εκπρόσωπος του Μ.Κ.Ο. «ΟΜΟΝΟΙΑ» πιστεύει ότι δεν ενδιαφέρεται κανείς, για τον ακριβή αριθμό προσφύγων στη χώρα κι αυτό αποδεικνύεται από την νομοθεσία που υπάρχει για την αντιμετώπιση του θέματος. Όσον αφορά στη Σάμο, κάθε μή νόμιμος μετανάστης που έμπαινε παράνομα στη χώρα έπρεπε να κρατηθεί στη φυλακή μέχρι τρεις μήνες (πρόσφατα μετετράπη σε ένα μήνα), να εκδικαστεί η υπόθεσή του και μετά να αφεθεί ελεύθερος με την υποχρέωση να φύγει προς την Αθήνα και εν συνεχεία για τη χώρα του. Όλοι στην αρχή, περιφέρονταν στο νησί με το έγγραφο του δικαστηρίου και ζητιάνευαν για να μαζέψουν τα χρήματα για το εισιτήριο του πλοίου για την Αθήνα, χωρίς χρήματα και ελπίδα, αλλά και χωρίς έλεγχο από εκεί και πέρα. Με τον τρόπο αυτό η πρωτεύουσα υπερκορέσθη, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η απογραφή τους, αφού δεν υπάρχει σύνδεση εμπλεκόμενων υπηρεσιών περιφέρειας και κέντρου.

Οι εκπρόσωποι του UNHCR αναφέρουν ότι σίγουρα υπάρχει μεγάλη απόκλιση και ότι για παράδειγμα μπορεί οι αρμόδιες αρχές να μετρούν έναν άνθρωπο δύο φορές. Στο Ελληνικό Σχέδιο Δράσης (Greek Action Plan) για τη Διαχείριση των Παράνομων Μεταναστευτικών Ροών 2010-2013, αναφέρεται πιο αναλυτικά ο τρόπος αντιμετώπισης αυτής της έλλειψης οργάνωσης καθώς και ο τρόπος που πρέπει να γίνεται ένα σωστό «κοσκίνισμα» των αιτήσεων ασύλου.

Τέλος η ερευνήτρια του ΕΛΙΑΜΕΠ αναφέρει ότι δεν είναι δυνατή η επακριβής καταμέτρηση ενός ατύπου φαινομένου, αλλά είναι δυνατό να γίνονται απλές εκτιμήσεις οι οποίες μετατρέπονται σε επιστημονικές με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία και κάποιους υπολογισμούς. Ένα παράδειγμα είναι ο υπολογισμός από τη βάση δεδομένων: http://clandestino.eliamep.gr για τα στοιχεία της Ελλάδας.

Για τη διαμόρφωση της κοινωνικής και πολιτικής κατάστασης εντός της επικράτειας από την πλευρά των Ελλήνων πολιτών, δεδομένου του ρεύματος εισερχόμενων μή νόμιμων μεταναστών καθώς και την αλλαγή του κοινού αισθήματος προς τους μετανάστες οι απαντήσεις που δόθηκαν ποίκιλαν.

Για την «Συνύπαρξη και Επικοινωνία στο Αιγαίο», η ροή μεταναστών στη Λέσβο τελείωσε πριν την κρίση και όσο υπήρχε, η τοπική κοινωνία έδειξε αξιοσημείωτη ανοχή και συμπαράσταση και πιθανόν σε αυτό να έπαιξε ρόλο η δράση και οι προσπάθειες των

Μ.Κ.Ο. της ευρύτερης περιοχής καθώς και το γεγονός ότι ουδέποτε υπήρξε παράνομη πράξη μεταναστών που να έθιξε την τοπική κοινωνία, αφού σχεδόν το σύνολό τους έφευγε στην Αθήνα.

Για τους «Γιατρούς χωρίς Σύνορα», η Ελληνική κοινωνία αποκτά συνολικά και με τρόπο μάλλον ρατσιστικό, μια αρνητική εντύπωση και στάση απέναντι στους μετανάστες, ενώ είναι αναγκαία η «τριβή» πάνω στο θέμα αυτό με την κοινωνία, που με πολιτιστικές και άλλες δράσεις (π.χ. του επιστημονικού έργου, μεταναστών στην δύση) να καταδειχτεί και μια άλλη τους πλευρά κι όχι μόνο αυτή της βρώμικης, μολυσματικής και εγκληματικής φιγούρας, αλλά και αυτής των ανθρώπων ανάμεσά τους, που πέτυχαν και επαγγελματικά, σε επιστημονικό επίπεδο και σε πολιτιστικό. Να καταδειχτεί ότι είναι και αυτοί άνθρωποι με όνειρα, ελπίδες, ικανότητες και διάθεση για πρόοδο, που αποζητούν μια καλή, ωφέλιμη και αξιόλογη ζωή, όπως ακριβώς και οι Έλληνες.

Για τον Μ.Κ.Ο. «Αντιγόνη», είναι ιδιαίτερα ανησυχητική η έξαρση των φαινομένων ρατσιστικής βίας, όπως προκύπτει και από την Ετήσια Έκθεση του Κέντρου Αντιγόνη για το 2011, όπου τα κρούσματα ρατσιστικής βίας παρουσιάζουν μεγάλη αύξηση σε σχέση με τα καταγεγραμμένα στην αντίστοιχη Ετήσια Έκθεση του 2010 (αμφότερες οι Εκθέσεις βρίσκονται στην ιστοσελίδα του εν λόγω Μ.Κ.Ο.: http://www.antigone.gr/). Επίσης, υπάρχει έντονα αρνητικό κοινό αίσθημα προς τους μετανάστες, ακριβώς επειδή η πολιτεία αφήνει δίχως κοινωνική προστασία, όχι μόνο τους ίδιους τους μετανάστες πολλών περιοχών όπου ζουν συγκεντρωμένοι σε μεγάλα ποσοστά, αλλά και τους Έλληνες κατοίκους αφού έχουν καταρρεύσει όλες οι δομές του κράτους πρόνοιας.

Για τον Μ.Κ.Ο. «ΟΜΟΝΟΙΑ» η εμπειρία όλα αυτά τα χρόνια, σε σχέση με το θέμα, δείχνει ότι οι άνθρωποι γενικά αποδέχονται τους «πρόσφυγες» παρά τις διαφορές κουλτούρας, φυλής χρώματος και προσφέρονται για βοήθεια και στήριξή τους αναμένοντας την ίδια συμπεριφορά και από την πολιτεία. Φυσικά υπάρχουν και οι εξαιρέσεις, που φοβούνται και πιστεύουν ότι σε αυτούς οφείλεται το γεγονός ότι η κοινωνία δεν πάει καλά, κρύβοντας πολλές φορές τις δικές τους απαράδεκτες συμπεριφορές εκμετάλλευσης αυτών των ανθρώπων. Επειδή σήμερα προστίθεται και η οικονομική κρίση, είναι πολλοί εκείνοι που αναζητούν «αποδιοπομπαίους τράγους».

Για τον Μ.Κ.Ο. «ΕΚΕΜΕ», η παρουσία μεγάλου αριθμού μη νόμιμων μεταναστών, η γκετοποίησή τους και η αυξημένη εγκληματικότητα που εμφανίζουν προκαλεί αντιδράσεις σε τμήμα της ελληνικής κοινωνίας που εμφορείται από ξενοφοβικές τάσεις. Υπό τις σημερινές συνθήκες οικονομικής κρίσης που βιώνει η χώρα οι τάσεις αυτές κινδυνεύει να οδηγήσουν σε εκρηκτικές αντιπαραθέσεις γηγενών και μεταναστών.

Για τον UNHCR, σίγουρα μέσα σε όλη αυτή την κατάσταση, εντείνεται το αίσθημα ρατσισμού και βίας, ενίοτε οργανωμένης π.χ. από μέλη ακροδεξιών οργανώσεων που αποκτά έναν παρακρατικό χαρακτήρα αντιμετώπισης. Θα έπρεπε η μέριμνα από την πλευρά του κράτους να είναι πιο οργανωμένη π.χ. να υπάρχει πρόνοια για εκπαίδευση των πολιτών, κάτι που σήμερα δεν υπάρχει.

Τέλος, για την ερευνήτρια του ΕΛΙΑΜΕΠ, η οικονομική κρίση βγάζει στην επιφάνεια ρατσισμό και ξενοφοβία γιατί υπάρχει ανταγωνισμός για τις δουλειές και για το κράτος πρόνοιας και τις υπηρεσίες του. Επιπλέον γίνεται πιο εύκολο για τους εργοδότες να πιέσουν τους μετανάστες όπως και όλους τους εργαζόμενους για να τους εκμεταλλευτούν.

Το κοινό αίσθημα για τους μετανάστες και κυρίως για τους Ασιάτες και μη νόμιμους δεν σχετίζεται με την παρούσα κρίση αλλά κυρίως από τον Δεκέμβριο του 2008 και έπειτα και με τα τότε γεγονότα στην Αθήνα το κλίμα ανασφάλειας που διαμορφώθηκε εκείνους τους μήνες και το καλοκαίρι του 2009 που η τότε κυβέρνηση χρέωσε κυρίως στους μετανάστες και προσπάθησε να αντιμετωπίσει με κατασταλτικά μέτρα που δεν είχαν κανένα αποτέλεσμα. Η κατάσταση στο κέντρο της Αθήνας χειροτέρεψε και η καταστολή συνεχίστηκε παράλληλα με την ανοχή της δράσης των ακροδεξιών ομάδων και την αύξηση της βίας. Σήμερα η κοινωνία «θερίζει» τους καρπούς αυτών των πολιτικών με την αύξηση της εγκληματικότητας στις περιοχές αυτές.

Ξεκίνησαν κάποιες προσπάθειες με το νομοσχέδιο περί ασύλου και περί παράνομης μετανάστευσης που θα φέρουν βελτίωση, αλλά θα πάρει χρόνο και χρειάζεται παράλληλα και στήριξη της ένταξης όσων είναι ήδη στην Ελλάδα. Με την καταστολή δεν γίνονται και πολλά πράγματα. Παράλληλα με την ένταξη και τακτοποίηση όσων μη νόμιμων μεταναστών είναι ήδη στη χώρα (ο νόμος του Φεβρουαρίου 2011 στην ουσία εισάγει μια σιωπηλή νομιμοποίηση σύμφωνη και με την σχετική ευρωπαϊκή οδηγία «Οη

the minimum standards for returning illegally staying aliens» χρειάζεται βέβαια φύλαξη των συνόρων. Αν και στεγανοποίηση δεν είναι δυνατό να υπάρξει.

Αρκετά ενδιαφέρουσες ήταν και οι απαντήσεις που δόθηκαν σχετικά με τις σημαντικότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι πρακτικές ένταξης των μεταναστών που εφαρμόζονται στην χώρα και ποιές θα μπορούσαν να είναι ορισμένες «καλές πρακτικές» ως προς αυτό.

Για τη «Συνύπαρξη και Επικοινωνία στο Αιγαίο», κάποια πολιτιστικά παραδείγματα από τη Λέσβο είναι για παράδειγμα ότι ορισμένοι πολιτιστικοί σύλλογοι έχουν εντάξει στο δυναμικό τους μετανάστες που παρουσιάζουν τους δικούς τους χορούς, μουσικές και έθιμα.

Οι «Γιατροί χωρίς Σύνορα» αναφέρουν τα διάφορα σχολεία για μετανάστες που έχουν δημιουργηθεί, τις ομάδες πολιτισμού (θέατρο, χορός κ.λπ.). καθώς και τις σχολές εκπαιδευτικών όπου έχουν ήδη ενταχθεί μαθήματα ή σεμινάρια, που αφορούν την διδασκαλία σε πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα. Επίσης η εργασία των μεταναστών και προσφύγων σε μια ισότιμη βάση, σε συνεργεία εργασίας, είτε μέσα στα σπίτια των ελλήνων πολιτών, προσφέρει μια ευκαιρία ένταξης στην ελληνική κοινωνία.

Για τον Μ.Κ.Ο. «Αντιγόνη», δεν παρατηρείται σωστή ενημέρωση για τις συνεχώς μεταβαλλόμενες, σε εποχή οικονομικής κρίσης, συνθήκες της αγοράς εργασίας προκειμένου να κατευθυνθούν στα πεδία όπου υπάρχει πραγματική ζήτηση, ενώ παράλληλα χωλαίνει το σύστημα της γλωσσομάθειας και δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις μεγάλες ανάγκες των νεοεισερχόμενων, αλλά και των παλαιών μεταναστών. Εκτός από Προγράμματα του Υπουργείου Εσωτερικών ή Εργασίας σχετικά με την κοινωνική ένταξη, που ασφαλώς κινούνται σε ορθή κατεύθυνση, αλλά είναι αποσπασματικά και αφορούν μικρό αριθμό μεταναστών, θα μπορούσε να θεωρηθεί ως καλή πρακτική η πρόσφατη έκδοση φυλλαδίου από το Συνήγορο του Πολίτη για την έννομη προστασία των μεταναστών (και άλλων ευπαθών ομάδων) από διακρίσεις.

Για τον Μ.Κ.Ο. «ΟΜΟΝΟΙΑ» το κράτος τώρα και οι κυβερνώντες χρησιμοποιούν το φαινόμενο μέχρι τώρα:

- για να εκβιάζουν τους Έλληνες εργαζόμενους με τη μαύρη εργασία παράνομων και νόμιμων προσφύγων,
- συχνά με τη νομιμοποίηση για κομματικά οφέλη,

- άλλοτε για την είσπραξη «χαρατσιών» για την προσωρινή παραμονή τους.

Οι λύσεις που προτείνονται από τους Μ.Κ.Ο. και Συλλόγους της νήσου Σάμου για το πρόβλημα είναι:

- Να αντικατασταθούν τα Κέντρα Κράτησης μεταναστών – προσφύγων με ανθρώπινους χώρους υποδοχής και φιλοξενίας. Με αξιοπρεπείς συνθήκες στέγασης-σίτισης ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, διερμηνεία και νομική αρωγή.
- Να χορηγηθούν άμεσα ταξιδιωτικά έγγραφα, ώστε να διευκολυνθεί η συνέχιση του ταξιδιού όσων επιθυμούν να εγκατασταθούν σε άλλα κράτη μέλη της Ενωμένης Ευρώπης.
- Να χορηγηθεί άμεσα διεθνής προστασία (άσυλο ή επικουρική προστασία) σε όσους το δικαιούνται σύμφωνα με τη Συνθήκη της Γενεύης και τις κατευθυντήριες οδηγίες του Ο.Η.Ε.

Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα όσοι από τους μη νόμιμους μετανάστες μείνουν στη χώρα να νομιμοποιούνται, εργάζονται, πληρώνουν στα ασφαλιστικά ταμεία και εντάσσονται στην κοινωνία της Ελλάδας.

Για την UNHCR, ένας πολύ καλός νόμος για την ιθαγένεια είναι ο Ν. 3838/2010, ΦΕΚ Α΄ 49/24.03.2010: Σύγχρονες διατάξεις για την Ελληνική Ιθαγένεια και την πολιτική συμμετοχή ομογενών και νομίμως διαμενόντων μεταναστών και άλλες ρυθμίσεις. Επίσης υπάρχουν απομονωμένες δράσεις από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ένταξης Υπηκόων Τρίτων χωρών που βοηθάνε πολύ στην ένταξη των μεταναστών. Απλά να αποσαφηνισθεί, ότι η ένταξη αφορά στους νόμιμους μετανάστες και είναι ένα βήμα μετά τη νομιμοποίηση των μή νόμιμων. Πολύ σημαντικός, επίσης, είναι και ο θεσμός του διαμεσολαβητή. Η Praksis είναι ένας Μ.Κ.Ο. που έχει κάνει μεγάλο έργο ως προς την ένταξη των μεταναστών. Σημαντικές είναι επίσης και οι θέσεις Ιουνίου 2011 της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες.

Τέλος, για την ερευνήτρια του ΕΛΙΑΜΕΠ, πραγματικά καλές πρακτικές και πολιτικές ένταξης στην Ελλάδα δεν υπάρχουν. Το μόνο που υπάρχει είναι το δικαίωμα των παιδιών, ανεξαρτήτως του νομικού καθεστώτος των γονέων, να εγγράφονται στα σχολεία και οι διευκολύνσεις για αυτό, δεν υπάρχει όμως, διαπολιτισμική διάσταση στην εκπαίδευση. Δεν υπάρχουν πολιτικές ένταξης που να στοχεύουν στους μετανάστες, ως

αδύναμη ομάδα. Δεν υπάρχει έλεγχος της αγοράς εργασίας και οι μετανάστες είναι δέσμιοι των αδειών τους εάν το εισόδημά τους μια χρονιά μειωθεί, τότε μπορεί τα μέλη της οικογένειάς τους να χάσουν τη νόμιμη διαμονή τους στην Ελλάδα. Η μακρόχρονη άδεια διαμονής έρχεται μετά από δέκα ολόκληρα χρόνια, διάστημα κατά το οποίο οι άνθρωποι παραμένουν μετέωροι και δεν μπορούν να προγραμματίσουν τίποτα. Τα παράβολα είναι ακριβά για άδειες που εκδίδονται με μεγάλη καθυστέρηση. Το πολιτισμικό κεφάλαιο των μεταναστών σπανίως αναγνωρίζεται με αποτέλεσμα, άτομα σαν τον Γκάζι Καπλάνι, γνωστό συγγραφέα και δημοσιογράφο να υφίστανται υβριστικά σχόλια (στο μπλογκ του προαναφερθέντος υπάρχουν σχόλια του τύπου «Ρε Αλβανέ...», ενώ ο ίδιος μιλάει και γράφει άπταιστα ελληνικά, ίσως καλύτερα από πολλούς από τους επικριτές του).

Κεφάλαιο 6ο

6. Συμπεράσματα

Κεφάλαιο 6^{ο} - Συμπεράσματα

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων τόσο της βιβλιογραφικής επισκόπησης όσο και της ποιοτικής έρευνας ευελπιστεί να οδηγήσει σε συμπεράσματα χρήσιμα για τον περαιτέρω σχεδιασμό και τη βελτίωση της μεταναστευτικής πολιτικής και της πολιτικής του ασύλου μέσα στα πλαίσια μιας Ελλάδας μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Συμπεράσματα Βιβλιογραφικής Έρευνας

Όλα όσα αναφέρθηκαν και αναλύθηκαν στις προηγούμενες σελίδες, οδηγούν σε μία πρωταρχική διαπίστωση: η έλλειψη επίσημων επακριβών στατιστικών στοιχείων και μελετών για τη μετανάστευση, αντισταθμίζεται από ένα πλήθος φορέων και ερευνητών που έχουν ενδιαφερθεί για αυτό το ζήτημα-σταθμό για την ελληνική κοινωνία του σήμερα. Με βάση τις διεθνείς εξελίξεις, φαίνεται πως οι μεταναστευτικές ροές όχι μόνο δεν θα κοπάσουν, αλλά, το αντίθετο, θα αυξηθούν, γεγονός που κάνει κάποιον να αναλογιστεί τα συμπεράσματα της βιβλιογραφικής επισκόπησης:

1. Το ελληνικό κράτος, παρά τις φιλότιμες προσπάθειές του, δεν εμφανίζεται ακόμη όσο έτοιμο θα έπρεπε για να αντιμετωπίσει τόσο τις υπάρχουσες μεταναστευτικές ροές, όσο και τις αναμενόμενες. Η λύση στο συγκεκριμένο ζήτημα, θα ήταν, όχι η πλήρης αναδιοργάνωση της πολιτικής του, μιας που τα νομοσχέδια κρίνονται ολοκληρωμένα και επαρκή, αλλά η επιμονή στην εφαρμογή τους.
2. Το πρόβλημα του ελληνικού κράτους είναι οργανωτικό και γραφειοκρατικό και οι προσπάθειες για την σύσταση αποτελεσματικής μεταναστευτικής πολιτικής, θα έπρεπε να επικεντρωθούν, όχι στα αλλεπάλληλα νομοσχέδια που κατατίθενται, αλλά στο συντονισμό και οργάνωση μεταξύ των φορέων για την εφαρμογή των ήδη υπαρχόντων.
3. Το μεταναστευτικό πρόβλημα δεν μπορεί και δεν πρέπει να αποτελεί μόνο ελληνική υπόθεση. Αφορά ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση και σαν τέτοιο θα έπρεπε να αντιμετωπιστεί από ελληνικούς και διεθνείς φορείς.

4. Η ελληνική κοινωνία, βρίσκεται ακόμη δέσμια στερεοτυπικών αντιλήψεων και ξενοφοβικών συμπεριφορών. Η εκπαίδευση τόσο μέσα στο σχολείο όσο και στα πλαίσια της ίδιας της οικογένειας, θεωρείται ζωτικής σημασίας για την αναστροφή του κλίματος.

5. Η έλλειψη επακριβών στατιστικών στοιχείων και καταγραφής του αριθμού των μεταναστών, περιπλέκει κι άλλο το ομιχλώδες τοπίο. Άμεση προτεραιότητα του ελληνικού κράτους, θα πρέπει να αποτελέσει η παροχή μιας ξεκάθαρης εικόνας του μεταναστευτικού πληθυσμού στην Ελλάδα.

6. Ζωτικής σημασίας στις παραπάνω προσπάθειες, κρίνεται η εμπλοκή των ίδιων των μεταναστευτικών κοινοτήτων, αλλά και οργανώσεων που ασχολούνται με αυτές. Στην παρούσα φάση, οι ελληνικές πολιτικές σχεδιάζονται και εκτελούνται αποκλειστικά από συγκεκριμένα όργανα, χωρίς συχνά να λαμβάνεται υπόψιν η φωνή των άμεσα ενδιαφερομένων. Η συνεργασία με τους μεταναστευτικούς συλλόγους, καθώς και με ελληνικούς Μ.Κ.Ο., που αποτελούν γνώστες της κατάστασης, είναι απαραίτητη και πρέπει να καλλιεργηθεί περισσότερο.

7. Θα πρέπει να υπάρξει μία συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε. με τις τρίτες χώρες αποστολής μεταναστών, ακόμη και στα πλαίσια συνόδων κορυφής, με τη συμμετοχή ως παρατηρητών ενδεχομένως εκπροσώπων των προαναφερθέντων χωρών. Με τον τρόπο αυτό θα σταματήσει ο διαχωρισμός Βορρά-Νότου, και θα ξεθωριάσει η εικόνα ότι είναι πιο εύκολο να μεταναστεύσει κανείς στο Νότο και στη συνέχεια να μεταβεί στις πλουσιότερες χώρες του Βορρά.
8. Η Ε.Ε. οφείλει να επανεξετάσει τις σχέσεις της με χώρες όπως το Ιράν, η Τουρκία καθώς και με υπόλοιπες ισλαμικές χώρες μετάβασης όπως η Αίγυπτος και άλλες Βορειοαφρικανικές χώρες καθώς δεν αρκεί μόνον η αστυνομική αντιμετώπιση της διακίνησης από την Ε.Ε. μέσω της FRONTEX, αλλά υπάρχει ανάγκη να επανα-οριοθετηθούν τα περιθώρια συνεργασίας τόσο σε επίπεδο οικονομικής πολιτικής όσο και σε εξωτερικής πολιτικής ώστε να αντιμετωπιστεί η φτώχεια και οι ανισότητες στις χώρες αυτές. Χαρακτηριστικό είναι, ότι η μείωση των μεταναστευτικών ροών προς την Ισπανία έχει γίνει λόγω του διπλωματικού

ανοίγματος της Ισπανίας προς χώρες διαμετακόμισης και προέλευσης (Μαρούκης, Θ., 2011).

9. Η Τουρκία έχει συχνά κατηγορηθεί για έλλειψη συνεργασίας με την Ελλάδα και περεταίρω με την Ευρωπαϊκή Ένωση πάνω σε θέματα μετανάστευσης και μεταναστευτικής πολιτικής. Ένα επιχείρημα που συχνά ακούγεται από την ελληνική πλευρά είναι, ότι η Τουρκία δεν φυλάσσει τα σύνορά της και κάνει «τα στραβά μάτια» όσον αφορά τη μη νόμιμη μετανάστευση. Παρόλ' αυτά η τελευταία έχει εμφανίσει σημαντική πρόοδο στη βελτίωση του διοικητικού και νομικού της πλαισίου σχετικά με τη μη νόμιμη μετανάστευση, έχει αυξήσει τα κέντρα επαναπροώθησης μεταναστών και με νόμο του 2010 έχει κάνει πιο αυστηρές (σε κατά 2/3 περισσότερο χρόνο ποινής) τις ποινές για τους διακινητές μη νόμιμων μεταναστών (από την επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Εξωτερικών της Τουρκίας σε συνδυασμό με μη δημοσιευμένη πηγή –non paper- με θέμα «Κοινές λανθασμένες αντιλήψεις για την δράση της Τουρκίας ως προς την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης»). Σύμφωνα με τον κ. Kerim Uras, Πρέσβη της Τουρκίας στην Ελλάδα (άρθρο του στην ηλεκτρονική έκδοση της Εφημερίδας Καθημερινή, 04.05.2012), η Τουρκία δεν είναι πηγή δημιουργίας μη νόμιμης μετανάστευσης, όπως συχνά ίσως χαρακτηρίζεται, αλλά τυγχάνει να βρίσκεται πάνω στο μονοπάτι που ακολουθούν οι μεταναστευτικές ροές. Επιπλέον, η ίδια η χώρα αντιμετωπίζει προβλήματα στο εσωτερικό της, όντας ένα κράτος «στόχος» για τους μετανάστες εξαιτίας της τρομερά μεγάλης ανάπτυξης που παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια (περίπου 10% ετησίως). Ίσως, η αλήθεια να είναι κάπου στη μέση. Σε κάθε περίπτωση, υπάρχει ανάγκη και οι δύο πλευρές να κατανοήσουν ότι, η πραγματική συνεργασία θα βοηθήσει ουσιαστικά στην καταπολέμηση του φαινομένου και για τις δύο χώρες για τις οποίες, η κατά τα άλλα εκπληκτική γεωπολιτική τους θέση, έχει καταλήξει να έχει αρνητικές συνέπειες στο θέμα της μη νόμιμης μετανάστευσης. Άλλωστε μία καλοπροαίρετη συνεργασία μεταξύ των δύο γειτονικών χωρών μόνον οφέλη θα μπορούσε να αποφέρει σε αυτές.
10. Οι μεταναστευτικές ροές εμφανίζουν πρόσφατα την τάση να επιστρέφουν στις νησιωτικές περιοχές, γεγονός που καθιστά ακόμη πιο αναγκαία τη συνεργασία με

τη Frontex και την ασφαλέστερη διαχείριση και φύλαξη των θαλασσίων συνόρων της χώρας, τόσο ως αυτής καθ'εαυτής, όσο και ως «νότιο-ανατολικής πύλης» εισόδου στην Ε.Ε. Στην εν λόγω εργασία γίνεται εμφανής η αλλαγή της κατεύθυνσης των μεταναστευτικών ροών από τις νησιωτικές περιοχές προς τα χερσαία σύνορα (κυρίως Έβρο) κατά το διάστημα 2010-2011 και η πολύ πρόσφατη μεταστροφή και πάλι προς τις νησιωτικές περιοχές μέσα στο 2012, γεγονός που από μόνο του αναδεικνύει το χαρακτηριστικό της δυναμικότητας του μεταναστευτικού φαινομένου, μιας και έχει να κάνει με ανθρώπους και ανθρώπινες συμπεριφορές.

Συμπεράσματα ποιοτικής έρευνας

Ως συμπεράσματα της ποιοτικής έρευνας αξιολογήθηκαν κυρίως οι απαντήσεις που δόθηκαν στην τελευταία ερώτηση της ποιοτικής έρευνας που αφορά στις προτάσεις για αλλαγές στη μεταναστευτική πολιτική τόσο της χώρας γενικότερα όσο και των νησιωτικών περιοχών αυτής, ειδικότερα.

Για τη «Συνύπαρξη και Επικοινωνία στο Αιγαίο», η χώρα έπρεπε εδώ και πολλά χρόνια να έχει πιέσει τους εταίρους στην Ε.Ε. να συμφωνήσουν στην διασπορά των ευρισκόμενων στην Ελλάδα μεταναστών, σε άλλες χώρες της Ε.Ε. κι όχι να υπογράψει το «Δουβλίνο ΙΙ» κατόπιν του οποίου είναι πλέον πολύ δύσκολο να εισακουστούν τα αιτήματα της Ελλάδας.

Για τους «Γιατρούς χωρίς Σύνορα», οι νησιωτικές περιοχές δεν είναι πλέον οι περιοχές με την συγκέντρωση του ενδιαφέροντος στο μεταναστευτικό ζήτημα. Ο νέος χάρτης ορίζει σαν περιοχές ενδιαφέροντος, τις περιοχές του Έβρου και των Αθηνών. Πιθανή λύση για την ανακούφιση της Ελλάδας από την πίεση που δημιουργούν οι μεταναστευτικές ροές, θα ήταν να αναλάβει να δεχθεί η κάθε ευρωπαϊκή χώρα έναν σημαντικό αριθμό μεταναστών. Η ευθύνη για την μετακίνηση των πληθυσμών στην Ευρώπη είναι αποτέλεσμα της δράσης της Δύσης στις χώρες προέλευσης των μεταναστών. Η εκμετάλευση του πλούτου των χωρών αυτών με όλες τις παράπλευρες συνέπειες, όπως η άτυπη υποστήριξη των πολέμων μεταξύ τους ή με εξωτερικές δυνάμεις, με σκοπό την με όσο το δυνατόν χαμηλότερο κόστος προμήθεια του πλούτου

τους, χωρίς παράλληλα την παροχή αντισταθμιστικών οφελών σε αυτές, ώστε να δημιουργήσουν συνθήκες ανάπτυξης που θα συγκρατούσαν τους ανθρώπους στον τόπο τους, είναι έργο της Δύσης. Όσο οι άνθρωποι δεν νιώθουν ότι μπορούν στις χώρες τους να ζήσουν ήρεμες ζωές με μια προοπτική, με πρόσβαση στις δομές της υγείας και της εκπαίδευσης, θα αναζητούν τόπους όπου να μπορέσουν να επιτύχουν τα όνειρά τους. Αν η Δύση επιθυμεί να βάλει φράχτες ή άλλα εμπόδια στους ανθρώπους να μην εισέρχονται σε αυτήν, ας το κάνει τίμια, βάζοντας φράκτες και στις εταιρείες τις ή στους διάφορους στρατούς της να μην μπαίνουν στις χώρες τους και να τους αφήσει να αναπτυχθούν.

Ο εκπρόσωπος του Μ.Κ.Ο. «Αντιγόνη» κάνει μία εκτενή αναφορά σε προτάσεις για αλλαγές στη μεταναστευτική πολιτική. Όσον αφορά γενικότερα σε όλη τη χώρα αναφέρει ότι θα πρέπει να γίνουν οι παρακάτω ενέργειες:

- Αποποινικοποίηση (μόνο σε ό,τι αφορά τους εργαζόμενους) του αδικήματος της παράνομης εισόδου, διαμονής και εργασίας όταν συντρέχουν λόγοι οικονομικής επιβίωσης, με σαφή αναφορά της ρήτρας αυτής σε νομοθετικό κείμενο.
- Απαγόρευση της απέλασης και της διοικητικής κράτησης κάθε ανηλίκου, και ειδικό ενδιαφέρον για τη διαμονή τους στην Ελλάδα.
- Ανάληψη πρωτοβουλίας της Ελλάδας για κατάργηση του νέου ευρωπαϊκού Συμφώνου για τη Μετανάστευση και το Άσυλο, καθώς και της λεγόμενης «Οδηγίας της Ντροπής» («Οδηγία για την εναρμόνιση των διαδικασιών επιστροφής υπηκόων τρίτων χωρών»).

Σχετικά με τη νομιμοποίηση μεταναστών αναφέρει τα εξής:

- Εφαρμογή ενός συστήματος ανοιχτής και διαρκούς νομιμοποίησης, υπό προϋποθέσεις.
- Θέσπιση ενός πρόσθετου τύπου άδειας, που θα λέγεται «άδεια προς αναζήτηση εργασίας», με την οποία θα εφοδιάζεται αυτομάτως κάθε ενδιαφερόμενος (είτε με αίτηση προς τις αρμόδιες ελληνικές αρχές, είτε με αίτηση στο ελληνικό προξενείο της χώρας προέλευσης) και θα αποκτά αυτοδικαίως το δικαίωμα παραμονής στην ελληνική επικράτεια για ένα χρόνο, με στόχο να αναζητήσει δουλειά.
- Αποσύνδεση της ανανέωσης της άδειας παραμονής από την ύπαρξη ορισμένου αριθμού ενσήμων, για να μην μεταπίπτουν εργαζόμενοι μετανάστες, μαζικά και

άδικα, από το καθεστώς της νομιμότητας στο καθεστώς της παρανομίας, εξαιτίας της απροθυμίας των εργοδοτών τους να καταβάλουν τις προβλεπόμενες από τη νομοθεσία ασφαλιστικές εισφορές.

Αναφορικά με τα εργασιακά δικαιώματα των μεταναστών σημειώνει τα ακόλουθα:

- Απόλυτη ευχέρεια μεταβολής του σκοπού της άδειας διαμονής (με ανεμπόδιστη εναλλαγή του καθεστώτος εξαρτημένης και μη εξαρτημένης εργασίας) και αποσύνδεση της άδειας διαμονής για ανεξάρτητη οικονομική δραστηριότητα από απόδειξη ύπαρξης πόρων (60.000) €.
- Διασφάλιση των εργασιακών, ασφαλιστικών, συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων των μεταναστών, συμπεριλαμβανομένου και του δικαιώματος της ασφάλειας στην εργασία.
- Ένταξη των μεταναστών σε προγράμματα γεωργικής κατάρτισης που χρηματοδοτούνται από την Ε.Ε. για την κατανόηση νέων γεωργικών πρακτικών.
- Στήριξη μεταναστών για τη συμμετοχή τους στο συνδικαλιστικό κίνημα και τα εκλεγμένα όργανα.

Όσον αφορά στην εκπαίδευση των μεταναστών, αναφέρει:

- Δομές προαιρετικής εκμάθησης ελληνικής γλώσσας σε όλους τους ενήλικους μετανάστες πρώτης γενιάς από επαρκώς στελεχωμένα Κέντρα Εκμάθησης Ελληνικής Γλώσσας που θα λειτουργούν σε δημοτικό επίπεδο.
- Μαθήματα μητρικής γλώσσας και πολιτισμού για μαθητές μετανάστες στα δημόσια σχολεία, όταν ο αριθμός των μεταναστών μιας ομάδας υπερβαίνει το 8%.
- Καθιέρωση της αντιρατσιστικής εκπαίδευσης, παρεμβάσεις στα σχολικά βιβλία ώστε να προάγουν την πολυπολιτισμικότητα και το σεβασμό στη διαφορετικότητα, οργάνωση ειδικών διαπολιτισμικών δραστηριοτήτων.

Σχετικά με την Υγειονομική τους περίθαλψη προτείνονται να γίνουν τα παρακάτω:

- Διεύρυνση της πρόσβαση των μεταναστών στις υπηρεσίες υγείας, όπως ακριβώς ισχύει και για τους Έλληνες. Τροποποίηση του άρθρου 84 του ν. 3386/05, που προβλέπει υγειονομική περίθαλψη μόνο για έκτακτα περιστατικά, εφόσον οι συγκεκριμένοι αλλοδαποί δεν βρίσκονται νομίμως στην Ελλάδα.
- Κατοχύρωση ιατρικής παρακολούθησης και πρόσβασης στην περίθαλψη για τις εγκύους (κατά την εγκυμοσύνη, τον τοκετό και την περίοδο της λοχείας).
- Παροχή άδειας διαμονής για λόγους ανθρωπιστικής φύσεως σε πρόσωπα που πάσχουν από σοβαρά προβλήματα υγείας (άρθρο 44, παράγραφος 1, εδάφιο ε΄) χωρίς να απαιτείται προηγούμενη άδεια διαμονής.

Και για τις Κρατικές υπηρεσίες θα πρέπει να πραγματοποιηθούν τα ακόλουθα:

- Αύξηση του μόνιμου υπαλληλικού προσωπικού που ασχολείται με τη χορήγηση και την ανανέωση αδειών διαμονής.
- Ειδική αντιρατσιστική εκπαίδευση στους δημόσιους λειτουργούς και αναβάθμιση των υπηρεσιών που ασχολούνται με τη μετανάστευση ώστε να μην αποτελούν χώρους δυσμενούς μετάθεσης.

Ο ίδιος συνεντευξιαζόμενος για τις νησιωτικές περιοχές ειδικότερα προτείνει τα εξής:

- Κατάργηση των σημερινών κέντρων κράτησης αλλοδαπών (προσφύγων και μεταναστών) και δημιουργία χώρων με αξιοπρεπείς όρους διαβίωσης για όσο διάστημα χρειάζεται να παραμείνουν σε αυτούς οι πρόσφυγες και οι μετανάστες (σημειώνεται εδώ από τη συγγραφέα ότι η εν λόγω συνέντευξη δόθηκε τον Ιανουάριο του 2012, όταν ακόμη δεν είχαν τεθεί σε λειτουργία τα νέα Κέντρα Φιλοξενίας Αλλοδαπών στη νέα μορφή των οποίων πιθανόν να αναφέρεται ο συνεντευξιαζόμενος).
- Κατάργηση των άτυπων επαναπροωθήσεων από τον Έβρο και το Αιγαίο.
- Ουσιαστική οικονομική στήριξη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ως προϋπόθεση για εκχώρηση αρμοδιοτήτων που αφορούν την υποδοχή και ομαλή ένταξη μεταναστών και προσφύγων στην τοπική κοινωνία.

Ο Μ.Κ.Ο. «ΟΜΟΝΟΙΑ» αναφέρει ότι ανεξάρτητα από τη σημερινή κατάσταση, η οποία έχει λιγοστέψει την εισροή προσφύγων, η Χώρα θα πρέπει να επανεξετάσει τις υπογραφές της στην Ευρώπη σε σχέση με τη μετανάστευση:

- Όσον αφορά τη φύλαξη των συνόρων μας ως ευρωπαϊκών.
- Την εύκολη διακίνηση των προσφύγων προς όλες τις χώρες της Ευρώπης που επιθυμούν, ώστε να μοιραστεί το πρόβλημα, που δεν είναι μόνο της Ελλάδας, η οποία μάλιστα έχει μικρό μερίδιο ευθύνης σε σχέση με ολόκληρη την Ευρώπη και τη συμμετοχή της στις διαμορφούμενες καταστάσεις στις χώρες από τις οποίες προέρχονται.
- Την απαίτηση στήριξης οικονομικής και άλλης για δημιουργία κέντρων προσωρινής φιλοξενίας, όσα χρειάζονται στις εισόδους, αλλά και στο κέντρο, ώστε οι μη νόμιμοι μετανάστες να ζουν σε ανθρώπινες συνθήκες μέχρι να αποκτήσουν τη νομιμότητα και να ενταχθούν στη χώρα που βρίσκονται.

  Στο σημείο αυτό σημειώνεται από τη συγγραφέα ότι η εν λόγω συνέντευξη, δοθείσα τον Ιανουάριο του 2012, δεν έχει λάβει υπόψη της τη νέα μορφή Κέντρων Φιλοξενίας Αλλοδαπών για τα οποία επί Υπουργίας Μ. Χρυσοχοϊδη ζητήθηκε και επετεύχθη η στήριξη του Συμβουλίου Υπουργών Δικαιοσύνης & Εσωτερικών Υποθέσεων της Ε.Ε. καθώς και σχετική χρηματοδότηση για την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης σε ταξίδι που πραγματοποιήθηκε στο Λουξεμβούργο τον Απρίλιο του 2012 (Newsletter Μ. Χρυσοχοϊδη, 26.04.2012).

Τέλος, ο εκπρόσωπος του Μ.Κ.Ο. «ΟΜΟΝΟΙΑ» συνεχίζει λέγοντας ότι, οι κυβερνήσεις θα πρέπει να αφήσουν στην άκρη την υποκρισία και να ελέγξουν και να καταστείλουν τη μαύρη εργασία, η οποία αποδέχεται τους μετανάστες και πιέζει εργασιακά τους έλληνες εργαζόμενους, τους οποίους πολλές φορές φέρνει και σε σύγκρουση με τους μετανάστες.

Η UNHCR αναφέρει ότι ο μόνος τρόπος για να αντιμετωπισθεί η όλη κατάσταση είναι να αποκτήσει το κράτος ένα δίκαιο σύστημα ασύλου, το οποίο βέβαια, σε σχέση με το παρελθόν έχει βελτιωθεί κατά πολύ και με την παρέμβαση του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα. Υπάρχουν βέβαια, πάντοτε, περιθώρια βελτίωσης, όπως η προσπάθεια για

περισσότερο ανθρώπινο δυναμικό στις Επιτροπές Ασύλου το οποίο να είναι και γνώστης του αντικειμένου.

Τέλος η ερευνήτρια του ΕΛΙΑΜΕΠ αναφέρει ότι χρειάζεται έμφαση στο να προχωρήσει η πολιτογράφηση και να συνδιαστεί με πολιτικές διαπολιτισμικότητας στα σχολεία και στις τοπικές κοινωνίες που να κάνουν την ένταξη των μεταναστών όχι μονόδρομο, όπως είναι τώρα (με όλη τη διαδρομή να διανύεται φυσικά από τους ίδιους τους μετανάστες), αλλά μια αμφίδρομη διαδικασία.

Κατά την ίδια, δεν είναι αναγκαίες κάποιες ειδικές προτάσεις για τις νησιωτικές περιοχές, αλλά οι προτάσεις ίσως θα ήταν κοινές για όλες τις περιοχές με μικτό οικονομικό μοντέλο, τουρισμού και αγροτικών καλλιεργειών. Η ένταξη των μεταναστών στα νησιά υποβοηθάται από τους εν λόγω κλάδους καθώς σε αυτούς οι τελευταίοι βρίσκουν εργασία.

Βιβλιογραφία Ελληνική

- Αμίτσης Γ., Λαζαρίδης Γ., (2001) *Νομικές και κοινωνικοπολιτικές διαστάσεις της μετανάστευσης στην Ελλάδα*, Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήσης
- Βαρβιτσιώτης Ι. (2005), *Η Μεταναστευτική Πολιτική της Ευρώπης,* Κοινοβουλευτική Ομάδα του ΕΛΚ-ΕΔ στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Υπηρεσία Τεκμηρίωσης Εκδόσεων Έρευνας στο http://www.eppgroup.eu/Activities/docs/immigration-policy-el.pdf.
- Βαρούξη Χ. (2008), *Μεταναστευτική Πολιτική και Δημόσια Διοίκηση,* Κείμενα Εργασίας ΕΚΚΕ, Αθήνα στο http://arxeio.gsdb.gr/wp/wp_varouxi.pdf
- Βασιλείου Μ. (2010), *Περιφρούρηση των Συνόρων και Μεταναστευτική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης,* Διπλωματική Εργασία με επιβλέποντα καθηγητή τον Δρ. Απόστολο Παπαδόπουλο-Αναπληρωτή Καθηγητή, ΠΜΣ Διαχείριση και Ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού Χώρου, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο στο http://estia.hua.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/1069/1/Msc%20Thesis%20M.Vasileiou.pdf
- Γεωργοπούλου Π. (2011), *Θεσμική και Κοινωνική Ένταξη των Μεταναστών στην Ελλάδα με τη Συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης,* Πτυχιακή Εργασία με επιβλέποντα καθηγητή τον Δρ. Απόστολο Παπαδόπουλο,-Αναπληρωτή Καθηγητή, στο ΠΜΣ Γεωγραφίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο στο http://195.251.30.202:8080/dspace/bitstream/123456789/1323/1/Georgopoulo_Panagiota.pdf
- Γκούγκλας Α., Πολιτικός Επιστήμονας και Επικεφαλής της Συντακτικής Ομάδας του αρχικού Action Plan, (2012), Το σχέδιο *που δεν γνωρίζουμε για το μεταναστευτικό*, άρθρο του στο http://www.protagon.gr/?i=protagon.el.article&id=14866
- Δημοπούλου Β. (2010), *Οι Προοπτικές Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Διαφορετικών Μεταναστευτικών Ομάδων στη Μητροπολιτική Περιοχή της Αθήνας. Αφομοίωση ή Πολυπολιτισμικότητα,* Διπλωματική Εργασία με επιβλέποντα καθηγητή τον Δρ. Απόστολο Παπαδόπουλο-Αναπληρωτή Καθηγητή στο ΠΜΣ Γεωγραφίας,

Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο στο http://estia.hua.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/1047/1/dimopoulou.pdf

- Ελληνική Ένωση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Μ.Κ.Ο. (ομάδα Θεσσαλονίκης), (03.01.2010). *Αναφορά σχετικά με τους χώρους κράτησης μεταναστών χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα στην Ροδόπη και τον Έβρο :22-23.*
- Ερευνητική Ομάδα για τη σύνταξη του «Action Plan on Migration and Asylum» του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη (επισπεύδον Υπουργείο), του Υπουργείου Υγείας και του Υπουργείου Εξωτερικών (Α. Γκούγκλας, Επικεφαλής Συντακτικής Ομάδας-Project Leader, Α. Αλ Σάλεχ, Β. Χρονόπουλος, Β. Κουσούτης, Κ. Σολδάτος, Ι. Τασόπουλος, Πρέσβης Ι. Ραπτάκης με τη συνδρομή για θέματα Ασύλου της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους πρόσφυγες), (2010).
- Ζολώτα Α.-Ι. (2010), *Ο ρόλος της γλώσσας της χώρας υποδοχής στη διαδικασία ένταξης των μεταναστών: έρευνα σε μετανάστες στην Πάτρα,* Διπλωματική Εργασία με επιβλέποντα καθηγητή τον κ. Γεώργιο Σταμέλο, στο Π.Μ.Σ. Σχολική Αποτυχία και Κοινωνικός Αποκλεισμός, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Πατρών, στο http://openarchives.gr/view/462238
- Καβουνίδη Τ., et. al. (2006), Πολιτικές Ένταξης των Μεταναστών: Η Ευρωπαϊκή Εμπειρία, Αθήνα: ΙΜΕΠΟ.
- Κασίμης Χ., Παπαδόπουλος Α.Γ., (2012), «*Μετανάστες και Τοπικές Κοινωνίες: Μια εισαγωγή*», στο Κασίμης, Χ., και Παπαδόπουλος, Α.Γ., (επιμ.), Οι Μετανάστες στην Ελλάδα: Απασχόληση και Ένταξη στις Τοπικές Κοινωνίες, Αθήνα, Αλεξάνδρεια.
- Κασίμης Χ., Σερεμέτης Δ., (2007), Παρουσίαση «Το μεταναστευτικό φαινόμενο στην Ελλάδα», INTERREG III B ARCHIMED, Κέρκυρα στο http://www.huredepis.eu/assets/mymedia/1182323069_upfile.pdf
- Κοτζαμάνη Α., Λαφαζάνης Γ., Σκλάβου Κ. (2008), *Συμβουλευτική Προσφύγων, Παλλινοστούντων, Μεταναστών και Αιτούντων Άσυλο,* Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων.
- Κοτζιάς Ν., (2003), *Παγκοσμιοποίηση Η ιστορική θέση, το μέλλον και η πολιτική σημασία*, Αθήνα, Εκδόσεις Καστανιώτη

- Κουντούρη Φ. (2009), *Ο οικονομικός μετανάστης στην πολιτική αντζέντα. Η δημόσια συγκρότηση του μεταναστευτικού ζητήματος στη μεταπολίτευση*, Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών (39-76) στο http://www.grsr.gr/pdf/02_TEYXOS_128.pdf
- Λιαλιάμος Γ. (2005), *Σχεδιασμός και Εφαρμογή Ελληνικής Μεταναστευτικής Πολιτικής, Επίπεδα σχεδιασμού και εφαρμογής μεταναστευτικής πολιτικής,* στο http://www.enap.gr/uploads/20050713_ellin_metanast_lialiamos.pdf
- Μαζάουερ Μ. (2001). «*Τα Βαλκάνια*», Όγδοη Έκδοση, Εκδόσεις ΠΑΤΑΚΗ
- Μουσούρου Λ.Μ., (1991), *Μετανάστευση και μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και την Ευρώπη*, Αθήνα, Εκδόσεις Gutenberg.
- Μπεζεβέγκης Η. (Επιμ.). (2008). *Μετανάστες στην Ελλαδα. Επιπολιτισμός και ψυχοκοινωνική προσαρμογή.* Αθήνα: ΙΜΕΠΟ.
- Μπεζεβέγκης Η., Παυλόπουλος, Β., & Γεωργαντή, Κ. (2010). *Εθνοτική ταυτότητα και ψυχοκοινωνική προσαρμογή: Μια εμπειρική έρευνα σε εφήβους μετανάστες*.
- Μπόζκοβα Ρ. (2008), *Μεταναστευτική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Περίπτωση της Ελλάδας,* Διπλωματική Εργασία με επιβλέποντα καθηγητή τον κ. Κωνσταντίνο Αθανασόπουλο, Τμήμα Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Πάντειο Πανεπιστήμιο στο http://library.panteion.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/1066/1/bozkova.pdf
- Νικολακοπούλου-Στεφάνου Η. (2000), «Ελληνικές και Ευρωπαϊκές Προτεραιότητες Πολιτικής για τον Έλεγχο της Παράνομης Μετανάστευσης», στο Καβουνίδη Τ. et. al., Μετανάστευση στην Ελλάδα: Εμπειρίες – Πολιτικές – Προοπτικές, Τόμος Α', Αθήνα: ΙΜΕΠΟ
- Ομάδα Έργου ΙΜΕΠΟ, Επιστημονικός Υπεύθυνος Μ. Χλέτσος, (2005), *Οικονομικές Διαστάσεις της Μετανάστευσης. Επιπτώσεις στον Αγροτικό Τομέα,* Αθήνα στο http://walk2geographies.files.wordpress.com/2008/03/cebfceb9cebacebfcebdcebfcebcceb9cebaceadcf82-ceb4ceb9ceb1cf83cf84ceaccf83ceb5ceb9cf82-cf84ceb7cf82-cebcceb5cf84ceb1cebdceaccf83cf84.pdf
- Ομάδα Έργου Χαροκοπείου Πανεπιστημίου, Τμήμα Γεωγραφίας, Επιστημονικός Υπεύθυνος Α.Γ. Παπαδόπουλος, (2009), *Οδηγός ΜΚΟ και Συλλόγων*

Μεταναστών. Καταγραφή φορέων που δραστηριοποιούνται στην Ελληνική Επικράτεια σε θέματα μετανάστευσης.

- Παπαμιχαλόπουλος Δ. (2009), *Παράνομες Μεταναστευτικές Ροές στο Ευρωμεσογειακό Περιβάλλον και Ανθρώπινη Ασφάλεια,* Πτυχιακή Εργασία με επιβλέποντα καθηγητή τον Δρ. Απόστολο Παπαδόπουλο, Αναπληρωτή Καθηγητή, στο Τμήμα Γεωγραφίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο στο http://estia.hua.gr:8080/dspace/bitstream/123456789/901/1/papamixalopoulos.pd
- Παπαστάμου Σ. (1989). *Εγχειρίδιο Κοινωνικής Ψυχολογίας*. Αθήνα: Οδυσσέας.
- Παπαστάμου Σ. (2000). *Μειονότητες και εξουσία* Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παπαστάμου Σ. (2006). *Εισαγωγή στην Κοινωνική Ψυχολογία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παρατηρητήριο Απασχόλησης Ερευνητική-Πληροφορική(2003), *Έρευνα για την οικονομική και κοινωνική ένταξη των μεταναστών*, Αθήνα
- Πρακτικά Συνεδρίασης της Ελληνικής Βουλής (2011), Σύνοδος Β΄, Συνεδρίαση ΝΒ, Τετάρτη 12 Ιανουαρίου 2011 στο www.hellenicparliament.gr/UserFiles/a08fc2dd-61a9-4a83.../es110112.doc
- Ρομπόλης Σ.Γ., (2007) *Πολιτικές μετανάστευσης στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση*, δημοσίευση στο Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ στο http://www.inegsee.gr/equal/equal2/arthra/%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82%20%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CF%82.pdf
- Τριανταφυλλίδου Α. (2005), *Ελληνική Μεταναστευτική Πολιτική: Προβλήματα και Κατευθύνσεις,* ΕΛΙΑΜΕΠ, Αθήνα στο http://www.eliamep.gr/wp-content/uploads/2008/07/triand.pdf
- Χατζημιχάλης Κ., Βαϊου Ντ., (2003) *Με τη ραπτομηχανή στην κουζίνα και τους Πολωνούς στους αγρούς. Πόλεις, περιφέρειες και άτυπη εργασία*, Αθήνα: Εξάντας
- Χρυσοχόου Ξ. (2005), *Πολυπολιτισμική πραγματικότητα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Βιβλιογραφία Ξενόγλωσση

- Abercrombie N., Hill S., Turner B., (1991), *Dictionary of sociology*, England, Penguin books
- Anguiano-Téllez, María-Eugenia, *Reseña bibliográfica*, Centro de Investigación "El Colegio de la Frontera Norte", México http://aplicaciones.colef.mx/migracionesinternacionales/revistas/MI01/n01-152-155.pdf
- Brettell C., Hollifield J. (2000), *Migration Theory: Talking Across Disciplines*, Routledge
- Castles S. (1995), *How states respond to immigration and ethnic diversity*, New Community
- Cobb-Clark D., Kossoudji S. (2000). IRCA's Impact on the Occupational Concentration and Mobility of Newly-Legalized Mexican Men. *Journal of Population Economics* 13: 81–98.
- Edwards M. B. (2004). *Η Ένταξη των Μεταναστών στην Αθήνα. Δείκτες ανάπτυξης και Στατιστικές Μέθοδοι Μέτρησης*. Αθήνα: Παρατηρητήριο Μετανάστευσης στη Μεσόγειο UEHR, Πάντειο Πανεπιστήμιο στο http://www.mmo.gr/pdf/publications/mmo_working_papers/Migrants_in_Greece_Report_Grk.pdf
- Edwards M. B. (2004). *Immigration into Greece, 1990-2003. A South European Paradigm.* Switzwerland: European Population Forum.
- Epstein G.S.,Weiss A., (2001). *A Theory of Immigration Amnesties*. CEPR Discussion Papers 2830.
- Giddens A., Michnik. A., Wiesel E. et. al, *L'Europe unie est un rêve, l'austérité et le rejet de l'immigré, un cauchemar*, άρθρο της εφημερίδας "LE MONDE", 28.05.2012 στο http://www.lemonde.fr/idees/article/2012/05/28/l-europe-unie-est-un-reve-l-austerite-et-le-rejet-de-l-immigre-un-cauchemar_1708438_3232.html
- Green Nancy L. (2004), *Οι δρόμοι της μετανάστευσης. Σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις,* Αθήνα, Εκδόσεις Σαββάλας.

- International Organization of Migration (2005). *Workshop on the National Strategy on Migration. Selected papers.* Athens: IOM.
- King R. (1997). «Population growth: an avoidable crisis?». In King R.; Proudfoot L.; Smith B. (eds.). *The Mediterranean: Environment and Society*. London: Arnold, 164-180.
- King R. and Zontini E. (2000), "The role of gender in the South European immigration model" in: Papers, 60, p. 35-52. Retrieved from: http://www.raco.cat/index.php/papers/article/viewFile/25564/25398
- Mingione E. (1995). «Labour market segmentation and informal work in Southern Europe», in: *European Urban and Regional Studies,* 2(2): 121-143.
- Pécoud A., de Guchteneire P. (2006), *International Migration, Border Controls and Human Rights: Assessing the Relevance of a Right to Mobility,* Journal of Borderlands Studies Volume 21, No. 1, Spring 2006 : 71 στο http://portal.unesco.org/pv_obj_cache/pv_obj_id_83DA29433865BC49884C99381DE9961D66910100/filename/Borderlands_Article.pdf
- Piore Michael J. (1979). *Birds of Passage: Migrant Labor and Industrial Societies*. Cambridge, UK: Cambridge University Press στο http://www.jstor.org/pss/2723927
- Reyneri E. (2003). Immigration and the Underground Economy in New Receiving South European Countries. *International Review of Sociology* 13: 117–143.
- Rovolis A., Tragaki A., (2006), *Ethnic Characteristics and geographical distribution of immigrants in Greece*, Harokopio University of Athens, Greece
- Rudiger A., Spencer S., (2003), *Social integration of migrants and ethnic minorities. Policies combat discrimination*, Conference jointly organized by the European Commission and O.E.C.D., 21-22.01.2003, Brussels
- Siadima M. (2001). *Immigration in Greece during the 1990's: an overview.* Dissertation paper, MA in Mediterranean studies, King's Kollege, London στο http://www.mmo.gr/pdf/library/Greece/grckaimigracija.pdf
- Triantafyllidou A., Petronoti, M., (2003) *Bibliography of Social Sciences on modern greek society, Recent immigration Flows to Greece*, Special Issue, National Centre for Social Research, National Book Centre, Athens

- Triandafyllidou A. (2007), Mediterranean Politics, Vol. 12, No. 1, 77–84, March 2007
- UNHCR, (2007) *Refugee Protection and Mixed Migration: A 10-Point Plan of Action* στο http://www.unhcr.org/4742a30b4.html

Βιβλιογραφία από Ιστοσελίδες

- http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/policies/freedom/article_7305_el.htm
- http://www.europarl.europa.eu/portal/el
- http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-08-098/EN/KS-SF-08-098-EN.PDF
- http://eur-lex.europa.eu/el/index.htm
- http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/l33020_el.htm
- http://www.antigone.gr/
- http://www.astynomia.gr/
- http://blogs.eliamep.gr/maroukis/mi-nomimi-metanastefsi-stin-chora-tis-aftodikias-simera/
- http://www.chrisochoidis.gr/
- http://clandestino.eliamep.gr
- http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/E4317264-DB27-42FE-873E-1ECCACABB045/0/GRE_CONV.pdf
- http://www.economist.com/node/21542818
- http://www.ellisisland.org/genealogy/ellis_island_visiting.asp
- http://www.mfa.gov.tr/turkey-_s-fight-against-illegal-migration.en.mfa
- http://www.mopocp.gov.gr/main.php
- http://www.pressgr.com/tag/frontex/
- http://www.protothema.gr/greece/article/?aid=193649
- http://www.protothema.gr/greece/article/?aid=227427

- http://www.protothema.gr/greece/article/?aid=227700
- http://www.skai.gr/news/greece/
- http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=305062
- http://www.unesco.org/new/en/
- www.msf.gr
- www.omadadikigorwnuseful.blogspot.com/
- www.praksis.gr
- www.tanea.gr
- www.tovima.gr

Παράρτημα

Προμετωπίδα του e-mail που εστάλη όσον αφορά στις εξ αποστάσεως συνεντεύξεις

Αγαπητή/έ .....,

Καλησπέρα σας. Επιτρέψτε μου να σας συστηθώ, ονομάζομαι Έφη Πουρνάρα και είμαι μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο Τμήμα Γεωγραφίας του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου, όπου εκπονώ την μεταπτυχιακή μου εργασία με τίτλο "Μη νόμιμη μετανάστευση και νησιωτικές περιοχές της Ελλάδας" και επιβλέποντα καθηγητή τον κ. Παπαδόπουλο Απόστολο. Για την υποστήριξη της εργασίας μου θεώρησα καλό να συλλέξω ορισμένες συνεντεύξεις ποιοτικής έρευνας κυρίως μέσω e-mail, ώστε να καλύψω τυχόν κενά της βιβλιογραφίας. Εάν δεν έχετε αντίρρηση και μπορείτε να μου αφιερώσετε λίγο από τον πολύτιμο χρόνο σας (είτε εσείς- είτε άλλος αρμόδιος συνεργάτης σας), θα σας παρακαλούσα να δείτε τον συνημμένο οδηγό συνέντευξης και να μου απαντούσατε μέσω e-mail λίγα πράγματα είτε σε όλα-εάν υπάρχει δυνατότητα- είτε σε ό,τι από αυτά εσείς επιθυμείτε, ανάλογα και με την εξειδίκευση του Μ.Κ.Ο. "....." τον οποίο εκπροσωπείτε. Τα στοιχεία για την εργασία μου, αναλυτικά, αναφέρονται στον οδηγό συνέντευξης που σας έστειλα.

Το e-mail καθώς και το όνομά σας, τα βρήκα από τον "Οδηγό Μ.Κ.Ο. και Συλλόγων Μεταναστών" του Τμήματος Γεωγραφίας του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου (Αθήνα, Δεκέμβριος 2009).

Σας ευχαριστώ πολύ εκ των προτέρων για πιθανή ικανοποίηση του αιτήματός μου και παραμένω στη διάθεσή σας για τυχόν διευκρινήσεις.

Με εκτίμηση.

Έφη Πουρνάρα

Οδηγός Συνέντευξης

1. Ποιά θεωρείτε ότι είναι τα κύρια χαρακτηριστικά του ελληνικού μοντέλου μετανάστευσης; Θεωρείτε ότι υπάρχουν ιδιαίτερες πολιτικές-οικονομικές και κοινωνικές δομές που χαρακτηρίζουν τη χώρα και οι οποίες επηρεάζουν τη μετανάστευση προς αυτή;
2. (i) Δεδομένης της γεωγραφικής και γεωπολιτικής θέσης της χώρας, ποιές θεωρείτε ότι είναι οι ιδιαίτερες προκλήσεις-ανάγκες που αντιμετωπίζουν οι νησιωτικές περιοχές όσον αφορά τόσο τις μεταναστευτικές ροές όσο και τη μεταναστευτική πολιτική που ακολουθεί η χώρα και κατά πόσο η τελευταία αντιμετωπίζει αυτές τις προκλήσεις-ανάγκες;

   (ii) Κατά πόσον θεωρείτε ότι οι νησιωτικές περιοχές παρουσιάζουν ιδιομορφίες ως προς τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών;
3. Ποια θεωρείτε ότι είναι τα κενά που παρουσιάζει η ελληνική νομοθεσία περί μετανάστευσης;
4. Δεδομένου ότι ακριβή στατιστικά στοιχεία για την παράνομη μετανάστευση δεν μπορούν να υπάρχουν, λόγω του άτυπου του χαρακτήρα της, θεωρείτε ότι η απόκλιση των διαθέσιμων στοιχείων από την πραγματικότητα είναι μεγάλη; Πώς πιστεύετε ότι θα μπορούσε να βελτιωθεί η διαδικασία αυτής της καταμέτρησης-αποτύπωσης που σήμερα χωλαίνει;
5. Με δεδομένη την ύπαρξη εισερχόμενου ρεύματος μη νόμιμης μετανάστευσης, πώς διαμορφώνεται η κοινωνική και πολιτική κατάσταση εντός της επικράτειας όσον αφορά τους Έλληνες πολίτες και πώς αλλάζει το κοινό αίσθημα προς τους μετανάστες, ειδικά υπό τις νέες συνθήκες οικονομικής κρίσης που βιώνει η χώρα;
6. Ποιές πιστεύετε ότι είναι οι σημαντικότερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι πρακτικές ένταξης των μεταναστών οι οποίες εφαρμόζονται στην χώρα; Θα μπορούσατε να αναφέρετε κάποιες «καλές πρακτικές» για την ένταξη των μεταναστών στην Ελλάδα;
7. Λαμβάνοντας υπόψη το νέο διαμορφούμενο οικονομικο-πολιτικό περιβάλλον, σε ποιες προτάσεις θα προβαίνατε για αλλαγές στη μεταναστευτική πολιτική: (i) της χώρας γενικότερα, (ii) των νησιωτικών περιοχών της χώρας, ειδικότερα;

Ευχαριστώ πολύ για το χρόνο σας!

Με εκτίμηση

Ευθυμία Π. Πουρνάρα

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια του Π.Μ.Σ.

Εφαρμοσμένη Γεωγραφία και Διαχείριση του Χώρου

του Τμήματος Γεωγραφίας του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου

(κατεύθυνση Ανάπτυξη και Διαχείριση Ευρωπαϊκού Χώρου)

Αίτηση-Επιστολή για αναζήτηση Στατιστικών Στοιχείων από το ΥΠ.ΕΣ.

Π Ρ Ο Σ:
Τον Προϊστάμενο της
Γενικής Δ/νσης Μεταναστευτικής
Πολιτικής και Κοινωνικής Ένταξης
της Γενικής Γραμματείας
Πληθυσμού και Κοινωνικής Συνοχής
του Υπουργείου Εσωτερικών

Αξιότιμε κ. Γενικέ,

Παρακαλώ θερμά όπως με διευκολύνετε στη χορήγηση στατιστικών στοιχείων για άδειες παραμονής αλλοδαπών υπηκόων, τα οποία θα χρησιμοποιήσω αποκλειστικά για επιστημονική χρήση προς την ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής μου διατριβής. Σας ενημερώνω ότι ενδιαφέρομαι για στατιστικά στοιχεία αδειών παραμονής αλλοδαπών υπηκόων νησιωτικών κυρίως περιοχών κατηγορίας, είτε για εργασία, είτε για μακρά παραμονή (επί μακρόν διαμένοντες), είτε ό,τι άλλο εσείς νομίζετε ότι μπορεί να χρησιμεύσει για τα έτη 2010-2011. Επίσης, αν υπάρχουν πρόσφατα αντίστοιχα στοιχεία εντός του 2012 (π.χ. τετραμήνου ή εξαμήνου ή οκταμήνου), παρακαλώ όπως συμπεριληφθούν.

Ευχαριστώ πολύ εκ των προτέρων και δεσμεύομαι να αποστείλω το συντομότερο δυνατό και σχετική συνοδευτική επιστολή του επιβλέποντος καθηγητή μου.

Η αιτούσα

Ευθυμία Π. Πουρνάρα